

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO

Strategia Powiatu powstaje przy współpracy

z Cuprum Bank S.A. w Lubinie

BOLESŁAWIEC - październik 2000 roku

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. DIAGNOZA STANU I TENDENCJI ROZWOJU POWIATU	4
1.1. Zasoby przyrodnicze powiatu	6
1.2. Sieć osadnicza	9
1.3. Zasoby demograficzne powiatu	10
1.4. Gospodarka powiatu	21
1.5. Infrastruktura osadnicza	35
1.5.1. Infrastruktura techniczna	35
1.5.2. Mieszkalnictwo	44
1.5.3. Gospodarka odpadami	46
1.5.4. Społeczna sfera powiatu	47
1.6. Mocne i słabe strony powiatu. Szanse i zagrożenia jego rozwoju - analiza strategiczna	60
2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO DO ROKU 2010	68
2.1. Wizja rozwoju powiatu	68
2.2. Hierarchiczna struktura celów i zadań rozwoju powiatu	70
2.2.1. Istota celów strategicznych	70
2.2.2. Cele operacyjne i zadania strategiczne	71
3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO	77
3.1. Organizacyjne aspekty realizacji strategii	77
3.2. Finansowe aspekty realizacji strategii	78
3.3. Monitoring wdrażania strategii	79
3.4. Projekty realizacyjne	84
Załącznik - Lista liderów powiatowych zaproszonych do udziału w warsztatach strategicznych	167

WPROWADZENIE

Rosnąca demokratyzacja życia społecznego i gospodarczego oraz rozwój terytorialnej samorządności w istotnym stopniu znalazły swe odzwierciedlenie w metodyce zarządzania na szczeblach lokalnych, a w tym wzmogły potrzebę kreowania wieloletnich programów rozwojowych. Dotyczy to także powiatów powołanych z dniem 1 stycznia 1999 roku, w tym powiatu bolesławieckiego. Szybkie tempo przemian politycznych i gospodarczych, presja bieżących problemów oraz wzrastające potrzeby i oczekiwania społeczne zmuszają powiatową administrację samorządową do poszukiwania sposobów dostosowania subregionalnej polityki społecznej i gospodarczej do nowych, przyszłych sytuacji.

Proces zarządzania powiatem, podobnie zresztą jak i gminą, musi bowiem mieć charakter aktywny i być nastawiony na kreowanie jego przyszłości, czyli winien być oparty na podejściu strategicznym. Nie może zaś odbywać się w wyniku przypadkowych, nie ukierunkowanych na realizację długofalowych celów - decyzji bieżących. Strategię rozwoju powiatu muszą jednak określić wspólnota powiatowa, samorządowe władze gmin, instytucje szczebla powiatowego, podmioty gospodarcze oraz inne jednostki identyfikujące się z problemami aktualnego funkcjonowania powiatu oraz z kierunkami jego dalszego, wieloletniego rozwoju. Stąd też od zaangażowania społeczności lokalnych oraz kompetencji i rzeczowej współpracy władz samorządowych powiatu i gmin zależeć będzie w znacznej mierze przebieg długookresowych procesów rozwojowych.

Należy zaznaczyć, iż strategia rozwoju powiatu nie jest w stanie zastąpić strategicznych programów rozwoju poszczególnych gmin. Wynika to w szczególności z wyraźnej odmienności zakresu zadań i kompetencji przypisanych władzom lokalnym i powiatowym. Władze powiatu bolesławieckiego jako podmiot tejże strategii w zakresie swego działania mają bowiem szeroki wachlarz zadań publicznych o ponadgminnym charakterze, w tym w zakresie: edukacji publicznej, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, transportu i dróg publicznych, kultury fizycznej i turystyki, zagospodarowania przestrzennego, gospodarki wodnej i ochrony środowiska, porządku publicznego, aktywizacji lokalnego rynku pracy oraz promocji powiatu.

Sformułowanie strategii powiatu bolesławieckiego wymagało zastosowania odpowiedniej procedury, użytecznej w sytuacji, gdy niezbędne staje się podjęcie istotnych, akceptowanych powszechnie, decyzji dotyczących całej powiatowej społeczności, poszczególnych grup społecznych, zawodowych, różnorodnych podmiotów gospodarczych i instytucji. Jedną z metod pozwalających na zespolenie poglądów i opinii jest tzw. "collaborative planning", czyli proces grupowego wskazywania zakresu procesów decyzyjnych przez przedstawicieli wszystkich stron zainteresowanych rozwojem określonej przestrzeni. Konieczna okazała się zatem wszechstronna współpraca z przedstawicielami wszystkich środowisk gospodarczych,

społecznych, zawodowych, itd., zwanymi "liderami powiatu". Współpraca ta łączyła umiejętności merytoryczne i metodyczne zespołu formułującego docelowe zapisy strategii oraz szczegółową wiedzę o terenie i praktyczne doświadczenia mieszkańców wszystkich gmin powiatu oraz jego samorządowych władz.

Strategia zatem w znaczącej swej części budowana była na dwóch spotkaniach roboczych (warsztatach strategicznych), będących płaszczyzną wymiany poglądów, ujawniania konfliktów interesów, a nadto ustalenia wspólnej dla wszystkich grup mieszkańców powiatu wiązki zadań strategicznych, określenia hierarchii ich ważności i kolejności realizacji.

Prowadzenie kompleksowej procedury konstruowania „Strategii rozwoju powiatu bolesławieckiego” powierzono dr Markowi Obrębalskiemu i dr Andrzejowi Sztando - pracownikom naukowym Wydziału Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

1. DIAGNOZA STANU I TENDENCJI ROZWOJU POWIATU

1.1. Zasoby przyrodnicze powiatu

Elementy środowiska przyrodniczego

Środowisko przyrodnicze stanowi zespół wielu współzależnych elementów, a mianowicie: skorupy ziemskiej, atmosfery, wód, gleb, szaty roślinnej i świata zwierzęcego. Poszczególne elementy tegoż środowiska w powiecie bolesławieckim mają różną jakość i wartość użytkową.

Obszar powiatu bolesławieckiego częściowo przynależy do geograficznego makroregionu Niziny Śląsko-Łużyckiej. Cechami charakterystycznymi warunków klimatycznych na obszarze powiatu są:

- średnia temperatura roczna – 9-10⁰ C;
- temperatura okresu wegetacyjnego (wynoszącego ponad 220 dni) powyżej 14⁰ C;
- długość lata termicznego - 90 dni
- średnioroczna suma opadów atmosferycznych – 500-600 mm.

Z urozmaiconą budową geologiczną terenu powiatu bolesławieckiego wiąże się występowanie różnorodnych kopalin. Powiat ten jest terenem bogatym w złoża kruszywa naturalnego (żwiry, piaski, pospółka). Występują one przede wszystkim w rzecznych osadach wypełniających doliny Bobru i Kwisy. Jest to kruszywo o wysokich właściwościach użytkowych. Powiat należy także do znaczących pod względem zasobów wysoko jakościowych surowców dla wyrobu ceramiki szlachetnej (złoża glin ceramicznych i kaolinu o dużym znaczeniu w skali kraju) i przemysłu szklarskiego. Złoża piasków szklarskich zlokalizowane w rejonie Bolesławca i Osiecznicy należą do jakościowo najlepszych w kraju. Wśród natomiast surowców dla ceramiki budowlanej na terenie powiatu znajdują się wysokiej jakości gliny biało wypalające się i kamionkowe (obfite ich złoża występują w rejonie Nowogrodźca) oraz ility trzeciorzędowe. Wskazać ponadto należy na występujące w gminie Warta Bolesławiecka złoża gipsu i anhydrytu (Lubichów), piaskowca (Wartowice) oraz wapienia i margli (złoże „Podgrodzie” w Raciborowicach).

Środowisko wodne

Obszar powiatu bolesławieckiego prawie w całości leży w lewobrzeżnym dorzeczu Odry. Głównymi rzekami powiatu są Bóbr (wraz z Bobrzycą), Kwisa i Czarna Wielka.

Z uwagi na istotne (choć systematycznie malejące) zanieczyszczenie wód powierzchniowych, podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są zasoby wód podziemnych. Na czwartorzędowym poziomie wodonośnym bazuje większość ujęć wodnych zarówno komunalnych, indywidualnych jak i przemysłowych. Pozostałe

poziomy wodonośne stanowią w zasadzie lokalne źródła zaopatrzenia w wodę ze względu na ograniczony obszar ich występowania.

Wody powierzchniowe w powiecie bolesławieckim narażone są na stałe zagrożenie zanieczyszczeniami pochodzącymi z różnych źródeł. Głównymi jednak źródłami zanieczyszczającymi wody powierzchniowe są nie oczyszczane lub niedostatecznie oczyszczane ścieki przemysłowe oraz komunalne. Ogólnie biorąc, ilości odprowadzonych do wód powierzchniowych ścieków wykazują jednak tendencje spadkowe m.in. w wyniku zakończenia w ostatnich latach wielu inwestycji związanych z kanalizacją miast i wsi oraz budową wysokosprawnych oczyszczalni ścieków.

Stosowana od 1995 roku przez Państwową Inspekcję Ochrony Środowiska - Inspektorat w Jeleniej Górze bezpośrednia metoda oceny jakości wód pozwala na precyzyjne ustalenie stanu czystości wód powierzchniowych oraz zmian w tym zakresie. Monitoring stanu czystości wód powierzchniowych prowadzony w latach 1995-1998 dotyczył m.in. największych rzek powiatu bolesławieckiego, a mianowicie Bobru i Kwisy.

Rzeka Bóbr należy do bardziej czystych w regionie, a jej stan ma dość stabilny charakter, mało podatny na odprowadzane zanieczyszczenia. Na podstawie porównania stopnia zanieczyszczenia wód rzeki Bóbr w latach 1994 – 1999, stwierdzono obniżanie się poziomu stężeń wskaźników zanieczyszczeń wzdłuż biegu rzeki. Do obiektów w istotnej mierze przyczyniających się do zanieczyszczenia wód Bobru zaliczamy m.in. komunalną oczyszczalnię ścieków w Bolesławcu oraz Zakłady Chemiczne „Wizów” S.A. w Łące k/Bolesławca. Znaczący ładunek zanieczyszczeń wprowadzany jest także poprzez Bobrzycę. Rejestrowana poprawa nie jest jednak wystarczająca i według stanu sanitarnego woda Bobru nie odpowiada normom.. Ocena zaś stanu biologicznego tejże rzeki klasyfikuje jej wody w II klasie czystości.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód rzeki Kwisa w badanym okresie były natomiast m.in. ścieki komunalne pochodzące z Nowogrodzka. Rzeka swymi parametrami fizyczno-chemicznymi i hydrobiologicznymi odpowiada wodom II klasy czystości, lecz pod względem sanitarnym prowadzi wody nie odpowiadające normom czystości stawianym powierzchniowym wodom płynącym.

Stan powietrza atmosferycznego

Zasadniczym źródłem zanieczyszczeń atmosfery w tym rejonie są zakłady produkcyjne zlokalizowane na terenie powiatu bolesławieckiego i sąsiednich powiatów (w tym w szczególności zgorzeleckim) oraz na terenie Niemiec i Czech.

Ocenę stanu czystości powietrza przeprowadza się w oparciu o normy wynikające z Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 1990 roku. Pomiary imisji prowadzone są głównie przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną (WSEE) oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ). Ich wyniki przedstawiono w tablicy 1.

Tablica 1

**IMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA NA OBSZARZE POWIATU
NA TLE WYBRANYCH MIEJSCOWOŚCI (według badań WSSE)**

Miejscowość	Pył zawieszony			Dwutlenek siarki			Dwutlenek azotu		
	1995	1997	1998	1995	1997	1998	1995	1997	1998
	Stężenia średnioroczne w μm^3								
Bolesławiec	80	70	39	26	30	14	12	16	9
Lubań	39	39	26	21	16	11	25	28	30
Zgorzelec	36	41	33	26	20	16	33	42	54
Jelenia Góra	37	35	30	17	12	14	47	35	36

Źródło: Materiały Delegatury WIOŚ w Jeleniej Górze.

Jakość powietrza atmosferycznego na obszarze powiatu bolesławieckiego ulega systematycznej poprawie. W latach 1995-1998 zarówno emisja pyłów, jak i zanieczyszczeń gazowych wyraźnie się zmniejszyła, co jest efektem m.in. podejmowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego. Nadal jednak relatywnie wysokie jest zapylenie powietrza. Należy wskazać przy tym, iż poziom zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu bolesławieckiego kształtuje w decydującej mierze emisja z Elektrowni „Turów”. Stąd też jedną z podstawowych przyczyn poprawy stanu powietrza okazują się inwestycje ekologiczne realizowane przez Elektrownię.

Gleby

Gleba jest jednym z podstawowych elementów środowiska przyrodniczego warunkującym wraz z hydrosferą i atmosferą rozwój wszelkich form życia. Zróżnicowanie warunków geologicznych, rzeźby i klimatu powoduje, że na terenie powiatu bolesławieckiego wytworzyły się różnorodne gleby, z dominacją jednak gleb niższych klas bonitacyjnych. Występują tu bowiem głównie gleby bielcowe.

Gleby na terenie powiatu bolesławieckiego w dużej mierze mają charakter kwaśny naturalny zintensyfikowany przez rolnictwo i kwaśne opady atmosferyczne. Gleby tegoż subregionu są ponadto istotnie narażone na zanieczyszczenia pyłowe (w tym związane z metalami ciężkimi). Źródłem emisji tych zanieczyszczeń jest głównie przemysł, energetyka oraz dynamicznie rozwijająca się komunikacja samochodowa. Gleby w powiecie ulegają także degradacji geomechanicznej. Dotyczy to zwłaszcza tych rejonów, w których prowadzona jest eksploatacja kopalni.

Lasy

Istotnym elementem środowiska przyrodniczego powiatu są także znaczne tereny leśne o różnej jednak kondycji biologicznej. Powiat bolesławiecki należy do rejonów

województwa dolnośląskiego o najwyższym poziomie lesistości (50,0% ogólnej powierzchni wobec 28,7% w skali województwa). Największym kompleksem leśnym na terenie powiatu jest część Borów Dolnośląskich, składających się niemal wyłącznie z drzewostanów sosnowych.

Stan zdrowotny drzewostanów od kilku lat ulega systematycznej poprawie, lecz nadal nie jest zadowalający. Na skutek zanieczyszczeń powietrza z własnych źródeł i powodowanych transgranicznym ich napływem zasięg zagrożenia lasów na terenie powiatu bolesławieckiego jest znaczny. Dzięki jednak wieloletnim wysiłkom leśników następuje poprawa stanu sanitarnego lasów w powiecie bolesławieckim (w tym wzrost odporności drzewostanów na destrukcyjne działania szkodników i chorób drzew). Pozwala to także na odpowiednie wypełnianie przez tereny leśne istotnych funkcji pozaprodukcyjnych (w tym głównie rekreacyjno-wypoczynkowej).

Ochrona przyrody i krajobrazu

Istotnym elementem polityki ekologicznej jest należyte postrzeżenie konieczności ochrony przyrody i krajobrazu. Podstawowymi formami ochrony przyrody na terenie powiatu bolesławieckiego są: rezerwat „Brzeźnik”, rezerwat „Torfowisko Borówki”, fragment Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, część obszaru chronionego krajobrazu „Wzgórze Grodziec” oraz liczne pomniki przyrody. Łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych wynosi ponad 11,8 tys. ha (stanowią one 9,1% ogólnego obszaru powiatu)

Rezerwat „Brzeźnik” (obejmujący obszar 3,24 ha) zlokalizowany jest na terenie lasów przynależnych Nadleśnictwu Bolesławiec (w gminie Nowogrodziec). Ochronie poddano tu stanowisko wrzośca bagiennego charakterystycznego dla Borów Dolnośląskich.

Rezerwat leśny „Torfowisko Borówki” (o powierzchni 37,42 ha) położony jest natomiast w gminie Gromadka. Utworzenie (w 1994 roku) tegoż rezerwatu wiąże się przede wszystkim z koniecznością ochrony torfowiska przejściowego i boru bagiennego.

Przemkowski Park Krajobrazowy (o łącznej powierzchni 22338 ha) obejmuje m.in. obszar o pow. 11226 ha w gminie Gromadka). Obszar Parku jest zróżnicowany krajobrazowo i przestrzennie. Odznacza się przy tym wysokimi walorami przyrodniczymi.

Obszar chronionego krajobrazu „Wzgórze Grodziec” (o łącznej powierzchni 2180 ha) obejmuje m.in. obszar o pow. 600 ha w gminie Warta Bolesławiecka. Wzgórze Grodziec stanowi relikтовую formę wulkaniczną.

Ponadto ochroną indywidualną w formie ponad 230 pomników przyrody objętych jest na terenie powiatu bolesławieckiego wiele drzew (pojedynczych i grup) oraz obiektów przyrody nieożywionej.

1.2. Sieć osadnicza

Z dniem 1 stycznia 1999 roku wprowadzono trójstopniowy podział administracyjny terytorium kraju, tworząc ponownie powiaty i nowy układ

województwa. Jednym z nowoutworzonych powiatów jest powiat bolesławiecki położony w zachodniej części województwa dolnośląskiego. Podział terytorialny powiatu na gminy jest ściśle związany z organizacją, odrodzonego w warunkach polskich w 1990 roku, samorządu terytorialnego. Powiat bolesławiecki, pod względem administracyjnym, składa się z sześciu gmin, a mianowicie:

- gminy miejskiej - Bolesławiec,
- gminy miejsko-wiejskiej - Nowogrodziec,
- czterech gmin wiejskich (Bolesławiec, Gromadka, Osiecznica, Warta Bolesławiecka).

Powiat bolesławiecki graniczy od północy z województwem lubuskim, od zachodu z powiatem zgorzeleckim, od południa z powiatami lubańskim i lwóweckim, od wschodu natomiast z powiatami: złotoryjskim, legnickim i polkowickim.

Zasadniczy podział terytorialny, w tym i powiatu bolesławieckiego wspomagany jest na szczeblu lokalnym przez sołectwa. Ich liczba w poszczególnych gminach powiatu jest zróżnicowana i ściśle zależna od układu wiejskiej sieci osadniczej. Ogólnie biorąc, w gminach powiatu bolesławieckiego znajdują się 72 sołectwa.

Sieć osadniczą powiatu bolesławieckiego tworzą dwa miasta (Bolesławiec i Nowogrodziec) oraz 79 miejscowości wiejskich.

Istniejący kształt sieci osadniczej powiatu to wynik wielowiekowego procesu. Obok procesów koncentracji ludności i działalności produkcyjnej, na układ ten miały wpływ także decyzje administracyjne oraz warunki geograficzno - topograficzne, gospodarcze i społeczne. W XIII wieku miał miejsce bardzo ożywiony proces lokowania miast na prawie niemieckim. Prawa miejskie otrzymały wówczas m.in.: Nowogrodziec (1233 rok) i Bolesławiec (1251 rok).

Należy jednak wskazać, że powiat bolesławiecki nie należy do grupy subregionów wysoce zurbanizowanych, o czym świadczy fakt, iż w miastach zamieszkuje 53,3% ogółu ludności (34,2 tys. osób), podczas gdy wskaźnik urbanizacji demograficznej dla kraju wyniósł na koniec 1999 roku prawie 62%, a dla województwa dolnośląskiego – 71,5%.

1. 3. Zasoby demograficzne powiatu

Ludność i jej struktura

Potencjał demograficzny powiatu oraz zmiany jego struktury - wywierają istotny wpływ na przebieg procesów społeczno-gospodarczych. Stymulują między innymi rozmiary potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej, stopień aktywności zawodowej, a także współdecydują o dynamice przyszłościowego rozwoju określonego obszaru.

Rozwój ludnościowy gmin powiatu bolesławieckiego w latach 1995-1999 przedstawia tablica 2.

W okresie od 1995 roku do końca 1999 r. ogólna liczba ludności w powiecie bolesławieckim zwiększyła się o ponad 350 osób, tj. o 0,4%. Wzrost zaludnienia

w tymże okresie dotyczy jednak tylko gmin wiejskich: Osiecznica (o niemal 10%) i Bolesławiec (o 3,6%) oraz gminy miejsko-wiejskiej Nowogrodziec. Liczba ludności zmniejszyła się zaś w miastach Bolesławiec i Nowogrodziec oraz w gminach wiejskich Gromadka i Warta Bolesławiecka.

Tablica 2

**ROZWÓJ LUDNOŚCIOWY GMIN POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO
W LATACH 1995-1999**

Wyszczególnienie	31.12.1995	31.12.1999	Wsk. zmian 1999/1995
POWIAT ogółem	89407	89760	100,4
z tego:			
Bolesławiec (M)	44436	43791	98,5
Nowogrodziec	14676	14793	100,8
- miasto	4083	4070	99,7
Bolesławiec (W)	11027	11425	103,6
Gromadka	5915	5867	99,2
Osiecznica	5804	6365	109,7
Warta Bolesławiecka	7549	7519	99,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Największą pod względem zaludnienia, wśród gmin powiatu bolesławieckiego, jest gmina miejska Bolesławiec (prawie 43,8 tys. ludności), najmniejszą zaś – gmina wiejska Gromadka licząca niespełna 5,9 tys. osób. Udział ludności powiatu w ogólnej liczbie mieszkańców województwa dolnośląskiego w 1999 roku wynosił 3%. W strukturze ludności według płci ma miejsce liczebna przewaga kobiet nad mężczyznami (na 100 mężczyzn przypadają 104 kobiety). Na stan i strukturę ludności w powiecie bolesławieckim wpływają w szczególności ruch naturalny oraz wędrowny, co prezentuje tablica 3.

W analizowanym okresie zaznacza się nieznaczny wzrost liczby zawieranych małżeństw, wyraźne zmniejszenie się liczby urodzeń (o 15%) oraz zwiększenie się liczby zgonów (o ponad 11%). Cechą układu ludnościowego powiatu bolesławieckiego w analizowanym okresie było dodatnie (choć wykazujące wyraźną tendencję malejącą) saldo przyrostu naturalnego.

Tablica 3

RUCH NATURALNY LUDNOŚCI
NA TERENIE POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO W LATACH 1995 - 1999

Wyszczególnienie	1995	1999	Wsk. zmian 1999/1995
Małżeństwa	517	546	105,6
Urodzenia żywe	1031	876	85,0
Zgony	766	853	111,4
Przyrost naturalny	+ 265	+ 23	8,7
Na 1000 ludności:			
Małżeństwa	5,78	6,03	104,3
Urodzenia żywe	11,53	9,68	84,0
Zgony	8,57	9,43	110,0
Przyrost naturalny	+ 2,96	+ 0,25	8,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Wśród gmin powiatu bolesławieckiego wysokością przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 ludności wyróżnia się gmina wiejska Osiecznica (+5,32), a dodatkowo saldo w tym zakresie dotyczyło ponadto pozostałych gmin wiejskich powiatu oraz terenów wiejskich gminy Nowogrodziec. W miastach natomiast obserwowana jest liczebna przewaga zgonów nad urodzeniami (w 1999 roku przyrost naturalny na 1000 ludności kształtował się w Nowogrodźcu na poziomie -1,91, a w Bolesławcu -0,81).

Zagadnienie układu ludnościowego powiatu bolesławieckiego w odniesieniu do województwa dolnośląskiego i wybranych jego powiatów prezentuje tablica 4.

Warto ponadto zauważyć, że w 1999 roku stopa przyrostu naturalnego w tymże powiecie była wyraźnie wyższa niż w kraju i w województwie dolnośląskim (odpowiednio: +0,25; +0,02 i -0,97 na 1000 ludności). Także w relacji do sytuacji obserwowanej w sąsiednich powiatach (poza powiatem polkowickim), powiat bolesławiecki prezentuje się korzystnie. Ogólnie biorąc, utrzymywanie się dodatniego poziomu przyrostu naturalnego ludności w powiecie bolesławieckim jest jego wielce korzystną cechą demograficzną. Od lat bowiem tak w skali krajowej, jak i regionalnej występuje tendencja istotnego zmniejszania się poziomu tegoż wskaźnika.

Tablica 4

LUDNOŚĆ POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO NA TLE SĄSIEDNICH
POWIATÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU

Wyszczególnienie	Ludność			Kobiety na 100 mężczyzn	Przyrost naturalny na 1000 ludności	Saldo migracji ^a
	ogółem	w tym w miastach w %	na 1 km ²			
Dolnośląskie	2977611	71,49	149,3	107,1	-0,97	x
Powiaty:						
bolesławiecki	89760	53,32	68,9	104,0	0,25	2,95
legnicki	54288	33,88	72,9	105,3	-0,79	-0,84
lubański	60093	56,67	140,4	107,5	-1,12	-2,62
lwówecki	51442	49,42	72,5	105,2	-2,07	-1,76
polkowicki	62262	61,43	79,8	100,4	3,39	0,40
zgorzelecki	100508	70,19	119,9	104,8	-0,60	-1,73
złotoryjski	47639	50,58	82,9	104,8	0,06	-2,31

a Wewnętrznych międzypowiatowych i zagranicznych.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

W powiecie bolesławieckim pozytywny wymiar tendencji w tym zakresie współdecydować będzie o korzystnym układzie przyszłej strukturze wiekowej ludności, a w dalszej konsekwencji także o tempie rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu. Korzystnie ponadto kształtuje się saldo ruchu wędrownego ludności. Warto zaznaczyć, iż odmienne tendencje wykazuje wiele powiatów z terenu województwa dolnośląskiego, w tym także sąsiednich.

Strukturę ludności według wieku powiatu bolesławieckiego i wybranych powiatów Dolnego Śląska w 1999 roku przedstawia tablica 5.

W ostatnich latach tak w kraju, jak i w województwie dolnośląskim zaznacza się tendencja „przesuwania się” grupy ludności w wieku przed- i produkcyjnym do grupy ludności w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to także postępujące starzenie się społeczności powiatu bolesławieckiego.

Tablica 5

**STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	W wieku			
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
		w % ogółem			
Dolnośląskie	2977611	23,2	62,1	14,7	61,0
Powiaty:					
bolesławiecki	89760	25,5	61,3	13,1	63,0
legnicki	54288	25,6	59,9	14,5	67,1
lubański	60093	24,9	60,3	14,9	66,0
lwówecki	51442	25,6	59,2	15,2	68,9
polkowicki	62262	27,9	61,6	10,5	62,3
zgorzelecki	100508	24,6	61,8	13,6	61,8
złotoryjski	47639	26,3	60,0	13,7	66,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Udział ludności powiatu w wieku poprodukcyjnym w 1999 roku wynosił 13,1%, podczas gdy przeciętnie w województwie dolnośląskim udział tej grupy ludności był wyraźnie wyższy (14,7%). Także w relacji do sąsiednich subregionów (poza polkowickim), powiat bolesławiecki prezentuje się w tym względzie korzystnie. Wskaźnik obciążenia demograficznego, będący syntetycznym miernikiem "kondycji demograficznej", ustalony jako stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie bolesławieckim kształtował się w 1999 roku na poziomie 63,0 i jest wyższy niż przeciętnie w województwie (61,0). Nie jest to korzystna cecha tegoż powiatu. W wielu jednak sąsiednich powiatach regionu dolnośląskiego wskaźnik ten osiąga wyraźnie wyższy poziom. Struktura ludności według wieku wywiera bezpośredni wpływ na poziom aktywności zawodowej mieszkańców powiatu bolesławieckiego.

Lokalny rynek pracy

Struktura zatrudnienia służy zazwyczaj do pomiaru i identyfikacji funkcji określonego obszaru. Bieżąca statystyka dostarcza niestety niepełnych danych z zakresu pracujących i zatrudnionych. Obejmuje jedynie jednostki gospodarcze państwowe, komunalne, spółdzielcze i organizacje społecznych zatrudniające powyżej 5 osób, pomija zaś zatrudnienie w niewielkich zakładach osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz indywidualne gospodarstwa rolne.

Dla zobrazowania kształtu struktury funkcjonalnej powiatu w 1999 roku, w tablicy 6 przedstawiono strukturę pracujących według sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności.

Struktura pracujących w układzie rodzajów działalności wskazuje na wyraźne zróżnicowanie dziedzin zatrudnienia w subregionie. Dane te potwierdzają jednak dominującą w powiecie bolesławieckim rolę działalności produkcyjnej. W podmiotach prowadzących tę działalność w 1999 roku zatrudnionych bowiem było 38,7% ogółu pracujących. Znaczącą rolę w strukturze lokalnego rynku pracy odgrywają ponadto ochrona zdrowia i opieka socjalna (10,3% ogółu pracujących) i edukacja (9,6%). Istotne jest także znaczenie handlu (7,1%), budownictwa (5,5%) oraz transportu, gospodarki magazynowej i łączności (4,7%). Pozostałe dziedziny aktywności zawodowej ludności na terenie powiatu nie odgrywają większej roli.

Informacje te potwierdzają wprawdzie dominację funkcji produkcyjnej, lecz istotne znaczenie w powiecie bolesławieckim posiada także funkcja rolnicza. Według bowiem wyników Powszechnego Spisu Rolnego z czerwca 1996 roku w powiecie tym niemal 3100 osób w wieku 15 lat i więcej utrzymywało się wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym, a dalszych ponad 5000 osób utrzymywało się z tegoż źródła dodatkowo (w uzupełnieniu innego źródła utrzymania). Na uwagę zasługuje fakt, iż większe miejscowości wiejskie powiatu charakteryzuje polifunkcyjność i niepoślednia rola funkcji pozarolniczych. Ogólnie biorąc, powiat bolesławiecki charakteryzuje polifunkcyjność, co stanowi jego korzystną cechę ekonomiczną.

Tablica 6

**STRUKTURA PRACUJĄCYCH WEDŁUG SEKCJI EKD
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	30.09.1999 r.	Struktura w %
Pracujący ogółem	17618	100,0
w tym w sekcji:		
- C – górnictwo i kopalnictwo	602	3,4
- D – działalność produkcyjna	6815	38,7
- F – budownictwo	965	5,5
- G – handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów oraz art. domowych i osobistych	1249	7,1
- H – hotele i restauracje	202	1,1
- I – transport, gospodarka magazynowa i łączność	832	4,7
- J – pośrednictwo finansowe	571	3,2
- K – obsługa nieruchomości, wynajem, prowadzenie interesów	816	4,6
- L – administracja publiczna i obrona narodowa	621	3,5
-M – edukacja	1689	9,6
- N – ochrona zdrowia i opieka socjalna	1808	10,3
- O – pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna	523	3,0

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

W relacji do okolicznych subregionów województwa dolnośląskiego, powiat bolesławiecki wyróżnia się specyfiką struktury funkcjonalnej, co ukazuje tablica 7.

Na uwagę zasługuje relatywnie wysoki udział pracujących w usługach rynkowych (w 1999 roku 23,8%), lecz przeciętnie w skali województwa odsetek ten kształtuje się na wyraźnie wyższym poziomie (30,7%). Pracujący w sektorze przemysłowym i budowlanym stanowią natomiast w powiecie niemal połowę, podczas

gdy przeciętnie na Dolnym Śląsku udział zatrudnionych w tym sektorze wynosi niespełna 41% (w powiecie polkowickim przekracza zaś 69%).

Tablica 7

**SEKTOROWA STRUKTURA PRACUJĄCYCH
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Pracujący ogółem	W tym w % sektor		
		przemysłowy i budowlany ^a	usług rynkowych ^b	usług nierynkowych ^c
Dolnośląskie	701464	40,9	30,7	26,3
Powiaty:				
bolesławiecki	17618	49,9	23,8	23,4
legnicki	8386	41,2	23,5	28,2
lubański	11527	42,5	23,6	32,0
lwówecki	7149	37,7	21,1	38,7
polkowicki	23155	69,1	19,0	10,7
zgorzelecki	28293	57,1	22,3	19,2
złotoryjski	7869	43,1	20,3	31,4

a Sekcje C, D, E i F. b Sekcje G, H, I, J, K, O, P i Q. c Sekcje L, M i N.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Zjawiskiem związanym ściśle z funkcjonowaniem lokalnego rynku pracy w powiecie bolesławieckim jest bezrobocie, którego rozmiary ukazano w tablicy 8.

Tablica 8

BEZROBOCIE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM W LATACH 1994 - 2000

Wyszczególnienie	31. 12. 1994 r.	31. 12. 1997 r.	31. 12. 1999 r.	30. 06. 2000 r.	Wsk. zmian 2000/1994
Ogółem bezrobotni	8493	6538	8175	7879	92,8
Stopa bezrobocia (w % ludności w wieku produkcyjnym)	16,1	12,1	14,8	14,3	88,8

Źródło: Dane WUP we Wrocławiu – Filii w Jeleniej Górze.

Dane zawarte w tabelicy 8 wskazują na wyraźne wahania rozmiarów bezrobocia rejestrowanego na terenie powiatu bolesławieckiego w latach 1994-2000. O ile bowiem w końcu 1994 roku odnotowano niemal 8500 osób pozostających bez pracy, to trzy lata później (w 1997 roku) ich liczba była mniejsza o prawie 2 tys. W latach następnych zaś widoczna była tendencja wzrostowa w tym zakresie (do 8175 w końcu grudnia 1999 roku), a pierwszej połowie 2000 roku notowany był nieznaczny spadek w tym zakresie (do 7879 bezrobotnych w końcu czerwca). Są to jednak nadal liczby relatywnie wysokie, gdyż stopa bezrobocia liczona jako stosunek liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym w końcu 1999 roku wynosiła w powiecie bolesławieckim 14,8%, podczas gdy w województwie dolnośląskim jej poziom kształtował się na przeciętnym poziomie 11,0% (w kraju - 13,0%). W odniesieniu do sąsiednich powiatów sytuacja subregionu bolesławieckiego przedstawia się jednak na ogół korzystnie (tablica 9).

Tablica 9

BEZROBOCIE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNIICH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO w 1999 ROKU

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani			Bezrobotni nie posiadający prawa do zasiłku w % ogółu bezrobotnych	Stopa bezrobocia rejestrowanego ^b w %
	ogółem	kobiety	w % ogółu ludności w wieku produkcyjnym		
Dolnośląskie	203376	114678	11,0	74,8	16,0
Powiaty:					
bolesławiecki	8175	4466	14,8	76,6	21,4
legnicki ^a	14031	7488	13,7	75,5	18,3
lubański	5867	3327	16,2	78,1	23,3
lwówecki	5480	2759	18,0	76,7	26,6
polkowicki	5864	3610	15,3	81,7	16,0
zgorzelecki	6857	3894	11,0	85,0	15,2
złotoryjski	5528	3075	19,3	75,5	26,0

a Łącznie z miastem na prawach powiatu; b W relacji do liczby cywilnej ludności zawodowo czynnej.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Ujmując natężenie bezrobocia rejestrowanego (stopę bezrobocia wyrażoną jako liczbowy stosunek bezrobotnych i cywilnej ludności zawodowo czynnej) wskazać należy, iż jedynie w powiatach: zgorzeleckim, polkowickim i legnickim jego poziom

jest niższy od charakteryzującego powiat bolesławiecki. Zdecydowanie wyższe bezrobocie notuje się natomiast w powiatach: lwóweckim, złotoryjskim i lubańskim.

Nateżenie zjawiska bezrobocia jest jednak zróżnicowane w układzie gmin powiatu bolesławieckiego, co ukazuje tablica 10.

Tablica 10

**ROZMIARY BEZROBOCIA W GMINACH POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO
W LATACH 1994-1999**

Wyszczególnienie	31.12.1994	31.12.1997	31.12.1999	30.06.2000	Wsk. zmian 2000/1994
POWIAT ogółem	8493	6538	8175	7879	92,8
z tego:					
Bolesławiec (M)	3735	2617	3443	3403	91,1
Nowogrodzic	1506	1359	1513	1396	92,7
Bolesławiec (W)	1023	870	1187	1111	108,6
Gromadka	557	475	615	603	108,3
Osiecznica	557	492	649	644	115,6
Warta Bolesławiecka	1115	725	768	722	64,8

Źródło: Materiały Wojewódzkiego Urzędu Pracy we Wrocławiu – Filia w Jeleniej Górze.

W układzie gmin największą liczbę bezrobotnych w końcu czerwca 2000 roku zarejestrowano w Bolesławcu (3403 osoby), w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodzic (niemal 1400 osób) i w gminie wiejskiej Bolesławiec (ponad 1100 osób), najmniejszą zaś w gminie Gromadka (niewiele ponad 600 osób). W porównaniu z 1994 rokiem liczba bezrobotnych zmniejszyła się przeciętnie o ponad 7%, lecz w największym stopniu dotyczyło to gminy Warta Bolesławiecka (o ponad 35%), a wzrost w tym zakresie zanotowano w gminach wiejskich: Osiecznica (o 15,6%), Bolesławiec (o 8,6%) i Gromadka (o ponad 8%).

W strukturze bezrobotnych, według stanu z końca 1999 roku, niewielki udział wykazuje bezrobocie wśród absolwentów szkół różnych szczebli (182 osób, tj. 2,2% ogólnej liczby bezrobotnych). W grupie tej przeważają wyraźnie absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych i średnich zawodowych.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych relatywnie duży jest jednak udział osób pozostających bez prawa do zasiłku (w końcu 1999 roku jedynie niewiele ponad 23%

zarejestrowanych bezrobotnych takie prawo posiadało). Wyznacza to oczywiście zakres zwiększonych zadań dla terenowych ośrodków opieki społecznej.

Bezrobotni z terenu powiatu bolesławieckiego wykazują zróżnicowanie także pod względem posiadanego wykształcenia oraz wieku. Informacje w tym zakresie przedstawiono w tablicy 11.

Tablica 11

**STRUKTURA BEZROBOTNYCH WEDŁUG WYKSZTAŁCENIA I WIEKU
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNIICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO w 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Ogółem	Z wykształceniem				W wieku				
		wyższym	średnim	zasadniczym zawodowym	podstawowym i niepełnym podstawowym	do 24	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
		w % ogółu								
Dolnośląskie	203376	1,7	26,4	37,5	34,5	28,6	24,4	26,9	18,3	1,9
Powiaty:										
bolesławiecki	8175	1,2	23,3	41,2	34,3	28,6	26,2	26,5	16,9	1,7
legnicki ^a	14031	1,4	26,3	37,7	34,7	26,3	24,0	26,8	20,8	2,2
lubański	5867	0,7	25,0	42,8	31,5	29,0	25,0	26,7	18,1	1,4
lwówecki	5480	1,0	22,2	43,8	33,0	25,0	25,0	29,0	19,3	1,7
polkowicki	5864	0,8	22,7	41,7	34,8	32,3	24,9	25,6	15,8	1,4
zgorzelecki	6857	0,6	21,9	39,5	38,0	33,6	22,4	24,8	17,5	1,7
złotoryjski	5528	0,7	21,5	42,4	35,5	27,7	25,3	28,6	17,1	1,2

a Łącznie z miastem na prawach powiatu.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Wśród bezrobotnych, co warto podkreślić, dominują osoby w wieku 18-24 lat, lecz znaczny jest także udział bezrobotnych w wieku 35-44 i 25-34 lat.

Większość bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie bolesławieckim, według stanu z grudnia 1999 roku, posiada wykształcenie zasadnicze (ponad 41% ogólnej ich liczby) oraz podstawowe (ponad 34%). W strukturze bezrobotnych według poziomu wykształcenia relatywnie (w odniesieniu do przeciętnej sytuacji w województwie dolnośląskim) korzystną cechą jest niewielka liczba osób z wykształceniem wyższym (jedynie 1,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych wobec 1,7% w regionie).

Ogólnie biorąc, bezrobocie w powiecie bolesławieckim jest problemem, który winien być rozwiązany zwłaszcza przez tworzenie nowych miejsc pracy, nie zaś tylko poprzez organizowanie sezonowych robót publicznych i prac interwencyjnych.

1.4. Gospodarka powiatu

Struktura gospodarki subregionalnej

Gospodarka polska w latach 90-tych przechodzi głęboką restrukturyzację, czego przejawem jest m.in. zmiana struktury własnościowej i organizacyjno-prawnej podmiotów gospodarczych. Proces ten dotyczy także terenu powiatu bolesławieckiego. Dla lat 1995-1999 zmiany w tym zakresie prezentuje tablica 12.

Lata 1995-1999 charakteryzują się w powiecie bolesławieckim poważnym wzrostem przedsiębiorczości. Odzwierciedleniem tego znacznego wzrostu aktywności ekonomicznej lokalnej społeczności jest wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych o niemal 44%. O ile w końcu 1995 roku w gminach powiatu funkcjonowały 4024 podmioty gospodarcze (w tym 160 przynależnych do sektora publicznego), to w końcu grudnia 1999 roku było ich już 5784. Miernikiem przedsiębiorczości lokalnych społeczności w okresie transformacji gospodarki jest zwykle liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przypadająca na każdy tysiąc ludności powiatu. W powiecie bolesławieckim poziom tegoż wskaźnika jest jednak wyraźnie niższy od przeciętnego w województwie dolnośląskim i wynosi 64 (w regionie - 88).

Tablica 12

PODMIOTY GOSPODARCZE ZAREJESTROWANE W SYSTEMIE REGON W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM W LATACH 1995-1999

Lata	Ogółem	Z tego		
		sektor publiczny	sektor prywatny	
			razem	w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
1995	4024	160	3864	3632
1999	5784	162	5622	4752
Wsk. zmian 1999/1995	143,7	101,3	145,5	130,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Spośród jednostek gospodarczych zarejestrowanych w końcu 1999 roku w powiecie bolesławieckim, do sektora publicznego należały jedynie 162 jednostki,

a ponad 5600 podmiotów – do sektora prywatnego (co stanowiło 97,2% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych). Sektor prywatny ma zatem dominującą rolę w gospodarce powiatu bolesławieckiego.

W sektorze publicznym w tymże powiecie, podobnie jak w kraju, zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich największy udział w liczbie podmiotów gospodarczych stanowią państwowe i komunalne jednostki prawa budżetowego (w końcu 1999 roku działalność prowadziły 103 takie jednostki, tj. niemal 64% ogółu podmiotów sektora publicznego w powiecie), a następnie spółki prawa handlowego (15) oraz przedsiębiorstwa państwowe (jedynie 4 podmioty).

W sektorze prywatnym natomiast dominują podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne. W 1999 roku ich udział wynosił 84,5% ogółu podmiotów tegoż sektora. Drugą pod względem liczebności formą organizacyjną w sektorze prywatnym były spółki prawa handlowego (3,7 % ogółu podmiotów gospodarczych tegoż sektora w powiecie). Na uwagę zasługuje ponadto funkcjonowanie 116 prywatnych spółek z udziałem kapitału zagranicznego (w tym niemal 70 w Bolesławcu).

Rozmieszczenie podmiotów gospodarczych na terenie powiatu bolesławieckiego jest istotnie zróżnicowane. Zagadnienie to ukazuje tablica 13.

Tablica 13

**ROZMIESZCZENIE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH
NA TERENIE POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego	
		sektor publiczny	sektor prywatny
POWIAT ogółem	5784	162	5622
z tego:			
Bolesławiec (M)	3620	77	3543
Nowogrodzic	689	21	668
- miasto	287	10	277
Bolesławiec (W)	565	13	552
Gromadka	275	15	260
Osiecznica	295	18	277
Warta Bolesławiecka	340	18	322

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Największa koncentracja podmiotów gospodarczych dotyczy miasta Bolesławiec. W końcu 1999 roku w mieście tym funkcjonowało ponad 3,6 tys. podmiotów, czyli niemal 63% ogółu jednostek prowadzących działalność na terenie powiatu. W miastach powiatu znajduje się zaś łącznie 67,5% ogółu podmiotów

gospodarczych. Najmniejszą liczebnością jednostek gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON charakteryzują się gminy Gromadka (w 1999 roku - 275 podmiotów) i Osiecznica (295).

Obraz specyfiki gospodarki powiatu bolesławieckiego znajduje swe odzwierciedlenie także w strukturze podmiotów gospodarczych według rodzajów prowadzonej działalności. Zagadnienie to przedstawia tablica 14.

Tablica 14

**STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym według sekcji EKD				
		rolnictwo ^a	przemysł ^b	budownictwo	usługi rynkowe ^c	usługi nierynkowe ^d
Dolnośląskie	263374	6743	28032	29055	183552	15992
Powiaty:						
bolesławiecki	5784	389	555	463	3976	396
legnicki	3544	334	436	298	2274	202
lubański	4543	160	631	509	2961	282
lwówecki	2790	171	376	238	1838	167
polkowicki	3533	184	300	362	2506	181
zgorzelecki	7112	191	457	556	5544	364
złotoryjski	3147	196	321	351	2103	176

a Sekcje A i B. b Sekcje C, D, i E. c Sekcje G, H, I, J, K, O, P i Q. d Sekcje L, M i N.

Źródło: Dane US we Wrocławiu.

Strukturę rodzajową działalności gospodarczej w powiecie bolesławieckim charakteryzuje dominacja jednostek gospodarczych funkcjonujących w sektorze usług rynkowych (68,7% ogółu zarejestrowanych podmiotów), w tym zwłaszcza w sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny, naprawy pojazdów oraz artykułów osobistego i domowego użytku”. Tym rodzajem działalności zajmowało się w 1999 roku 2193 jednostki, czyli niemal 38% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W tej sekcji występują prawie wyłącznie jednostki sektora prywatnego, przy czym zdecydowana większość podmiotów prowadzona jest przez osoby fizyczne. W sektorze usług rynkowych na uwagę zasługuje także liczebność podmiotów prowadzących działalność w zakresie: obsługi nieruchomości, wynajmu i działalności związanej z prowadzeniem interesów (655 jednostek w sekcji K), transportu, gospodarki magazynowej i łączności (474 podmioty zarejestrowane w sekcji I) oraz pośrednictwa finansowego (181 podmiotów).

Następne pod względem liczebności rodzaje aktywności gospodarczej związane są z sektorem przemysłowym obejmującym górnictwo i kopalnictwo (sekcja C), działalność produkcyjną (sekcja D) oraz zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (sekcja E). W sektorze tym w końcu 1999 roku zarejestrowano 555 podmiotów gospodarczych (9,6% ogólnej ich liczby w powiecie bolesławieckim). Warto nadmienić, iż w sektorze przemysłowym najliczniejsza jest grupa podmiotów prowadzących działalność produkcyjną (sekcja D). Udział tejże sekcji (łącznie 537 jednostek) w strukturze podmiotów gospodarczych w powiecie bolesławieckim wynosił w 1999 roku 9,3%.

Działalność budowlaną natomiast (sekcja F – budownictwo) na terenie powiatu, według stanu w końcu 1999 roku, prowadziły 463 podmioty, czyli 8,0% ogółu jednostek gospodarczych w powiecie.

W sektorze usług nierynkowych obejmujących działalność w zakresie administracji publicznej i obrony narodowej (sekcja L), edukacji (sekcja M) oraz ochrony zdrowia i opieki socjalnej (sekcja N) zarejestrowanych było natomiast w końcu 1999 roku niemal 400 jednostek (jedynie 6,8% ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu bolesławieckiego). Rozmieszczenie przestrzenne jednostek gospodarczych zarejestrowanych w sekcji M „Edukacja” i w sekcji N „Ochrona zdrowia i opieka socjalna” i ich wyraźna koncentracja w Bolesławcu (w dziedzinie edukacji 86 jednostek spośród 139 prowadzących działalność w powiecie, a w zakresie ochrony zdrowia – 182 jednostki spośród 229) odzwierciedla układ wyspecjalizowanych funkcji usługowych miasta. Zaznaczyć należy przy tym, iż rozwój aktywności w tym zakresie związany jest w wysokim stopniu z jednostkami sektora prywatnego.

Pozostałe dziedziny aktywności gospodarczej w powiecie bolesławieckim reprezentuje znacznie mniejsza liczba podmiotów prowadzących działalność.

Struktura użytkowania gruntów

Aktualny układ zagospodarowania przestrzeni powiatu bolesławieckiego odzwierciedla przede wszystkim struktura użytkowania gruntów. Informacje o użytkowaniu zasobów gruntów według stanu na początku 2000 roku zaprezentowano w tablicy 15.

Tablica 15

**UŻYTKOWANIE GRUNTÓW W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE
SĄSIEDNICH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO**

Stan w dniu 1.01.2000 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia							
	ogółem w ha	użytków rol- nych	lasów i grun- tów leś- nych	terenów		użytków kopal- nych	wód	nie- użytków
				miesz- ka- nio- wych	komu- nika- cyjnych			
w %								
Dolnośląskie	1994776	58,4	28,7	2,4	3,7	0,4	1,9	0,6
Powiaty:								
bolesławiecki	130326	30,7	50,0	1,7	2,3	0,6	0,8	0,6
legnicki	74460	71,6	15,2	2,3	4,1	0,2	2,9	0,7
lubański	42819	64,6	23,5	2,9	3,8	0,6	1,7	0,5
lwówecki	70994	56,1	33,7	2,2	3,7	0,5	1,5	0,4
polkowicki	77962	52,1	34,6	1,7	3,0	0,1	2,2	0,5
zgorzelecki	83811	38,8	46,6	2,1	3,0	3,0	1,9	0,8
złotoryjski	57545	71,6	19,8	2,3	4,0	0,2	0,8	1,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Naturalną szatę roślinną powiatu i jego gmin stanowią lasy i zadrzewienia. Powiat bolesławiecki wyróżnia się wyraźnie wysokim poziomem lesistości. Lasy i grunty leśne obejmują bowiem 50,0% ogólnej powierzchni powiatu, podczas gdy przeciętnie w regionie dolnośląskim ich udział wynosił (według stanu w początku 2000 roku) jedynie 28,7%.

W strukturze użytkowania gruntów w powiecie bolesławieckim wysoki jest ponadto udział terenów użytkowanych rolniczo. Stanowią one 30,7% ogólnego obszaru powiatu (w województwie dolnośląskim - 58,4%).

Znaczącą część ogólnej powierzchni powiatu bolesławieckiego zajmują grunty zabudowane i zurbanizowane (7954 ha, co stanowi 6,1% ogólnego obszaru powiatu). Tereny te obejmują m.in. tereny mieszkaniowe (2265 ha, tj. 1,7%), tereny przemysłowe (ponad 820 ha), tereny rekreacyjno-wypoczynkowe (201 ha), użytki

kopalne (744 ha) oraz tereny komunikacyjne (ponad 3050 ha, z czego 2578 ha zajmują drogi). Tereny komunikacyjne stanowią 2,3% ogólnej powierzchni subregionu bolesławieckiego.

Z gospodarczego punktu widzenia znaczącym elementem struktury użytkowania przestrzeni powiatu bolesławieckiego są tereny użytków kopalnych oraz grunty pod wodami (prawie 1050 ha, w tym 422 ha zajmują wody płynące, a 321 ha – wody stojące). Użytki kopalne stanowią wprawdzie jedynie 0,6% powierzchni powiatu, lecz stanowią silne podstawy rozwoju funkcji gospodarczych powiatu. Grunty pod wodami natomiast zajmują istotne miejsce w subregionalnym ekosystemie i gospodarce (rybactwo, funkcje rekreacyjne).

Powierzchnia nieużytków (844 ha) zajmuje zaś jedynie 0,6% ogólnego obszaru powiatu bolesławieckiego. Uznać to należy za korzystną cechę struktury użytkowania przestrzeni w tym subregionie z uwagi na istotny wzrost wartości gruntów.

Ogólna ocena struktury wykorzystania przestrzeni sprowadza się do stwierdzenia, iż powiat bolesławiecki jest obszarem, w którym ziemia jest dobrem wyjątkowo dostępnym. O ile bowiem w Polsce na 1 mieszkańca przypada prawie 8100 m² powierzchni, a w województwie dolnośląskim niespełna 6700 m², to w powiecie bolesławieckim ponad 14500 m², czyli ponad dwukrotnie więcej. W tymże zakresie ma miejsce zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi gminami powiatu (związane zwłaszcza z wysokim udziałem terenów leśnych). Niemniej jednak zarówno w aspektach ilościowych, jak i jakościowych niezbędne jest podejmowanie kompleksowych działań racjonalizujących dotychczasowe natężenie użytkowania gruntów w powiecie.

Rolnictwo i leśnictwo

Powiat bolesławiecki nie ma szczególnych predyspozycji do typowej specjalizacji rolniczej. Decydują o tym zarówno istniejące warunki naturalne (jakość gleb), po części klimatyczne, jak i struktura użytkowania gruntów.

Klimatycznie rejon powiatu wykazuje cechy klimatu przejściowego. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 9–10° C. Średnie temperatury w okresie wegetacji sięgają zaś 15° C. Okres wegetacji trwa zaś od pierwszej dekady kwietnia do końca września, okres dojrzewania letniego trwa 50 - 65 dni. Suma rocznych opadów waha się w granicach 500-600 mm, z czego ok. 70 % przypada na okres wegetacyjny.

Pod względem rolniczym powiat bolesławiecki zaliczany jest do terenów rolniczo-paszowiskowych. Warunki glebowe (w większości gliny zwałowe i lessowate) charakteryzuje przewaga gleb bielcowych, głównie IV klasy bonitacyjnej. Warunki klimatyczne, glebowe oraz ukształtowanie terenu wskazują zatem na rolniczą przydatność gruntów do niektórych upraw i preferują specjalizację zbożową, paszową i łąkarstwo, a w mniejszym stopniu hodowlę.

Jakość użytków rolnych mieści się w zasadzie między III a VI klasą wartości bonitacyjną. Użytki rolne II klasy w powiecie bolesławieckim zajmują jedynie ok. 40 ha. Największy udział mają zaś grunty IV klasy bonitacji (ok. 45% ogólnej powierzchni użytków rolnych), a następnie klasy V (ok. 24%) i III (ok. 23%). Ziemie klasy IV przydatne są głównie do uprawy żyta i ziemniaków. W klasie III mieszczą się

natomiast gleby o przeciętnych właściwościach fizycznych i chemicznych, na których osiągane są przeważnie wysokie plony żyta i ziemniaków oraz średnie plony pszenicy, jęczmienia, buraków cukrowych, koniczyn i warzyw. W klasach V i VI mieszczą gleby słabe przydatne przede wszystkim do uprawy żyta i łubinu, a także pod zalesienie. Ogólnie biorąc, struktura bonitacyjna użytków rolnych w powiecie bolesławieckim pozwala ocenić wartość użytkową gleb jako średnią, umożliwiającą produkcję roślin głównie zbożowych o mniejszych wymaganiach glebowych (w szczególności żyta), także roślin paszowych, zielonych i częściowo okopowych (zwłaszcza ziemniaków).

Strukturę gruntów użytkowanych rolniczo w powiecie bolesławieckim i w okolicznych subregionach województwach dolnośląskiego prezentuje tablica 16.

W strukturze użytków rolnych w powiecie w 1999 roku znaczące miejsce zajmują grunty orne (niemal 78% ogólnej powierzchni tychże użytków), mniejsze natomiast łąki (13,6%), pastwiska (8,2%) oraz sady (zaledwie 0,4%). Struktura użytkowania gruntów w powiecie bolesławieckim kształtuje się nieco odmiennie niż przeciętnie w województwie dolnośląskim. Powiat ma przede wszystkim wyraźnie mniejszy niż przeciętny w województwie udział ziem zagospodarowanych rolniczo (30,7% ogółu powierzchni stanowią użytki rolne, a na Dolnym Śląsku o prawie 28 pkt. proc. więcej). Ponadto użytki rolne wykorzystane są w powiecie odmiennie wobec struktury istniejącej na obszarze całego województwa dolnośląskiego. Niewiele większy udział (o 0,6 pkt. %) mają grunty orne oraz łąki (o niemal 1 pkt %), mniejszy zaś (o 1 pkt. %) niż przeciętnie na Dolnym Śląsku jest udział pastwisk. Znikomy jest także areał sadów.

Tablica 16

**STRUKTURA UŻYTKÓW ROLNYCH
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNIICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Ogółem w ha	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
		w %			
Dolnośląskie	1165301	77,3	0,8	12,7	9,2
Powiaty:					
bolesławiecki	39948	77,9	0,4	13,6	8,2
legnicki	53348	85,5	0,4	9,2	4,9
lubański	27669	66,0	0,8	18,6	14,6
lwówecki	39858	56,1	0,3	21,8	21,8
polkowicki	40608	74,1	0,3	18,8	6,9
zgorzelecki	32539	66,4	1,8	18,9	12,9
złotoryjski	41224	82,4	0,5	8,7	8,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Ekonomiczne właściwości gospodarki rolnej w gminach powiatu wynikają po części z cech strukturalno-organizacyjnych. Przeważająca część gruntów to własność indywidualna rolników (niemal 30,2 tys. ha, czyli ponad $\frac{3}{4}$ powierzchni użytków rolnych). Ona zatem decyduje o kształcie rolnictwa w powiecie. Gospodarstwa te są jednak rozdrobnione, słabo wyposażone w środki produkcji, nastawione na wielokierunkowy, naturalny typ gospodarowania. W czerwcu 1996 roku (według wyników Powszechnego Spisu Rolnego) na terenie powiatu znajdowało się ponad 6200 indywidualnych gospodarstw i działek rolnych. Ich struktura wielkości jest wyraźnie zróżnicowana, co ukazuje tablica 17.

Tablica 17

**STRUKTURA OBSZAROWA INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTW
I DZIAŁEK ROLNYCH W GMINACH POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO
(wyniki PSR`czerwiec 1996)**

Wyszczególnienie	Indywidualne gospodarstwa i działki rolne	Grupy obszarowe użytków rolnych w ha				
		do 1	1,01-1,99	2,00-4,99	5,00-9,99	ponad 10
POWIAT ogółem	6230	2482	872	1243	971	662
z tego:						
Bolesławiec (M)	378	200	72	61	24	21
Nowogrodzic	2005	742	258	422	366	217
Bolesławiec (W)	1651	642	246	332	251	180
Gromadka	731	289	80	173	114	75
Osiecznica	491	230	93	85	49	34
Warta Bolesławiecka	974	379	123	170	167	135

Źródło: Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego – z czerwca 1996 roku.

W strukturze indywidualnego rolnictwa w powiecie bolesławieckim dominują gospodarstwa o powierzchni do 1 ha (2482, co stanowi niemal 40%. Gospodarstwa o powierzchni od 1,01 do 1,99 ha (872) stanowią 14% ogólnej liczby indywidualnych gospodarstw rolnych, prawie 20% - o pow. 2,00 - 4,99 ha, 15,6% - o pow. 5,00 - 9,99 ha, a indywidualne gospodarstwa rolne dysponujące użytkami rolnymi o powierzchni ponad 10 ha (662) stanowią 10,6% ogólnej ich liczby w powiecie. Gospodarstwa indywidualne o powierzchni większej aniżeli 10 ha użytków rolnych funkcjonują przede wszystkim w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodzic (217) oraz w gminach wiejskich Bolesławiec (180) i Warta Bolesławiecka (135).

Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w powiecie bolesławieckim wynosi 7,7 ha, podczas gdy przeciętnie w województwie dolnośląskim obejmuje ono 9,4 ha.

Zdecydowaną większość powierzchni zasiewów w rolnictwie indywidualnym w powiecie bolesławieckim przeznacza się na zboża podstawowe (w tym głównie pszenicę uprawianą w szczególności na terenach wiejskich gmin Nowogrodziec i Bolesławiec). Znaczne są ponadto zasiewy żyta (m.in. w gminach Bolesławiec, Nowogrodziec i Warta Bolesławiecka) oraz jęczmienia (m.in. w gminie wiejskiej Bolesławiec). Istotne miejsce w strukturze zasiewów zajmują także ziemniaki. Znikome są natomiast zasiewy roślin przemysłowych (większe areale tychże upraw występują jedynie w gminach wiejskich Bolesławiec i Warta Bolesławiecka) i pastewnych. Plony uzyskiwane w gminach powiatu kształtują się na poziomie zapewniającym samozaopatrzenie się ludności rolniczej w zakresie podstawowych zbóż i ziemniaków oraz nieznaczny poziom sprzedaży.

Na wyniki gospodarowania w rolnictwie wpływa poważnie krytyczna pod względem opłacalności sytuacja ekonomiczna rolnictwa. Podobna sytuacja istniała w sadownictwie.

Zdecydowanie mniejszą, choć zróżnicowaną, rolę w gminach powiatu bolesławieckiego odgrywa produkcja zwierzęca. Relatywnie niski jest stan pogłowia bydła, a stosunkowo większe pogłowie trzody chlewnej. Według stanu w czerwcu 1996 roku na terenie powiatu hodowano (w zdecydowanie większej części w rolnictwie indywidualnym) ponad 6900 sztuk bydła, niemal 27,7 tys. sztuk trzody chlewnej, a także ponad 300 sztuk owiec. Hodowla nie jest zatem obecnie – ogólnie biorąc - znaczącym działem produkcji rolniczej powiatu, choć jej rola nie jest poślednia na terenach wiejskich gmin: Warta Bolesławiecka, Nowogrodziec i Bolesławiec. Należy sądzić jednak, że przyczyną tego stanu rzeczy są aktualnie wyraźnie zróżnicowane warunki opłacalności poszczególnych dziedzin rolnictwa.

Oprócz indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie tej prowadzą działalność także gospodarstwa, które należą bądź uprzednio należały do sektora publicznego. Jak w całym kraju, tak i w tych podmiotach sytuacja ekonomiczna nie jest stabilna, a gospodarstwa te funkcjonują w ograniczonym zakresie w oczekiwaniu na generalne korzystne rozwiązania co do ich przyszłych losów. Stąd też wyniki produkcyjne i ekonomiczne nadal nie odzwierciedlają optymalnych możliwości, tj. przy wykorzystaniu posiadanych przez jednostki tegoż sektora rolnictwa gruntów i majątku.

W prowadzonych w minionych latach pracach planistycznych dotyczących przestrzennego zagospodarowania województwa jeleniogórskiego wskazywano trzy rejony intensywnej gospodarki rolnej, a jednym z nich miał być rejon Bolesławca, Osiecznicy i Nowogrodźca. Przewidywano tu intensywne uprawy zbożowe i okopowe umożliwiające specjalizację w zakresie hodowli trzody chlewnej. Charakterystyka sytuacji rolnictwa w gminie nie wykazuje obecnie tej specjalizacji. Należy sądzić, że powrót do tej idei byłby możliwy lecz wymagałby zmian ekonomicznych warunków funkcjonowania rolnictwa.

Powiat bolesławiecki wyróżnia się wysokim poziomem lesistości (50% ogólnej powierzchni powiatu). Na jego terenie znajduje się część Borów Dolnośląskich. Łączny obszar użytków leśnych w powiecie bolesławieckim przekracza 65 tys. ha.

Drzewostan lasów składa się natomiast głównie z drzew sosnowych, a tylko częściowo jest liściasty.

Ze względu na znaczącą rolę terenów leśnych w układzie przestrzennego zagospodarowania, na terenie niektórych gmin powiatu prowadzona jest intensywna gospodarka leśna, a zwłaszcza pozyskanie drewna. Dotyczy to w szczególności gminy Osiecznica. Nadal stosunkowo niewielkie znaczenie dla gmin powiatu mają inne sposoby użytkowania lasów. Widoczne są jednak wyraźne możliwości ich wykorzystania dla celów turystycznych i wypoczynkowych. Obecnie do wypełniania tychże funkcji większość lasów na terenie powiatu bolesławieckiego nie jest odpowiednio zagospodarowana.

Działalność produkcyjna i budowlana

W strukturze gospodarczej wielu miejscowości (miejskich i wiejskich) powiatu bolesławieckiego znaczną rolę odgrywa działalność produkcyjna i budowlana. Aktywność w tym zakresie związana jest ściśle z występowaniem złóż licznych surowców mineralnych. Rozmieszczenie podmiotów gospodarczych prowadzących w 1999 roku działalność w wymienionych dziedzinach przedstawia tablica 18.

Tablica 18

DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA I BUDOWLANA - PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINACH POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO W 1999 ROKU

Wyszczególnienie	Działalność produkcyjna			Budownictwo		
	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny
POWIAT ogółem	537	12	525	463	-	463
z tego:						
Bolesławiec (M)	260	6	254	296	-	296
Nowogrodzic	101	-	101	63	-	63
- miasto	30	-	30	25	-	25
Bolesławiec (W)	54	1	53	49	-	49
Gromadka	44	2	42	10	-	10
Osiecznica	36	-	36	21	-	21
Warta Bolesławiecka	42	3	39	24	-	24

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Działalność produkcyjną na terenie powiatu prowadziło, według stanu z grudnia 1999 roku, 537 podmiotów gospodarczych. W zdecydowanej większości są to podmioty sektora prywatnego (525, tj. niemal 97,8% ogółu).

Jednostki prowadzące działalność produkcyjną zlokalizowane są głównie w Bolesławcu (260 podmiotów) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodzic. W pozostałych zaś gminach powiatu bolesławieckiego działalność w tym zakresie nie jest znacząca pod względem ilościowym.

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność produkcyjną w powiecie bolesławieckim wykazują istotne zróżnicowanie branżowe. Duże znaczenie w strukturze tejże działalności odgrywa przemysł mineralny (m.in. Kopalnia Gipsu i Anhydrytu „Nowy Łąd” w Lubkowie, Kopalnie Surowców Mineralnych „Surmin-Kaolin” S.A. w Nowogrodzcu, Kopalnie Piaskowca S.A. w Bolesławcu, Kopalnia i Zakład Przetwórczy Piasków Szklarskich „Osiecznica” sp. z o.o., Kopalnia i Zakłady Wzbogacania Surowców Ceramicznych i Ekologicznych „Ekocer” w Zebrzydowej), chemiczny (Zakłady Chemiczne „Wizów” S.A. w Łące k/Bolesławca), materiałów budowlanych („IBF – Polska” sp. z o.o. w Bolesławcu, Zakłady Płytek Ceramicznych „Przyborsk” sp. z o.o., Klinkiernia „Odrzychów” sp. z o.o., Bolesławieckie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych sp. z o.o.) oraz włókienniczy (m.in. Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Sława” sp. z o.o. i Zakłady Tkanin Technicznych „Bonitex” S.A. w Bolesławcu). Do większych zakładów produkcyjnych zlokalizowanych na terenie powiatu bolesławieckiego zaliczyć należy ponadto: Bolesławiecką Fabrykę Materiałów Medycznych „Polfa” S.A., Odlewnię Żeliwa „Gromadka” sp. z o.o., Zakłady Ceramiczne „Bolesławiec” sp. z o.o., „Bader Polska” sp. z o.o. w Bolesławcu, Przedsiębiorstwo Eksploatacji Wód „Aquakonrad” S.A. w Iwinach oraz Przedsiębiorstwo Zbożowo-Młynarskie „PZZ” S.A. w Bolesławcu.

Znaczne możliwości dalszego rozwoju działalności produkcyjnej na terenie powiatu bolesławieckiego łączą się z lokalizacją na jego terenie podstrefy Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (w gminie Nowogrodzic) oraz podstrefy Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Krzywa w gminie Gromadka).

Budownictwem w powiecie bolesławieckim zajmują się natomiast (według stanu w końcu 1999 roku) 463 podmioty gospodarcze, w całości przynależnych do sektora publicznego. Podmioty prowadzące działalność budowlaną wykazują względną równomierność rozmieszczenia, choć największa ich koncentracja dotyczy Bolesławca (niemal 300 zarejestrowanych). Wśród jednostek budowlanych funkcjonujących na terenie powiatu, zdecydowanie największa część zajmuje się lądowym budownictwem ogólnym. Są to głównie podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Ogólnie biorąc, zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych prowadzących działalność produkcyjną i budowlaną na terenie powiatu bolesławieckiego stanowią jednostki małe, tj. zatrudniające do 5 pracowników. Są to przy tym z reguły zakłady o wielobranżowym, nie tylko produkcyjnym profilu, najczęściej uzupełnianym o własną działalność handlową. Charakterystyczną właściwością funkcjonowania tych zakładów jest duża zmienność zakresu i profilu

działalności, a także relatywnie krótki okres ich funkcjonowania, związany najczęściej z okresem zwolnień i ułatwień podatkowych.

Wydaje się, iż rolą władz powiatowych winno być inspirowanie działań ułatwiających podejmowanie i prowadzenie działalności produkcyjnej. Podmioty gospodarcze dążą bowiem do możliwie szerokiego wykorzystania tzw. efektów zewnętrznych, w tym m.in. instrumentów lokalnej polityki ekonomicznej (udogodnienia lokalizacyjne, czynsze, podatki i opłaty lokalne, preferencje dziedziczne, itp.) do pobudzania własnej działalności, nastawionej często na kooperację także z pozostałymi dziedzinami subregionalnej gospodarki. Działania te, prowadzone wspólnie z władzami gmin wchodzących w skład powiatu, byłyby zatem elementem „wewnętrznego” pobudzania koniunktury gospodarczej i stabilizacji działalności produkcyjnej i budowlanej realizowanej na terenie powiatu bolesławieckiego.

Turystyka

Powiat bolesławiecki m.in. z uwagi na znaczne kompleksy leśne należy do grupy atrakcyjnych obszarów turystycznych województwa dolnośląskiego. Występuje tu bogactwo cech naturalnych oraz cech powstałych w wyniku działalności i aktywności człowieka umożliwiających uprawianie turystyki. Rozmieszczenie tychże walorów nie jest oczywiście równomierne.

Baza noclegowa stanowi podstawę turystyki pobytowej. Obiekty i miejsca noclegowe w gminach powiatu bolesławieckiego oraz ich wykorzystanie w latach 1995-1999 przedstawia tablica 19.

W latach 1995-1999 nastąpił rozwój bazy noclegowej na terenie powiatu bolesławieckiego. Bazę noclegową turystyki i wypoczynku w gminach tegoż powiatu stanowiło w 1999 roku 13 obiektów (w tym 7 w Bolesławcu), podczas gdy w 1995 roku składała się ona z 9 obiektów. Obiekty te w końcu lipca 1999 roku dysponowały ponad 600 miejscami noclegowymi, w tym niemal 320 dostępnymi całorocznie.

Tablica 19

OBIEKTY NOCLEGOWE TURYSTYKI NA TERENIE POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO W LATACH 1995-1999

Wyszczególnienie	Obiekty ogółem ^a	Miejsca noclegowe ^a			Korzystający z noclegów ^b	
		ogółem	w tym całoroczne	na 100 mieszkańców	ogółem	w tym turyści zagraniczni
1995	9	325	265	0,36	19742	6338
1999	13	605	319	0,67	30328	12250
Wsk. zmian 1999/1995	144,4	186,2	120,4	186,1	153,6	193,3

^a Stan w dniu 31 VII; ^b W sezonach turystycznych obejmujących okresy od 1 X do 30 IX;

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Sieć obiektów noclegowych turystyki w tymże powiecie nie jest relatywnie, jak dotychczas, silnie rozbudowana. Względna miara stosowana do oceny natężenia funkcji turystycznej, tzw. wskaźnik Deferta (liczba miejsc noclegowych na 100 stałych mieszkańców) osiąga bowiem przeciętnie w województwie dolnośląskim wartość 1,95, podczas gdy w powiecie bolesławieckim wynosi jedynie 0,67. Relatywnie wyższy jest jednak wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (tzw. wskaźnik Schneidera, czyli stosunek liczby osób korzystających z noclegów do liczby miejsc noclegowych). Przeciętnie w województwie dolnośląskim kształtuje się on na poziomie 27,8, podczas gdy w powiecie wynosi przekracza 50.

W strukturze rodzajowej obiektów noclegowych turystyki w powiecie bolesławieckim, według stanu w dniu 31 lipca 1999 roku, wymienić należy m.in.:

- hotel „Piaś” w Bolesławcu dysponujący 100 miejscami noclegowymi,
- dwa motele („Prnjavor” i „Elite”) w Bolesławcu (łącznie 132 miejsca noclegowe),
- cztery kwatery prywatne (dwie w gminie wiejskiej Bolesławiec oraz po jednej w Bolesławcu i w gminie Osiecznica) oferujące ogółem 23 miejsca noclegowe,
- dwie kwatery agroturystyczne (po jednej w części wiejskiej gminy Nowogrodziec i w gminie Gromadka) posiadające łącznie 30 miejsc noclegowych.

Zróżnicowany jest stan jakościowy obiektów noclegowych turystyki w gminach powiatu bolesławieckiego i, w związku z tym, standard świadczonych usług. Stąd też poszczególne rodzaje obiektów noclegowych turystyki w gminach powiatu bolesławieckiego wykazują zróżnicowane zainteresowanie turystów (w tym cudzoziemców). Mimo ogólnych trudności w funkcjonowaniu obiektów turystycznych w wielu regionach kraju, w gminach powiatu bolesławieckiego zwiększyła się liczba korzystających z bazy noclegowej. W sezonie turystycznym 1998/1999 roku z miejsc noclegowych w obiektach turystycznych i wypoczynkowych powiatu korzystało 30,3 tys. osób, czyli o ponad 10,5 tys. więcej aniżeli cztery lata wcześniej. Warto odnotować jednak, iż w coraz większym stopniu z miejsc noclegowych zlokalizowanych na terenie powiatu korzystają cudzoziemcy. Skoro bowiem w sezonie turystycznym 1994/1995 udział cudzoziemców wśród ogółu korzystających z noclegów w gminach powiatu wynosił niewiele ponad 32%, to w sezonie 1998/1999 stanowili oni już prawie 40,4%. Ich liczba w badanym okresie zwiększyła się z 6,3 tys. do ponad 12,2 tys., czyli niemal 2-krotnie (przy niespełna 54% wzroście ogólnej liczby korzystających z noclegów). Cudzoziemcy odwiedzający powiat bolesławiecki korzystają najczęściej z bazy hotelowej i motelowej (głównie w Bolesławcu – ponad 95% ogólnej liczby turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej w gminach powiatu). W niewielkim natomiast stopniu korzystają z oferty noclegowej pozostałych obiektów turystycznych. Jest to niewątpliwie efektem zdecydowanie niższego, oferowanego turystom, standardu pobytu.

Rozmiary pobytowego ruchu turystycznego w gminach powiatu bolesławieckiego w relacji do zamieszkującej ludności określają z jednej strony

intensywność tegoż ruchu, z drugiej zaś stopień turystycznego obciążenia infrastruktury lokalnej. Przebywająca bowiem czasowo w celach turystycznych i wypoczynkowych ludność korzysta w różnym stopniu z usług placówek kultury, ochrony zdrowia, handlu i gastronomii; jest także jedną z grup odbiorców wody, energii elektrycznej i ciepłej, itd. Natężenie ruchu turystycznego jest przy tym zróżnicowane przestrzennie i czasowo.

W konsekwencji rozwoju ruchu turystycznego występuje też zapotrzebowanie na usługi handlowe, które w turystycznym znaczeniu obejmują sprzedaż artykułów żywnościowych, sprzętu turystycznego i odzieży, pamiątek, wydawnictw turystycznych, materiałów reklamowych, fotograficznych itp., a zatem towarów o praktycznym znaczeniu dla turysty.

W grupie usług wypoczynkowych i kultury fizycznej, występuje działalność polegająca na tworzeniu turystom warunków czynnego wypoczynku i uprawiania sportu masowego. Jest ona uwarunkowana rozbudową i budową sieci rozlicznych obiektów i urządzeń technicznych. Ośrodkami oferującymi usługi wypoczynkowe i kultury fizycznej są m.in.: baseny, kręgielnie, korty tenisowe, tereny łowieckie i rybackie. Na terenie powiatu bolesławieckiego można uprawiać także sporty wodne, niektóre bowiem odcinki Bobru i Kwisy pozwalają na uprawianie kajakarstwa (głównie górskiego) i wędkowania.

Rynkowe oddziaływanie w sferze turystyki wiąże się ściśle z systemem odpowiedniej informacji turystycznej. Warto przy tym wskazać, iż punkty informacji turystycznej w Bolesławcu i w Nowogrodźcu funkcjonują w ramach Jeleniogórskiej Sieci Informacji Turystycznej. Wymianą i porządkowaniem danych o ofercie turystycznej zajmuje się system komputerowy połączony ogólnosiwiatową siecią Internet.

Zróżnicowane ukształtowanie obszaru powiatu sprzyja także uprawianiu turystyki pieszej. Przez gminy powiatu przebiega wiele szlaków turystycznych o różnych stopniach trudności przejścia. Na trasach tychże szlaków znajduje się wiele interesujących obiektów kultury materialnej (m.in. ratusz miejski w Bolesławcu, ruiny średniowiecznego klasztoru Magdalenek w Nowogrodźcu, ruiny barokowej zabudowy pałacowej w Warcie Bolesławieckiej, późnobarokowy pałac z neoromantycznym parkiem w Kliczkowie, pałace w Kruszynie, w Ocicach i w Zebrzydowej czy też obiekty sakralne w Bolesławcu i w Nowogrodźcu) oraz pomników przyrody (m.in. ponad 300-letnie dęby w zabytkowych parkach w Zebrzydowej i Wykrotach – gmina Nowogrodzic).

Turystyka nie jest wprawdzie obecnie wyspecjalizowaną funkcją powiatu bolesławieckiego, lecz z pewnością jest jedną z istotniejszych szans dalszego jego polifunkcyjnego rozwoju.

1.5. Infrastruktura osadnicza

1.5.1. Infrastruktura techniczna

Gospodarka wodno-ściekowa

Usługi komunalne nie stanowią bezpośrednio czynnika rozwoju lokalnego. Gminy jednak dobrze wyposażone w techniczne urządzenia infrastruktury komunalnej oraz dysponujące rezerwą zdolności podaży usług komunalnych, mogą przynosić tzw. korzyści lokalizacyjne dla gospodarki i osadnictwa. Do obszernego zakresu usług komunalnych należą przede wszystkim zaopatrzenie w wodę oraz usługi kanalizacyjne. Zadania w tym zakresie należą do grupy szczególnie istotnych zadań własnych gmin.

Miasta i większe miejscowości wiejskie powiatu bolesławieckiego zaopatrywane są w wodę poprzez sieć wodociągową. Źródłem zasilania tejże sieci są ujęcia wód podziemnych. Pozostałe natomiast wsie zaopatrywane są w wodę ze studni indywidualnych. Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej w gminach wchodzących w skład powiatu w 1999 roku wynosiła ponad 510 km (w tym 144,3 km w gminie wiejskiej Bolesławiec, 104,1 km w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodzic, 101,3 km w mieście Bolesławiec, 75,3 km w gminie Warta Bolesławiecka i 63,4 km w gminie wiejskiej Osiecznica). W gminie wiejskiej Gromadka natomiast długość rozdzielczej sieci wodociągowej jest niewielka (jedynie 22,7 km).

Stan techniczny sieci wodociągowej w gminach powiatu bolesławieckiego stale się pogarsza. Dotyczy to zarówno sieci przesyłowej jak i rozdzielczej. W ostatnich latach podejmowano zatem wiele przedsięwzięć inwestycyjnych, remontowych i modernizacyjnych w zakresie infrastruktury wodociągowej, co niewątpliwie wpłynęło na poprawę jakości zaopatrzenia społeczności lokalnych w wodę.

Informacje o wyposażeniu powiatu bolesławieckiego w urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne w relacji do sytuacji w sąsiednich powiatach ukazuje tablica 20.

Odsetek ludności korzystającej z tej sieci w Bolesławcu przekracza 99,9%, a w Nowogrodźcu wynosi 78,6%. Nadmienić należy przy tym, że przeciętnie w miastach województwa dolnośląskiego z sieci wodociągowej korzysta 96,5%. Pod tym względem powiat bolesławiecki prezentuje się korzystnie (jedynie w miastach powiatu zgorzeleckiego odsetek korzystających z sieci wodociągowej jest wyższy).

**WODOCIĄGI I KANALIZACJA W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNIICH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO
W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Wodociągi			Kanalizacja	
	długość sieci wodociągowej rozdzielczej w km	woda dostarczona gospodarstwom domowym w tys. m ³	ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach w %	długość sieci kanalizacyjnej rozdzielczej w km	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach w %
dolnośląskie	11417,1	118088,0	96,5	4604,4	90,2
Powiaty:					
bolesławiecki	511,1	3120,6	98,2	193,1	92,4
legnicki	425,0	1641,6	93,3	168,1	84,0
lubański	173,4	1777,9	89,2	70,4	68,9
lwówecki	208,7	1443,8	94,7	57,2	86,6
polkowicki	421,2	2159,5	92,4	216,1	88,9
zgorzelecki	418,0	4683,4	99,1	147,7	94,1
złotoryjski	327,0	1341,5	85,4	99,8	81,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Usługi kanalizacyjne w gminach powiatu bolesławieckiego świadczone są przy wykorzystaniu istniejących urządzeń sieciowych oraz transportu specjalnego do wywozu ścieków ze zbiorników przydomowych. Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu w 1999 roku wynosiła ponad 193 km (w tym 96,2 km w Bolesławcu, 44,3 km w gminie wiejskiej Bolesławiec oraz 26,6 km w gminie Warta Bolesławiecka). W pozostałych gminach powiatu istnieją jedynie niewielkie odcinki sieci kanalizacyjnej, a dotkliwy niedobór w tym zakresie odczuwany jest w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodzic (jedynie 3,2 km rozdzielczej sieci kanalizacyjnej w końcu 1999 roku). Z usług kanalizacyjnych w Bolesławcu korzysta obecnie ponad 96% mieszkańców, a w Nowogrodzcu – tylko co drugi mieszkaniec ma zapewniony dostęp do sieci kanalizacyjnej. Przeciętnie natomiast w miastach województwa dolnośląskiego wskaźnik ten nieznacznie przekracza 90%.

Urządzeniami lokalnej infrastruktury technicznej o szczególnym znaczeniu z ekologicznego punktu widzenia są oczyszczalnie ścieków. Wyposażenie powiatu bolesławieckiego w tego typu obiektu w relacji do sąsiednich subregionów Dolnego Śląska przedstawia tablica 21.

Tablica 21

**KOMUNALNE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW W POWIECIE
BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Oczyszczalnie			Ścieki oczyszczone		Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w %
	ogółem	w tym		razem	w tym biologicznie	
		biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów			
Dolnośląskie	188	159	20	124047	95636	67,1
Powiaty:						
bolesławiecki	6	5	1	2986	316	64,4
legnicki	9	7	2	1136	466	50,6
lubański	7	7	-	1808	1808	47,0
lwówecki	5	1	3	1096	44	45,9
polkowicki	10	10	-	2318	2318	70,4
zgorzelecki	9	7	-	4003	3923	70,5
złotoryjski	9	9	-	1103	1103	58,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Na terenie powiatu funkcjonuje 6 komunalnych oczyszczalni ścieków. Bolesławiec posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków z możliwością usuwania związków biogenych. W obiekcie tym oczyszczane są ścieki z miasta oraz z kilku okolicznych miejscowości wiejskich. Oczyszczalnia ta (o przepustowości 14000 m³/d) nie jest w pełni dociążona. W Nowogrodźcu funkcjonuje zaś niewielka mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków (o przepustowości 2000 m³/d), która ze względu na niedorozwój sieci kanalizacyjnej w tym mieście, nie jest w pełni wykorzystywana. Należy wskazać, iż coraz więcej obiektów i gospodarstw rolnych posiada własne oczyszczalnie biologiczne (szczególnie rozwinięta ich sieć dotyczy gminy wiejskiej Bolesławiec). Ponadto w wielu większych miejscowościach wiejskich powiatu znajdują się lokalne oczyszczalnie ścieków (Osiecznica - oczyszczalnia o przepustowości 400 m³/d, Gromadka – komunalna oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości 210 m³/d, Świętoszów, gdzie ścieki bytowo-gospodarcze oczyszczane są w wysoko sprawnej oczyszczalni biologicznej o przepustowości 740 m³/d oraz Raciborowice Dolne w gminie Warta Bolesławiecka – oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości 721 m³/d). W wielu mniejszych miejscowościach wiejskich powiatu bolesławieckiego natomiast ścieki odprowadzane są bezpośrednio do wód płynących lub ziemi bądź są gromadzone w często nieszczelnych szambach.

Brak jest przy tym technicznych możliwości ich oczyszczania, nawet mechanicznego. Należy jednak podkreślić, iż trwa obecnie wiele przedsięwzięć inwestycyjnych ukierunkowanych na rozwój i modernizację gospodarki ściekowej w powiecie bolesławieckim.

Energetyka

Gminy powiatu bolesławieckiego posiadają korzystne warunki zasilania w energię elektryczną. Obszar ten jest bowiem położony w bliskości względem głównych korytarzy zasilania w energię elektryczną (linia tranzytowa o napięciu 220 kV relacji Elektrownia Turów - centralne rejony kraju). Redukcja napięcia następuje w rozdzielniach, skąd wyprowadzone są tory sieciowe średnich napięć oraz do stacji transformatorowych, redukujących napięcie na niskie (380 V i 220 V). Uzupełnieniem systemu elektroenergetycznego zasilania powiatu są niewielkie elektrownie wodne na Kwisie w Kliczkowie i w Przejęślawiu (gmina Osiecznica) oraz na Bobrze w Starej Olesznej (gmina wiejska Bolesławiec). Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarze miast, w przeważającej mierze jest siecią kablową podziemną, zaś na terenach wiejskich - napowietrzną. Niezbędna jest jednak wymiana (zwłaszcza na terenach wiejskich) sieci napowietrznych na sieci kablowe podziemne. Przepustowość linii elektroenergetycznych wysokich i średnich napięć nie stanowi żadnej przeszkody w rozbudowie układu sieciowego. Teren powiatu stanowi zatem atrakcyjne miejsce lokalizacji przemysłu, usług i osadnictwa.

Ogólny obraz elektro- i gazoenergetyki w powiecie bolesławieckim w 1999 roku w zestawieniu z sytuacją w okolicznych powiatach ukazuje tablica 22.

**ELEKTRO- I GAZOENERGETYKA W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO
W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Elektroenergetyka ^a		Gazoenergetyka			
	odbiorcy energii elektrycznej niskiego napięcia w gospodarstwach domowych	zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w MWh	długość sieci rozdzielczej w km	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	liczba odbiorców (gospodarstw domowych)	zużycie gazu w gospodarstwach domowych (w przeliczeniu na jednostki umowne) w m ³
Dolnośląskie	753 391	1 343 194	4734,9	100816	645972	810,8
Powiaty:						
bolesławiecki	16 222	23 297	148,0	2006	14371	25,6
legnicki	6 608	10 961	114,7	1605	5326	6,7
lubański	10 888	17 192	84,6	1219	9139	18,3
lwówecki	8 775	14 220	41,2	981	5207	9,4
polkowicki	13 186	19 224	148,9	1986	10634	11,6
zgorzelecki	23 337	47 004	82,7	1233	11816	24,0
złotoryjski	8 479	13 314	53,7	857	5609	7,0

a W miastach.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Wiele miejscowości powiatu bolesławieckiego zaopatrywanych jest obecnie w gaz ziemny wysokometanowy z magistralnego gazociągu. W ostatnich latach następuje wyraźny rozwój układu gazowych sieci rozdzielczych. W końcu 1999 roku długość tejże sieci na terenie powiatu wyniosła 148 km (w tym 79,8 km w Bolesławcu i 14,6 km w Nowogrodźcu). Z gazu sieciowego korzysta m.in. 97% ogółu ludności Bolesławca oraz jedynie co piąty mieszkaniec Nowogrodźca. Ogólnie biorąc, odbiorcami gazu sieciowego (według stanu w końcu 1999 roku) jest prawie 14,4 tys. gospodarstw domowych. Prowadzona systematycznie od kilku lat rozbudowa i wymiana sieci przewodów gazowych umożliwia zaopatrzenie w gaz sieciowy kolejnych gospodarstw domowych w gminach powiatu bolesławieckiego. Wielu właścicieli domów jednorodzinnych oraz gestorów obiektów użyteczności publicznej dokonało przy tym modernizacji kotłowni na gazowe.

Znaczna część powiatu bolesławieckiego nie jest jednak obecnie zaopatrywana w gaz sieciowy, choć jest to możliwe (przynajmniej w pewnym

zakresie) w dającej się przewidzieć przyszłości. Koszt budowy sieci przesyłowych i rozdzielczych jest jednak bardzo wysoki. W układach zaś zużywających relatywnie małe ilości gazu okres zwrotu wyłożonego kapitału jest bardzo długi. Wynika z tego ważne dla polityki subregionalnej spostrzeżenie: powszechna gazyfikacja sieciowa większości jednostek osadniczych o niskiej intensywności zabudowy, niewielkiej liczbie odbiorców, nie znajduje uzasadnienia ekonomicznego. Pośrednio dowodzi tego praktyka krajów zachodnich, gdzie w takich przypadkach wykorzystuje się alternatywne źródła energii, tj. elektryczność, olej opałowy, gaz płynny.

Gospodarka cieplna na terenie gmin powiatu bolesławieckiego ma w dużym stopniu zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem głównie o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne. Szczególnie istotnym przedsięwzięciem o ekologicznym wymiarze powinno być zatem systematyczne zastępowanie ogrzewania konwencjonalnego (węglowego) ogrzewaniem „czystym”.

W miastach możliwe jest stworzenie zintegrowanych układów ciepłowniczych w oparciu o źródło ciepła o większej mocy (przy jednoczesnym rozwoju sieci ciepłych). System taki funkcjonuje już w Bolesławcu. Sieć centralnego ogrzewania w powiecie została w ostatnich latach wyraźnie rozbudowana i obecnie jej długość sięga 20 km (w tym 5,8 km to sieć magistralna, a 9,2 km – rozdzielcza). Możliwości techniczne kotłowni miejskich pozwalają w większości przypadków na przyłączenie kolejnych odbiorców i likwidację dalszych, uciążliwych dla środowiska kotłowni lokalnych. Na terenach wiejskich natomiast w najbliższym okresie dominować nadal będą paleniska indywidualne, choć dla rejonów zwartej zabudowy rozważyć można budowę ekologicznych kotłowni lokalnych.

Sieć komunikacyjna

Czynnikiem integracji przestrzennej o znaczącej sile oddziaływania jest sieć komunikacyjna obejmująca połączenia i powiązania zarówno kolejowe, jak i drogowe. Powiat bolesławiecki, co należy podkreślić, wyróżnia się wysoką gęstością sieci komunikacyjnej, a co za tym wyjątkowo dużą dostępnością komunikacyjną. Węzłem transportowym o subregionalnym znaczeniu jest miasto Bolesławiec; tutaj bowiem zachodzą dośrodkowo-odśrodkowe przemieszczenia osób, towarów, itp.

Przez teren powiatu bolesławieckiego przebiegają obecnie dwie linie kolejowe, a mianowicie: linia 254 – Wrocław – Legnica – Chojnów - Bolesławiec – Zebrzydowa - Węgliniec oraz linia 255 – Jelenia Góra – Lubań – Węgliniec. Bolesławiec posiada obecnie wiele bezpośrednich krajowych i międzynarodowych połączeń kolejowych m.in. z Legnicą, z Wrocławiem, z Warszawą, z Krakowem, a także z Dreznem i Frankfurtem n/Menem.

Lokalny transport kolejowy coraz silniej wypierany jest przez transport drogowy, jako bardziej elastyczny przestrzennie i konkurencyjny w rachunku kosztów. Warto przy tym nadmienić, iż jeszcze kilka lat temu Nowogrodzic posiadał bezpośrednie połączenia kolejowe z Lwówkiem Śląskim i Jelenią Górą. Wstrzymując jednak ruch na tej liniach (likwidując możliwość kolejowych

powiązań przestrzennych) Dolnośląska DOKP, nawet eksperymentalne, nie sprawdziła opłacalności uruchomienia autobusów szynowych. Propozycja zastosowania takiego rozwiązania wymaga nadal wnikliwego rozważenia wobec wskazanej linii kolejowej.

Transport drogowy natomiast wykorzystuje sieć dróg o różnym znaczeniu i parametrach technicznych. Układ drogowy tego subregionu powstawał stopniowo w miarę narastania potrzeb, uwarunkowanych względami gospodarczymi i społecznymi różnych okresów. Podstawową sieć drogową powiatu stanowią odcinki dróg krajowych i międzynarodowych. Są to m.in. następujące drogi: A-4 Wrocław - Drezno, A-12 Wrocław – Berlin oraz droga nr 297 Jakuszyce – Świnoujście.

Sieć drogową w powiecie bolesławieckim uzupełniają drogi lokalne (o łącznej długości 1853 km) oraz drogi powiatowe (301,2 km). Stan nawierzchni dróg gminnych nie jest jednak zadowalający, skoro bowiem jedynie ok. 19% posiada nawierzchnię twardą. Korzystniej prezentuje się stan dróg powiatowych (ponad 96% ich łącznej długości posiada twardą nawierzchnię). Zagadnienie to prezentuje tablica 23.

Tablica 23

**DROGI GMINNE I POWIATOWE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO
W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Drogi gminne			Drogi powiatowe		
	ogółem	w tym o nawierz- chni twardej	na 100 km ²	ogółem	w tym o nawierz- chni twardej	na 100 km ²
	w km					
Dolnośląskie	13505	6347	67,7	8729	8175	43,8
Powiaty:						
bolesławiecki	1853	353	142,2	301	291	23,1
legnicki	278	179	37,3	376	342	50,5
lubański	305	230	71,3	193	188	45,1
lwówecki	263	202	37,0	327	309	46,1
polkowicki	823	195	105,5	250	231	32,1
zgorzelecki	309	229	36,9	258	247	30,8
złotoryjski	239	168	41,6	243	232	42,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Od kilku już lat prowadzone są rozległe prace modernizacyjne i naprawcze sieci ulicznej, dokonywane jest uzupełnianie i modernizacja ulicznych punktów świetlnych oraz porządkowane jest oznakowanie ulic. Nadal jednak niedostateczna jest segregacja ruchu tranzytowego i lokalnego, co wzmagą konieczność rozbudowy układu tras obwodowych (zwłaszcza w Bolesławcu).

Potrzeby lokalnych przemieszczeń przestrzennych ludności zaspokaja nie tylko Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej - spółka z o.o. w Bolesławcu, lecz także kilka prywatnych firm przewozowych. Podmioty te zapewniają powiązania autobusowe między poszczególnymi gminami i miejscowościami powiatu oraz powiązania zewnętrzne (Wrocław, Legnica, Zgorzelec, Lubań, Jelenia Góra i inne miasta). Pomimo narastającej konkurencji indywidualnego transportu osobowego, liczba połączeń publicznego transportu osobowego Bolesławca z otoczeniem jest imponująca. Podaż usług publicznych przewoźników osób, tworzy zatem dobre warunki do dużej ruchliwości przestrzennej mieszkańców gmin, motywowanych wahadłowymi dojazdami do pracy, nauki, handlu oraz w celach konsumpcyjnych.

Ważnym elementem komunikacyjnej obsługi Bolesławca jest zbiorowa komunikacja miejska. Swym zasięgiem obejmująca ona także, niejako wbrew swej nazwie, wiele sąsiednich miejscowości wiejskich. Łączna długość tras autobusowych komunikacji miejskiej w końcu 1999 roku wynosiła 46 km. Trasami tymi prowadzone są linie komunikacyjne o długości przekraczającej 69 km.

Rozwinięta sieć komunikacyjna oraz węzłowe położenie Bolesławca, stwarzają dogodne warunki do rozwoju silnych międzygminnych powiązań gospodarczych, społecznych oraz instytucjonalnych.

Łączność

Telekomunikacja jest współcześnie jednym z bardziej istotnych czynników rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. Jej niedorozwój, na tle innych miast i regionów kraju czy Europy, jest traktowany jako znaczący hamulec procesów rozwojowych przestrzeni.

Bezpośrednim efektem rozwoju sieci central oraz rozbudowy układu linii telefonicznych w gminach powiatu bolesławieckiego jest wyraźny wzrost liczby abonentów telefonicznych. Zagadnienie to przedstawia tablica 24.

W latach 1995-1999 liczba abonentów telefonicznych na terenie powiatu zwiększyła się z niespełna 6500 do ponad 19,6 tys., czyli o ponad 4-krotnie. W zakresie tym ma miejsce jednak istotne międzygminne zróżnicowanie. Zdecydowanie najwyższą dostępnością telefonii przewodowej wyróżniają się miasta Bolesławiec (287 abonentów telefonicznych na 1000 ludności) oraz Nowogrodziec (prawie 245), najniższą natomiast gmina wiejska Bolesławiec (jedynie 83 abonentów na 1000 mieszkańców).

**DOSTĘPNOŚĆ USŁUG TELEKOMUNIKACYJNYCH I PLACÓWEK
POCZTOWYCH W GMINACH POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO
W LATACH 1995-1999**

Wyszczególnienie	Abonenci telefonii przewodowej ^a		Placówki usług pocztowych i telekomunikacyjnych ^b	
	w liczbach bezwzględnych	na 1000 ludności	w liczbach bezwzględnych	ludność na placówkę
1995				
POWIAT ogółem	6491	72,6	21	4257
z tego:				
Bolesławiec (M)	4761	107	6	7406
Nowogrodzic	565	39	4	3669
- miasto	366	90	1	4083
Bolesławiec (W)	230	21	1	11027
Gromadka	335	57	2	2958
Osiecznica	177	31	4	1451
Warta Bolesławiecka	423	56	4	1887
1999				
POWIAT ogółem	19648	218,9	21	4274
z tego:				
Bolesławiec (M)	12578	287,2	6	7299
Nowogrodzic	2200	148,7	4	3698
- miasto	996	244,7	1	4070
Bolesławiec (W)	950	83,2	1	11425
Gromadka	1185	202,0	2	2934
Osiecznica	1186	186,3	4	1591
Warta Bolesławiecka	1549	206,0	4	1880

^a Dane Telekomunikacji Polskiej S.A. - Zakład w Jeleniej Górze;

^b Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Informacje o dostępności telefonii przewodowej oraz usług placówek pocztowych i telekomunikacyjnych w powiecie bolesławieckim na tle sąsiednich subregionów Dolnego Śląska ukazuje tablica 25.

**USŁUGI POCZTOWE I TELEKOMUNIKACYJNE ORAZ TELEFONIZACJA
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNIICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Placówki			Ludność na 1 placówkę pocztową	Telefoniczne standardowe łącza główne	
	ogółem	pocztowe	usług telekomu- nika- cyjnych		ogółem	na 1000 ludności
Dolnośląskie	699	670	29	4444	795769	267,3
Powiaty:						
bolesławiecki	21	20	1	4488	19648	218,9
legnicki	12	12	-	4524	11942	220,0
lubański	14	13	1	4623	13267	220,8
lwówecki	18	17	1	3026	9653	187,7
polkowicki	13	13	-	4789	13369	214,7
zgorzelecki	24	21	3	4786	25918	257,9
złotoryjski	17	17	-	2802	11422	239,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Na tle województwa dolnośląskiego wskaźnik upowszechnienia telefonów, liczony jako liczba abonentów przypadających na 1000 osób jest dla powiatu bolesławieckiego niekorzystny. W województwie w 1999 roku wskaźnik ten wynosił ponad 267, zaś przeciętnie w gminach powiatu - niespełna 219. Także w relacji do większości okolicznych powiatów sytuacja subregionu bolesławieckiego nie prezentuje się korzystnie.

Zróżnicowana jest także sytuacja w dziedzinie dostępności do placówek usług pocztowych i telekomunikacyjnych. Na terenie powiatu w końcu 1999 roku funkcjonowało 21 placówek świadczących usługi w tym zakresie (ich liczba nie uległa zmianie od 1995 roku). Przestrzenne rozmieszczenie tychże placówek jest na ogół zgodne z rejonami koncentracji ludności.

1.5.2. Mieszkalnictwo

Stan zabudowy mieszkaniowej, jej wyposażenie w instalacje techniczno-sanitarne oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury komunalnej wyznaczają bezpośrednio poziom warunków zamieszkiwania ludności, pośrednio stwarzają jednak istotne możliwości dla lokalnego rozwoju gospodarczego.

Rozmiary i strukturę zasobów mieszkaniowych w powiecie bolesławieckim w 1999 roku w odniesieniu do sytuacji w sąsiednich subregionach województwa dolnośląskiego obrazuje tablica 25.

Tablica 25

**ZASOBY MIESZKANIOWE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Zasoby mieszkaniowe zamieszkane						
	mieszkania		powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²		liczba osób na mieszkanie	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	
	ogółem	w tym stanowiące własność gminy	ogółem	w tym stanowiące własność gminy		w m ²	w m ² /osobę
Dolnośląskie	927202	239099	56363,2	11676,3	3,14	60,8	19,3
Powiaty:							
bolesławiecki	25982	4953	1722,7	237,0	3,39	66,3	19,5
legnicki	15576	2608	1118,6	138,1	3,41	71,8	21,0
lubański	18633	4478	1188,0	216,3	3,20	63,8	19,9
lwówecki	15706	3407	1087,2	161,7	3,14	69,2	22,0
polkowicki	17176	2800	1112,7	119,7	3,55	64,8	18,3
zgorzelecki	30980	5192	1911,0	264,9	3,18	61,7	19,4
złotoryjski	13830	4008	919,3	193,9	3,42	66,5	19,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

Zasoby mieszkaniowe w gminach powiatu bolesławieckiego w końcu 1999 roku liczyły ponad 98,9 tys. izb o łącznej powierzchni niemal 1722,7 tys. m². Przyrost substancji mieszkaniowej w latach 1995-1999 był relatywnie znaczący (o prawie 630 mieszkań, czyli o 2,5%; w końcu 1995 roku w gminach powiatu eksploatowanych było 25355 mieszkań). W 1999 roku do użytkowania przekazano 156 mieszkań (w tym 77 mieszkań na terenie Bolesławca, 36 w gminie wiejskiej Bolesławiec i 24 mieszkania w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodzic) o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej niemal 17,2 tys. m².

Warunki mieszkaniowe w istotny sposób stymulują wzrost poziomu życia. Wartości podstawowych wskaźników oceny sytuacji mieszkaniowej w powiecie bolesławieckim są korzystniejsze aniżeli przeciętne dla województwa dolnośląskiego. Przeciętne mieszkanie w powiecie obejmuje 66,3 m² powierzchni użytkowej, podczas gdy na Dolnym Śląsku – jedynie 60,8 m². W 1999 roku na

osobę w gminach powiatu przypadało 19,5 m² powierzchni użytkowej mieszkania (w województwie odpowiednio: 19,3 m²). W zakresie tym mają jednak miejsce międzygminne różnice. Skoro bowiem na osobę w gminie Osiecznica na osobę przypada 18,2 m², a w Bolesławcu - 18,4 m², to w gminie wiejskiej Bolesławiec – ponad 22 m². Wskazać przy tym należy, że wyższy powierzchniowy standard zamieszkiwania ludności (spośród okolicznych subregionów) dotyczył powiatów: lwóweckiego (22,0 m²), legnickiego (21,0 m²) i lubańskiego (19,9 m²).

W gminach powiatu bolesławieckiego dominuje stara zabudowa mieszkaniowa. Niektóre, zwłaszcza śródmiejskie, rejony miast powiatu mają zatem zabytkowy charakter i są przedmiotem turystycznej penetracji. Wiek zabudowy ma jednak niewątpliwy wpływ na stan techniczny budynków mieszkalnych. Pomimo rozległych prac remontowych i modernizacyjnych stan techniczny budynków i lokali mieszkalnych, nadal daleki jest od oczekiwań mieszkańców. W gminach tegoż powiatu, jak i wielu innych gminach Dolnego Śląska, nie wykonuje się bowiem remontów i modernizacji starej substancji mieszkaniowej w odpowiednim zakresie.

1.5.3. Gospodarka odpadami

Usuwanie odpadów stałych współcześnie stanowi kłopotliwy problem w funkcjonowaniu gmin. Na ogólną ilość odpadów komunalnych wywożonych na składowiska składają się odpady pochodzące z działalności bytowo-gospodarczej człowieka w środowisku miejskim i wiejskim, gruz budowlany, popioły i żużle, odwodnione osady ściekowe oraz odpady przemysłowe o uciążliwości zbliżonej do odpadów komunalnych.

Na terenie powiatu bolesławieckiego eksploatowanych jest siedem wysypisk odpadów, a mianowicie w Trzebieniu (gmina wiejska Bolesławiec), Świętoszowie (gmina Osiecznica), w Nowogrodźcu, w Osłej (gmina Gromadka) oraz w Warcie Bolesławieckiej, Raciborowicach Dolnych i Tomaszowie Bolesławieckim (gmina Warta Bolesławiecka).

Odpady z terenu miasta oraz gminy wiejskiej Bolesławiec wywożone są na wysypisko w Trzebieniu. Jego powierzchnia wynosi ponad 3,3 ha, a pojemność 280 tys. m³. Wysypisko eksploatowane jest od stycznia 1997 roku, stąd też posiada ono znaczne rezerwy składowania (corocznie składowuje się tu ponad 20 tys. m³ odpadów).

Wysypisko w Świętoszowie zajmuje powierzchnię 1,04 ha, a jego pojemność oceniana jest na 128 tys. m³. Obiekt ten, na którym gromadzone są odpady z miejscowości gminy Osiecznica oddany został do eksploatacji w sierpniu 1997 roku.

Z kolei, wysypisko zlokalizowane w Nowogrodźcu jest obiektem, który w ostatnich latach poddany był gruntownej modernizacji i rozbudowie. Gromadzone są tu odpady pochodzące z terenu gminy miejsko-wiejskiej

Nowogrodziec. Wysypisko to zajmuje powierzchnię 1,7 ha, a jego pojemność oceniana jest na 180 tys. m³.

Odpady z terenu gminy Gromadka częściowo składowane są na komunalnym wysypisku w Osłej, a częściowo wywożone są na oddane do eksploatacji (po modernizacji) w 1999 roku wysypisko w Chojnowie-Białej (powiat legnicki).

Nieczystości stałe pochodzące z gminy Warta Bolesławiecka wywożone są na trzy niewielkie lokalne wysypiska odpadów (w Warcie Bolesławieckiej oraz oddane do użytku w 1997 roku w Raciborowicach Dolnych i w Tomaszowie Bolesławieckim).

Należy spodziewać się, że ilość odpadów stałych wywożonych na wysypiska będzie się zmniejszać, ponieważ coraz więcej surowców znajdujących się w odpadach może być wtórnie zagospodarowanych. Zakres segregacji odpadów „u źródła” wraz z odzyskiwaniem surowców wtórnych ulega także stałemu rozszerzaniu.

Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi w gminach powiatu bolesławieckiego połączona z konsekwentną likwidacją tzw. „dzikich” wysypisk jest, co warto podkreślić, jednym z warunków ładu przestrzennego.

1.5.4. Społeczna sfera powiatu

Oświata i wychowanie

Rozwój wszystkich dziedzin gospodarki powiatu bolesławieckiego oraz jego poszczególnych gmin związany jest ściśle z postępem w dziedzinie oświaty i wychowania.

Ważnym ogniwem w procesie edukacji są placówki wychowania przedszkolnego. Placówki te wspomagają rozwój dzieci, zapewniają im opiekę, służą ich socjalizacji i przysposabiają do podjęcia systematycznej nauki w szkole. Stan placówek wychowania przedszkolnego w powiecie bolesławieckim w 1999 roku przedstawia tablica 26.

Tendencją, podobną do regionalnej w badanym okresie, jest zmniejszanie się liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego oraz liczby dzieci z nich korzystających w powiecie bolesławieckim. Jest to rezultatem spadku ogólnej liczby dzieci w wieku 3-6 lat. W roku 1995 opieką w 15 przedszkolach (w tym w 10 zlokalizowanych w Bolesławcu) i w 40 oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych objętych było 2191 dzieci, a w roku 1999 ich liczba wyniosła 1956, czyli o 10,7% mniej.

**PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO W POWIECIE
BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Placówki		Miejsca w przedszkolach	Dzieci w placówkach	Nauczyciele pełnozatrudnieni w placówkach	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na:	
	ogółem	w tym przedszkola				1 nauczyciela	1 oddział
Dolnośląskie	1138	553	54807	66017	4743	14	21
Powiaty:							
bolesławiecki	47	14	1475	1956	139	14	22
legnicki	29	7	632	988	66	15	19
lubański	24	10	1242	1384	99	14	21
lwówecki	24	7	905	1265	83	15	22
polkowicki	21	10	1185	1540	98	16	22
zgorzelecki	43	24	2108	2500	188	13	22
złotoryjski	23	4	416	810	54	15	19

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Warunki opieki nad dziećmi, na które w pewnym stopniu wpływa liczebność poszczególnych oddziałów (grup) są relatywnie korzystne. W powiecie bolesławieckim sytuacja w tym względzie przedstawia się na poziomie zbliżonym do charakteryzującego województwo dolnośląskie oraz sąsiednie subregiony (w 1999 roku każdy z oddziałów w placówkach wychowania przedszkolnego liczył przeciętnie 22 dzieci, a w skali województwa 21 dzieci). Na każdego z nauczycieli wychowania przedszkolnego w powiecie bolesławieckim oraz w regionie dolnośląskim przypada zaś 14 dzieci.

W 1999 roku sieć placówek wychowania przedszkolnego w gminach powiatu tworzyło 14 przedszkoli (z tego 11 w miastach oraz 3 w miejscowościach wiejskich gmin Gromadka, Osiecznica i Warta Bolesławiecka) oraz 33 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (wyłącznie na terenach wiejskich).

Działalność opiekuńczo-wychowawczą dla dzieci do lat trzech w 1999 roku prowadził natomiast żłobek w Bolesławcu. Placówka ta dysponuje łącznie 55 miejscami, z których w ciągu 1999 roku korzystało 67 dzieci. Liczba korzystających z usług placówek tego typu w ostatnich latach wykazuje względną stabilizację, mimo zmniejszenia się liczby dzieci w wieku 0-2 lat. Wskazać jednak należy, iż dostępność miejsc w żłobkach w powiecie bolesławieckim jest relatywnie niska. Skoro bowiem w województwie dolnośląskim z usług żłobków w 1999 roku korzystało ponad 82 spośród 1000 dzieci w wieku do 3 lat, to w tymże powiecie jedynie 24 dzieci.

Informacje dotyczące szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie powiatu bolesławieckiego w roku szkolnym 1999/2000 zestawiono w tablicy 27.

Tablica 27

**SZKOLNICTWO PODSTAWOWE I GIMNAZJALNE
W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Stan na początku roku szkolnego

Wyszczególnienie	Szkoły		Nauczyciele pełnozatrudnieni		Uczniowie			
	podstawowe	gimnazja	w szkołach podstawowych	w gimnazjach	szkół podstawowych	gimnazjów	na 1 pełnozatrudnionego nauczyciela	
							w szkołach podstawowych	w gimnazjach
Dolnośląskie	1021	354	18028	2234	276597	44068	15,3	19,7
Powiaty:								
bolesławiecki	41	11	601	87	9419	1556	15,7	17,9
legnicki	30	8	377	38	5527	777	14,7	20,4
lubański	26	13	394	53	5884	934	14,9	17,6
lwówecki	28	5	327	34	5253	800	16,1	23,5
polkowicki	20	6	431	61	7076	1062	16,4	17,4
zgorzelecki	32	12	672	108	9912	1515	14,8	14,0
złotoryjski	28	10	328	30	5093	819	15,5	27,3

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Sieć szkolnictwa podstawowego w powiecie bolesławieckim na początku roku szkolnego 1999/2000 tworzyło 41 placówek, z czego 6 w miastach, a 35 w miejscowościach wiejskich. Wszystkie szkoły podstawowe w gminach tegoż powiatu pozostają w gestii władz lokalnych. Do szkół tych uczęszcza ponad 9,4 tys. uczniów, a kształcą ich ponad 600 pełnozatrudnionych nauczycieli.

Ogólnie biorąc, sytuacja w tym zakresie przedstawia się na zbliżonym do ogólnowojewódzkiego poziomie. W roku szkolnym 1999/2000 na każdego pełnozatrudnionego nauczyciela w szkołach podstawowych w powiecie przypadło 15,7 uczniów (w regionie dolnośląskim nieco mniej - 15,3). Korzystniejsza sytuacja występuje w sąsiednich powiatach: legnickim – 14,7

uczniów na nauczyciela, zgorzeleckim – 14,8, lubańskim – 14,9 i złotoryjskim – 15,5).

Ponadto wskazać należy, iż w Bolesławcu funkcjonuje szkoła podstawowa prowadząca nauczanie dorosłych. Do placówki tej w roku szkolnym 1999/2000 uczęszczało ponad 30 uczniów.

Począwszy od 1 września 1999 roku w gminach powiatu bolesławieckiego funkcjonują gimnazja, tworzone w wyniku wdrażania kompleksowej reformy systemu oświaty. Sieć szkół tego szczebla w roku szkolnym 1999/2000 tworzyło 11 placówek (z tego 5 w miastach, a 6 na terenach wiejskich). W gminie wiejskiej Bolesławiec nie funkcjonowało gimnazjum w tymże roku szkolnym. Łącznie do gimnazjów zlokalizowanych na terenie powiatu bolesławieckiego uczęszczało 1556 uczniów.

Placówki wychowania przedszkolnego, szkolnictwo podstawowe oraz gimnazja są elementami infrastruktury o wyraźnie lokalnym zasięgu obsługi. Elementem oświaty nadającym Bolesławcowi ponadlokalną rangę jest natomiast szkolnictwo ponadgimnazjalne. Sieć tegoż szkolnictwa w powiecie tworzą licea ogólnokształcące oraz placówki szkolnictwa zawodowego. Bolesławiec, co warto podkreślić, jest znaczącym ośrodkiem szkolnictwa ponadgimnazjalnego w zachodniej części województwa dolnośląskiego. Funkcjonowanie liceów ogólnokształcących w powiecie bolesławieckim w roku szkolnym 1999/2000 przedstawia tablica 28.

Tablica 28

**LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Stan na początku roku szkolnego

Wyszczególnienie	Szkoły		Uczniowie		Uczniowie ^a na 1 pełnozatrudnionego nauczyciela
	ogółem	dla młodzieży	ogółem	szkół dla młodzieży	
Dolnośląskie	232	158	76086	64838	18,9
Powiaty:					
bolesławiecki	7	4	1716	1500	20,5
legnicki	1	1	254	254	19,5
lubański	2	1	707	630	25,2
lwówecki	5	4	1138	1102	18,7
polkowicki	3	2	945	759	14,3
zgorzelecki	3	2	1150	1059	19,6
złotoryjski	2	1	694	645	21,5

a Uczniowie szkół dla młodzieży.

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Na terenie powiatu bolesławieckiego w roku szkolnym 1999/2000 funkcjonowały cztery licea ogólnokształcące dla młodzieży (łącznie 1500 uczniów) oraz trzy placówki tego typu dla dorosłych (pracujących), w których kształci się niemal 220 uczniów. Placówki te zlokalizowane są w Bolesławcu. Wskazać należy, iż sieć ponadgimnazjalnego szkolnictwa ogólnokształcącego w powiecie bolesławieckim jest relatywnie rozwinięta.

Szczególne znaczenie m.in. ze względu na powiązania z potrzebami lokalnego rynku pracy posiada w powiecie bolesławieckim szkolnictwo zawodowe, którego stan ukazuje tablica 29.

Sieć szkolnictwa zawodowego dla młodzieży w powiecie tworzą obecnie 22 placówki (łącznie kształci się w nich prawie 4 tys. uczniów), w tym 10 szkół średnich technicznych i zawodowych (niemal 2000 uczniów) oraz 5 zasadniczych szkół zawodowych (ponad 1600 uczniów). Placówki te zlokalizowane są w Bolesławcu.

Tablica 29

**SZKOLNICTWO ZAWODOWE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNIICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Stan na początku roku szkolnego

Wyszczególnienie	Szkoły			Uczniowie szkół			Absolwenci szkół ^b		
	ogółem	w tym		ogółem	w tym		ogółem	w tym	
		zasadnicze	średnie		zasadniczych	średnich		zasadniczych	średnich
Dolnośląskie	848	154	415	139955	39875	76645	37958	13407	15264
Powiaty:									
bolesławiecki	22	5	10	3988	1631	1987	1160	534	410
legnicki	13	2	11	1486	463	1023	343	154	189
lubański	15	4	8	3048	911	1987	706	314	364
lwówecki	14	4	7	1999	944	963	559	309	180
polkowicki	10	2	6	1356	747	501	425	263	115
zgorzelecki	25	6	13	4895	1659	3013	1216	611	489
złotoryjski	10	2	7	1909	747	1128	537	269	249

a Bez specjalnego; b Z poprzedniego roku szkolnego

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

W mieście istnieją znaczne możliwości wyboru kierunku i specjalności kształcenia zawodowego. Młodzież kształci się m.in. w następujących publicznych zespołach szkół zawodowych:

◇ Zespole Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. H.Sucharskiego,

- ◇ Zespole Szkół Budowlanych,
- ◇ Zespole Szkół Elektronicznych im. I.Domeyki,
- ◇ Zespole Szkół Handlowo-Usługowych,
- ◇ Zespole Szkół Mechanicznych im. L.Waryńskiego.

Zdecydowana większość szkół zawodowych w Bolesławcu pozostaje w gestii władz powiatowych. Ponadto na lokalnym rynku usług edukacyjnych funkcjonuje kilka szkół niepublicznych, m.in. Społeczny Zespół Szkół Zawodowych „Studium”, Prywatny Zespół Szkół Elektronicznych i Szkoła Języków Obcych.

Ważną instytucją edukacyjną jest także Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Bolesławcu. W szkole tej naukę pobiera ponad 170 uczniów.

Łącznie do szkół ponadgimnazjalnych (ogólnokształcących i zawodowych) w Bolesławcu uczęszcza niemal 5,5 tys. uczniów.

Bolesławiec staje się ponadto ośrodkiem szkolnictwa wyższego. Po krótkim i ogólnie nieudanym związku miasta z filią głogowskiej niepaństwowej Wyższej Szkoły Inżynierskiej, od 1 października 2000 roku w Bolesławcu rozpocznie działalność punkt dydaktyczny jeleniogórskiego Wydziału Gospodarki Regionalnej i Turystyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu (w roku akademickim 1999/2000 w systemie zaocznym kształcić się będzie 128 studentów).

Działalność oświatową na terenie Bolesławca prowadzą również:

- Biblioteka Pedagogiczna - służąca nie tylko nauczycielom, ale także wszystkim chcącym korzystać ze zbiorów bibliotecznych,
- Młodzieżowy Dom Kultury - organizujący zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży w różnorodnych sekcjach i grupach specjalistycznych.

Niezwykle ważne, ze społecznego punktu widzenia, miejsce w układzie oświatowym powiatu odgrywają placówki szkolnictwa specjalnego. Zespół Szkół Specjalnych w Bolesławcu prowadzi nauczanie dzieci upośledzonych umysłowo w zakresie szkoły podstawowej, gimnazjum oraz zasadniczej szkoły zawodowej (łącznie ponad 150 uczniów). Ogólnie biorąc, baza szkolnictwa specjalnego w powiecie dostosowana jest do potrzeb i wymagań dzieci i młodzieży.

Placówką o dużym znaczeniu w subregionalnym systemie oświaty jest Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna mieszcząca się w Bolesławcu. Placówka ta udziela dzieciom i młodzieży, rodzicom i nauczycielom specjalistycznej pomocy. Prowadzi bowiem szeroką działalność diagnostyczną, terapeutyczną (prowadzi m.in. zajęcia kompensacyjno-korekcyjne), doradczą (w tym m.in. w zakresie pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu) oraz profilaktyczną. Wśród placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na terenie powiatu wskazać należy ponadto Ośrodek Szkolno-

Wychowawczy w Iwinach (gmina Warta Bolesławiecka) oraz Dom Dziecka p.w. św. Józefa prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Elżbietanek w Bolesławcu.

Kultura

Lokalną politykę kulturalną, której zadaniem jest stymulowanie rozwoju twórczości kulturalnej, upowszechnianie jej wartości, organizowanie kontaktów publiczności z różnymi dziedzinami sztuki i działalności kulturalnej w gminach powiatu bolesławieckiego realizuje wiele instytucji. Niektóre z nich posiadają regionalną rangę.

Działalność placówek kultury zmierzać winna do jak najszerszego zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej. Istotnym zagadnieniem jest więc racjonalne rozmieszczenie tych placówek w przestrzeni, zapewniające określony, możliwie najwyższy, poziom dostępności ich usług. Warto w tym miejscu wskazać, iż rozmieszczenie placówek tego rodzaju na terenie powiatu jest na ogół równomierne.

Podstawową ich sieć w gminach powiatu tworzą domy i ośrodki kultury (w tym Bolesławiecki Ośrodek Kultury z siedzibą w Bolesławcu) oraz świetlice wiejskie. Instytucje te prowadzą działalność środowiskową, polegającą na organizowaniu różnego rodzaju zajęć kulturalno-wychowawczych i rozrywkowych oraz działalność poradniczą. Szczególnie istotnym zadaniem tychże placówek jest wspieranie rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego i folklorystycznego. W tym zakresie gminy powiatu bolesławieckiego mają znaczne osiągnięcia (m.in. Zespół Pieśni i Tańca „Jutrzenka” z gminy wiejskiej Bolesławiec i zespół folklorystyczny „Przejęsławianki” z gminy Osiecznica)

Istotną rolę w upowszechnianiu kultury przypisać należy także bibliotekom publicznym. Ich stan w powiecie bolesławieckim w 1999 roku przedstawia tablica 30.

Sieć placówek bibliotecznych w powiecie bolesławieckim w końcu 1999 roku tworzyły 24 biblioteki publiczne i ich filie. Placówki te rozmieszczone są równomiernie na terenie powiatu, a mianowicie:

- w mieście Bolesławiec – biblioteka wraz z filią,
- w gminie miejsko-wiejskiej Nowogrodziec – pięć placówek bibliotecznych (w tym biblioteka publiczna w Nowogrodźcu),
- w gminie wiejskiej Bolesławiec – pięć bibliotek publicznych,
- w gminie wiejskiej Gromadka – trzy placówki biblioteczne,
- w gminie wiejskiej Osiecznica – Gminna Biblioteka Publiczna oraz cztery jej filie,
- w gminie wiejskiej Warta Bolesławiecka – Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Raciborowicach z trzema filiami.

**PLACÓWKI BIBLIOTECZNE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Biblioteki i filie	Punkty biblioteczne	Księgozbiór w tys. woluminów	Czytelnicy		Wypożyczenia w woluminach	
	stan w dniu 31 XII			ogółem	na 1000 ludności	w tys.	na 1000 ludności
Dolnośląskie	699	253	10931,8	660896	222,0	14383,9	4827,3
Powiaty:							
bolesławiecki	24	1	338,8	19897	221,7	473,2	5275,2
legnicki	19	18	241,7	10721	197,5	211,6	3893,8
lubański	19	1	284,7	12238	203,7	252,3	4190,5
lwówecki	26	7	286,8	11001	213,9	243,0	4724,1
polkowicki	22	3	264,1	13648	219,2	249,5	4002,4
zgorzelecki	26	5	392,6	21523	214,1	511,1	5068,8
złotoryjski	21	4	249,6	12174	255,5	306,5	6422,9

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

W latach 1995-1999 zwiększył się księgozbiór placówek bibliotecznych w gminach powiatu bolesławieckiego (o ponad 20 tys. wol.) oraz liczba czytelników (z 18,7 tys. w 1995 roku do niemal 19,9 tys. w 1999 roku), lecz nastąpił spadek liczby wypożyczeń (o 3,7%). Ogólnie jednak biorąc, postępuje wzrost aktywności czytelniczej społeczności lokalnych.

Na każdego mieszkańca powiatu w 1999 roku przypadało 5,3 wol. wypożyczonych w bibliotekach publicznych, podczas gdy w województwie dolnośląskim nieco mniej (4,8 wol.). Relatywnie wyższa jest jednak dostępność księgozbiorów dla ludności powiatu (ok. 3775 wol. na 1000 mieszkańców wobec 3680 wol. w regionie). Umowną miarą „jakości” księgozbiorów bibliotecznych jest wskaźnik częstotliwości korzystania z ich woluminów w ciągu roku. Sytuacja w powiecie bolesławieckim przedstawia się pod tym względem zdecydowanie mniej korzystnie niż średnio w województwie dolnośląskim. O ile bowiem każdy wolumin placówek bibliotecznych województwa w 1999 roku wypożyczony był 1,32 raza, to w powiecie - 1,40 raza, czyli nieco częściej. Świadczyć to może o relatywnie wyższej atrakcyjności księgozbiorów bibliotecznych w gminach powiatu bolesławieckiego.

Ogólnie biorąc, czytelnictwo nadal pozostaje jednym z najważniejszych elementów zainteresowań kulturalnych lokalnej społeczności i warte jest dalszego wsparcia.

Korzystne tendencje obserwowane są także w zakresie usług placówek kinematografii. Następuje bowiem stosunkowo wyraźny wzrost zainteresowania

kinowymi projekcjami filmowymi, mimo iż w wielu regionach kraju upowszechnianie odbioru programów telewizji satelitarnej i projekcji wideo wpływa na istotne ograniczanie działalności kin stałych. Informacje o funkcjonowaniu kin stałych na terenie powiatu bolesławieckiego w 1999 roku przedstawia tablica 31.

W 1999 roku (podobnie jak w roku 1995) na terenie powiatu bolesławieckiego działalność prowadziły trzy kina stałe (dwa w Bolesławcu oraz jedno w Raciborowicach – gmina Warta Bolesławiecka) dysponujące łącznie ponad 880 miejscami na widowni. W ciągu 1999 roku prezentowane przez te placówki seanse filmowe obejrzało prawie 46 tys. widzów, podczas gdy w 1995 roku 36,5 tys. widzów (czyli o ponad 20% mniej). Ogólna dostępność usług w tym zakresie w powiecie bolesławieckim jest relatywnie wysoka (na 1000 ludności powiatu przypada niemal 10 miejsc na widowni kin stałych, podczas gdy przeciętnie w skali regionu dolnośląskiego jedynie 7,5). Warto jednak dodać, iż zaspokojenie potrzeby obejrzenia projekcji filmowej w kinie przez ludność wielu miejscowości powiatu łączy się z koniecznością dojazdu.

Tablica 31

**KINA STAŁE W POWIECIE BOLESŁAWIECKIM
NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU**

Wyszczególnienie	Kina stałe ogółem	Miejsca na widowni		Widzowie	
		ogółem	na 1000 ludności	w tys.	na 1000 ludności
	stan w dniu 31 XII				
Dolnośląskie	63	22328	7,5	2045,4	686,5
Powiaty:					
bolesławiecki	3	884	9,8	45,9	512,0
legnicki	-	-	-	-	-
lubański	2	664	11,0	27,6	459,0
lwówecki	1	289	5,6	8,3	161,9
polkowicki	2	358	5,7	4,9	78,9
zgorzelecki	3	845	8,4	39,2	388,8
złotoryjski	1	370	7,8	10,4	218,8

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Dużą rolę w krzewieniu kultury subregionu odgrywa Muzeum Ceramiki w Bolesławcu. Podstawowym zadaniem tej placówki jest gromadzenie i udostępnianie dóbr kultury dotyczących historycznego dorobku miasta i okolic w zakresie ceramiki użytkowej i artystycznej. Zbiory Muzeum w 1999 roku zwiedziło niemal 9,6 tys. osób (znaczną ich część stanowiła młodzież szkolna).

Istotną rolę w życiu kulturalnym gmin powiatu bolesławieckiego odgrywają także lokalne środki masowego przekazu. W Bolesławcu działa telewizja lokalna „Azart-Sat”, która stanowi istotny kanał komunikacji lokalnych społeczności.

Wskazać także należy na funkcjonowanie w mieście wielu stowarzyszeń społeczno-kulturalnych, w tym Towarzystwo Miłośników Bolesławca, Bolesławieckie Towarzystwo Fotograficzne. Do obiektów, których znaczenie społeczne stale wzrasta zaliczane są także elementy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Służą one zarówno sportowi wyczynowemu, jak i szeroko rozumianej rekreacji. Na terenie powiatu znajdują się m.in.: kilka stadionów (w Bolesławcu, w Nowogrodźcu, w Warcie Bolesławieckiej, w Raciborowicach), boiska sportowe w większości miejscowości powiatu, hale sportowe, pływalnie (w tym kryta w Bolesławcu), a także zespoły kortów tenisowych. Obiekty te znajdują się w zróżnicowanym stanie technicznym. W ostatnich latach część z nich poddana została gruntownym pracom remontowym i modernizacyjnym. Na terenie powiatu funkcjonuje wiele klubów sportowych, z których wymienić należy BKS Bolesławiec, oraz uczniowskie kluby sportowe (UKS). W klubach tych uprawiane są różnorodne dyscypliny sportu. Ważną instytucją jest powiatowy Międzyszkolny Ośrodek Sportowy.

W gminach powiatu bolesławieckiego widoczne jest stopniowe odchodzenie od domocentrycznego stylu życia ludności. Mieszkanie staje się w mniejszym stopniu, aniżeli kilka lat wcześniej, miejscem wspólnej konsumpcji kulturalnej, rozrywki i rekreacji. Pozostaje zatem do rozwiązania problem rozszerzenia zakresu, organizacji i promocji form zbiorowych usług kulturalnych, które miałyby znaczną moc przyciągania nie tylko lokalnych społeczności. Fakt ten winien być uwzględniony przy formułowaniu programu rozwoju subregionalnego w tym zakresie.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Ze społecznego punktu widzenia szczególnym znaczeniem wśród placówek infrastruktury wyróżniają się instytucje ochrony zdrowia. Potrzeby zdrowotne lokalnych społeczności mogą być bowiem zaspokojone niemal wyłącznie przez sprawnie funkcjonującą służbę zdrowia.

Działalność ważniejszych placówek otwartej i zamkniętej opieki zdrowotnej w powiecie bolesławieckim w 1999 roku przedstawia tablica 32.

Elementami infrastruktury ochrony zdrowia o ponadlokalnym zasięgu obsługi są zlokalizowane w Bolesławcu szpitale: Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych oraz Szpital Powiatowy (w końcu 1999 roku – niemal 290 łóżek). Szpital ten wykazuje znaczne obciążenie, co w konsekwencji wywiera wpływ na jakość opieki szpitalnej i warunki pobytu chorych. W ciągu 1999 roku w szpitalu ogólnym w Bolesławcu przebywało ponad 9,7 tys. chorych. Każdy zaś z pacjentów szpitalnych przebywał w nich w tymże roku średnio ok. 7 dni (w szpitalach ogólnych województwa dolnośląskiego przeciętnie ponad 8 dni). Relatywnie krótki okres pobytu chorych w bolesławieckim szpitalu wiązać można m.in. z większymi możliwościami szybkiego diagnozowania stanu

zdrowia pacjentów wynikającymi przede wszystkim z systematycznego doposażania obiektu w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną.

Tablica 32

WYBRANE PLACÓWKI OPIEKI ZDROWOTNEJ W POWIECIE
BOLESŁAWIECKIM NA TLE SĄSIEDNICH POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W 1999 ROKU

Wyszczególnienie	Szpitale ogólne				Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej		Apteki i punkty apteczne	
	obiekty	łóżka rzeczywiste	leczeni	osobodni leczenia	przychodnie	ośrodki zdrowia	ogółem	w tym apteki prywatne
Dolnośląskie	73	17156	559336	4657692	409	181	664	633
Powiaty:								
bolesławiecki	1	289	9737	72409	12	7	19	18
legnicki	1	76	2365	17926	3	9	8	8
lubański	1	299	10254	69083	7	2	11	11
lwówecki	2	262	7930	65991	4	4	8	7
polkowicki	-	-	-	-	5	4	12	12
zgorzelecki	2	452	12442	113083	15	10	22	20
złotoryjski	1	253	8768	79845	7	7	7	6

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna w gminach powiatu bolesławieckiego realizowana jest przez 12 przychodni (z tego 7 publicznych i 5 niepublicznych) oraz 7 ośrodków zdrowia w miejscowościach wiejskich. Placówki leczenia ambulatoryjnego podlegają głównie samorządowym władzom lokalnym (7 przychodni oraz wszystkie ośrodki zdrowia na wsi). Ponadto istotnymi elementami sieci tychże placówek są przychodnie i gabinety prywatne. W końcu 1999 roku w powiecie bolesławieckim zarejestrowanych było 12 prywatnych praktyk lekarskich (z tego 6 w Bolesławcu, 4 w gminie Warta Bolesławiecka i 2 w gminie wiejskiej Bolesławiec). Władze powiatu w porozumieniu z gminą Bolesławiec realizują proces stopniowej prywatyzacji podstawowej opieki zdrowotnej.

Rozmieszczenie przestrzenne placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w powiecie bolesławieckim nie jest równomierne. Odpowiada jednak rozmieszczeniu ludności, a co za tym także ilościowej stronie potrzeb. Widoczna jest zatem ich koncentracja w Bolesławcu (10 spośród 12 przychodni funkcjonujących w powiecie). Relatywnie niska dostępność usług zdrowotnych dotyczy zaś ludności wiejskiej powiatu.

W gminach powiatu bolesławieckiego funkcjonuje również 19 aptek obsługujących przeciętnie po ponad 4,7 tys. mieszkańców (niewiele więcej niż przeciętnie w regionie dolnośląskim – po niemal 4,5 tys.). Wskazuje to na wysoką dostępność usług świadczonych przez apteki dla społeczności powiatu bolesławieckiego. W strukturze placówek aptecznych dominują obecnie apteki prywatne. Rozmieszczenie aptek w przestrzeni powiatu jest w zasadzie równomierne, choć wyróżnia się ich koncentracja w miastach (12 spośród 19 funkcjonujących w końcu 1999 roku, w tym 11 w Bolesławcu). Na terenach wiejskich powiatu działalność prowadzi siedem placówek aptecznych (po dwie w gminach Nowogrodziec i Warta Bolesławiecka oraz po jednej w gminach Bolesławiec, Gromadka i Osiecznica).

W kompleksowej opiece zdrowotnej istotną rolę odgrywa oddział pomocy doraźnej w Szpitalu Powiatowym w Bolesławcu. Placówka ta świadczy usługi w nagłych zachorowaniach i wypadkach, oferując pomoc medyczną również w ambulatorium i realizując przewozy chorych do placówek leczenia specjalistycznego.

Dostępność, zakres i jakość usług otwartej i zamkniętej opieki zdrowotnej pozostaje w ścisłym związku z liczebnością i kwalifikacjami personelu służby zdrowia. Zmiany w tym zakresie w latach 1995-1998 w gminach powiatu bolesławieckiego przedstawia tablica 33.

W badanym okresie zwiększyła się liczba lekarzy, lecz zmniejszeniu uległa liczba dentyistów oraz pielęgniarek. W 1998 roku we wszystkich zakładach służby zdrowia udzielających świadczeń leczniczych ludności w gminach powiatu bolesławieckiego zatrudnionych było ponad 120 lekarzy, niemal 30 stomatologów i prawie 570 pielęgniarek.

Tablica 33

**PERSONEL SŁUŻBY ZDROWIA I JEGO DOSTĘPNOŚĆ W GMINACH
POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO W LATACH 1995 – 1998^a**

Wyszczególnienie	1995	1998	wsk. zmian 1998/1995
Lekarze	117	123	105,2
Dentyści	31	28	90,3
Pielęgniarki	591	568	96,1
Liczba ludności na:			
- lekarza	764	728	95,3
- dentystę	2884	3200	111,0
- pielęgniarkę	151	158	104,6

a – brak danych za 1999 roku.

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Dostępność personelu lekarskiego, dentystów i pomocniczego personelu medycznego jest w powiecie bolesławieckim – ogólnie biorąc – niższa aniżeli przeciętnie w skali województwa dolnośląskiego. O ile bowiem na każdego lekarza w powiecie w 1998 roku przypadało prawie 730 mieszkańców, na dentystę 3200, a na pielęgniarkę niemal 160 osób, to ogólnowojevodzkie wskaźniki wyniosły odpowiednio: 465, 2216 i 164. Nie świadczy to bynajmniej o relatywnie korzystniejszych warunkach bytu lokalnych społeczności w tym zakresie. Personel służby zdrowia zatrudniony jest, co należy podkreślić, głównie w miastach powiatu (np. ponad 80% ogólnej liczby lekarzy w powiecie związanych jest miejscem pracy z Bolesławcem). Stąd też jego dostępność dla ludności miejscowości wiejskich jest wysoce utrudniona (wymaga dojazdów).

Nie ulega jednak wątpliwości, iż kształtując lokalną sieć placówek ochrony zdrowia należy brać pod uwagę nie tylko poziom dostępności jej usług, lecz także ich jakość, częstotliwość i powszechność zgłaszanych potrzeb oraz względy ekonomiczne. O ile bowiem wzrost częstotliwości i powszechności korzystania z usług oraz wyższa ich dostępność wskazują na potrzebę bardziej równomiernego rozmieszczenia placówek w tym zakresie, to z drugiej strony, względy ekonomiczne i jakość świadczeń przemawiają za optymalną ich koncentracją w największej miejscowości powiatu, tj. w Bolesławcu.

Instytucje pomocy społecznej mają za zadanie udzielanie wsparcia ze środków publicznych osobom i gospodarstwom domowym, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Jednostkami budżetowymi realizującymi zadania własne i zlecone przez administrację rządową w zakresie pomocy społecznej są Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz terenowe (miejskie, gminne) ośrodki pomocy społecznej.

W 1999 roku pomocą społeczną (realizowaną w ramach własnych i zleconych zadań powiatu i gmin) objętych było ponad 4200 rodzin (łącznie 12599 osób, tj. ponad 14% ogółu mieszkańców gmin powiatu bolesławieckiego. Wskazać należy, że w skali regionu dolnośląskiego odsetek korzystających ze świadczeń z różnych form pomocy społecznej jest zbliżony do charakteryzującego analizowany powiat (niemal 14%). Najczęstszym powodem korzystania z różnych form tej pomocy jest bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, niepełnosprawność, długotrwała choroba i uzależnienie od alkoholu.

Do zadań pomocy środowiskowej należy m.in. zapobieganie izolacji osób starszych i niepełnosprawnych. Pomoc tę realizują na terenie Bolesławca dwa ośrodki wsparcia, a mianowicie: Dom Dziennego Pobytu „Senior” i Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Osoby wymagające całodobowej opieki kierowane są do Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Nowogrodźcu oraz do domów pomocy społecznej

zlokalizowanych poza granicami powiatu bolesławieckiego. Wobec postępującego procesu starzenia się lokalnych społeczności pojawia się wyraźnie już odczuwana potrzeba zorganizowania domu pomocy społecznej na tym terenie.

1.6. Mocne i słabe strony powiatu. Szanse i zagrożenia jego rozwoju analiza strategiczna

Zakres analizy SWOT

W ujęciu globalnym analiza strategiczna powiatu obejmuje rozpoznanie jego sił i słabości, czyli mocnych i słabych stron (analiza wewnętrzna) oraz wynikających ze stanu obecnego i przyszłych zmian otoczenia jego szans i zagrożeń (analiza zewnętrzna). Prezentowana w tej części opracowania procedura SWOT jest syntezą, przedstawionego wcześniej, opisu stanu i tendencji rozwojowych gmin wchodzących w skład powiatu bolesławieckiego, a nadto uwzględnia ustalenia poczynione przez zespół „liderów powiatu” na warsztatach strategicznych. Procedura ta obejmuje:

- analizę uwarunkowań zewnętrznych mających wpływ na szanse i zagrożenia rozwoju powiatu; jej celem jest identyfikacja czynników obiektywnych stymulujących i destymulujących rozwój subregionalny (powiatowy), które pozostają poza kontrolą powiatu;
- analizę wewnętrzną mocnych i słabych stron, czyli identyfikację i ocenę lokalnych potencjałów powiatu bolesławieckiego.

Szanse i zagrożenia rozwoju wynikające z otoczenia powiatu

Identyfikacji uwarunkowań zewnętrznych stwarzających szanse bądź zagrożenia rozwoju powiatu bolesławieckiego dokonano w oparciu o różnorodne opinie ekspertów prezentowane w publikacjach, opracowaniach badawczych (w tym również w niniejszej diagnozie), raportach i ekspertyzach dotyczących wpływu warunków obserwowanych w otoczeniu na lokalne układy terytorialne (w tym przedsięwzięć reformujących funkcjonowanie administracji publicznej i samorządu terytorialnego). Wykorzystano także opinie zespołu liderów powiatu - uczestników warsztatów strategicznych. Prezentacji postrzeganych szans i zagrożeń rozwoju powiatu bolesławieckiego dokonano w tablicy 34.

**SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU POWIATU
BOLESŁAWIECKIEGO
WYNIKAJĄCE Z OTOCZENIA**

S z a n s e r o z w o j u	Z a g r o ż e n i a r o z w o j u
<i>wynikające z położenia powiatu w regionie dolnośląskim</i>	
➤ Położenie w regionie o wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej;	➤ Zaawansowana degradacja regionalnego ekosystemu;
➤ Zróżnicowany funkcjonalnie region silnie zintegrowany z sąsiednimi krajami (m.in. komunikacyjnie);	➤ Brak bliskości przestrzennej z regionalnym (dolnośląskim) centrum dyspozycyjno-decyzyjnym;
➤ Położenie przygraniczne;	➤ Konkurencyjność gospodarki krajów sąsiednich;
➤ Korzystne – ekonomiczne, polityczne i przestrzenne – warunki dla przygranicznej wymiany dóbr i usług;	➤ Położenie w regionie wymagającym wielokierunkowej restrukturyzacji gospodarczej;
➤ Zaawansowane procesy euroregionalizacji;	➤ Brak jednoznacznych rozstrzygnięć kwestii stosunków własnościowych;
➤ Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe;	➤ Problemy społeczne związane z bliskością granic (w tym przestępczość, relacje płacowe);
<i>wynikające z „makroekonomicznego” otoczenia powiatu</i>	
➤ Klimat społeczny sprzyjający rozwojowi terytorialnej samorządności;	➤ Nadmierna centralizacja budżetu państwa;
➤ Wdrożona reforma administracji publicznej (trójszczeblowość samorządu terytorialnego: gmina-powiat-województwo);	➤ Wysoki poziom niesamodzielności finansowej powiatowych jednostek samorządu terytorialnego;
➤ Relatywnie wysoka dynamika wzrostu gospodarczego kraju;	➤ Bariera kapitałowa rozwoju małych i średnich podmiotów gospodarczych;
➤ Postępujący proces integracji z Unią Europejską;	➤ Utrzymująca się wysoka stopa inflacji;
➤ Możliwości wykorzystywania środków funduszy pomocowych (w tym przedakcesyjnych);	➤ Brak sprecyzowanej, społecznie akceptowanej polityki rozwoju obszarów wiejskich;
➤ Znaczący i systematyczny wzrost wydatków konsumpcyjnych społeczeństwa, w tym na turystykę i rekreację;	➤ Brak aktywnej polityki państwa wobec kwestii bezrobocia;

Tablica 34 (dok.)

S z a n s e r o z w o j u	Z a g r o ż e n i a r o z w o j u
➤ Rosnące zainteresowanie władz i społeczeństwa poprawą stanu środowiska przyrodniczego (rozwój ruchu ekologicznego);	➤ Problemy i opóźnienia procesu dostosowawczego do standardów gospodarczych, społecznych i ekologicznych Unii Europejskiej;
➤ Dynamiczny rozwój indywidualnej motoryzacji;	➤ Niestabilna polityka gospodarcza i fiskalna państwa;
➤ Rosnący poziom świadomości społecznej funkcjonowania w konkurencyjnym otoczeniu;	➤ Nasilenie problemów polskiego rolnictwa;

Warto podkreślić, że przedstawione szanse i zagrożenia rozwoju subregionalnego (powiatowego) mają w zasadzie charakter uniwersalny. Jednak sukcesy w kreowaniu i dynamizowaniu tegoż rozwoju zależą w dużej mierze od aktywności władzy powiatowej i władz poszczególnych gmin oraz zaangażowania lokalnych społeczności, skierowanej na wykorzystanie tychże szans rozwoju lokalnego i ograniczenie wpływu zewnętrznych – wobec powiatu – zagrożeń.

Należy również zaznaczyć, że sporządzona lista szans i zagrożeń ma wyraźnie otwarty charakter. Ulegać ona będzie bowiem zmianom (korektom i uzupełnieniom) wraz z zakresem przemian zachodzących w otoczeniu powiatu bolesławieckiego. Z przedstawionych w diagnozie stanu i tendencji rozwoju tegoż powiatu symptomów słabych i mocnych jego stron wynika, że nie w pełni wykorzystywane są szanse wynikające z decentralistycznych, prorokowych i prorozwojowych przekształceń „makrootoczenia” gminy. Świadczy o tym m.in.: brak powiatowej polityki gospodarczej wykorzystującej instrumenty „interwencjonizmu samorządowego” w celu stymulowania rozwoju powiatu oraz wiele słabości potencjałów rozwojowych poszczególnych jego gmin.

Słabe i mocne strony wewnętrznych potencjałów powiatu

Dla celów analitycznych wyróżniono następujące grupy wewnętrznych potencjałów rozwojowych powiatu bolesławieckiego:

- potencjał środowiska (wynikający z położenia powiatu i lokalnego ekosystemu);
- potencjał demograficzny;
- potencjał gospodarki powiatu;
- potencjał infrastruktury technicznej,
- potencjał infrastruktury społecznej.

Zakres wewnętrznej analizy strategicznej powiatu wyznaczony jest zatem przez układ i stan podstawowych jej zasobów przyrodniczych, kadrowych, majątkowych i finansowych. Każda z wymienionych grup zasobów powiatu bolesławieckiego poddana została porównaniu z warunkami tkwiącymi w konkurencyjnym otoczeniu, za które uznano sześć sąsiednich powiatów, a mianowicie: legnicki, lubański, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki i złotoryjski. Słabości i atuty wymienionych potencjałów powiatu bolesławieckiego zestawiono zaś w tablicy 35.

Tablica 35

**SŁABE I MOCNE STRONY WEWNĘTRZNYCH POTENCJAŁÓW
POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO**

M O C N E S T R O N Y	S Ł A B E S T R O N Y
A. Potencjał środowiska	
➤ Atrakcyjny układ środowiska naturalnego;	➤ Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (zwłaszcza Bobru i Kwisy);
➤ Korzystne warunki agroklimatyczne (sprzyjające rolnictwu);	➤ Nieodpowiednio uregulowane stosunki wodne w dorzeczu Kwisy (okresowe występowanie stanów powodziowych);
➤ Zasoby surowców mineralnych (występowanie różnorodnych kopalin o dużym znaczeniu gospodarczym);	➤ Wysoki poziom emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego;
➤ Znaczne zasoby wód podziemnych o wysokiej jakości;	➤ Nieodpowiednia struktura i stan zdrowotny drzewostanów leśnych;
➤ Znaczny areał terenów leśnych;	➤ Gleby o niskiej wartości bonitacyjnej;

Tablica 35 (cd.)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
A. Potencjał środowiska (dok.)	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego (w tym fragment Przemkowskiego Parku Krajobrazowego i obszar chronionego krajobrazu „Wzgórze Grodziec” oraz rezerваты i liczne pomniki przyrody); 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoki udział użytków rolnych w południowej części powiatu; 	
B. Potencjał demograficzny	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stabilizacja demograficzna; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Postępujące wyraźnie starzenie się lokalnych społeczności;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Koncentracja ludności w Bolesławcu (w świetle „prawa skali”) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoki poziom bezrobocia;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dodatnie saldo przyrostu naturalnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niewielkie możliwości znalezienia pracy;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Korzystne saldo ruchu wędrownego ludności (przewaga napływu nad odpływem); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nieodpowiednia struktura podaży i popytu na lokalnym rynku pracy;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Korzystne tendencje zmniejszania się stopy rejestrowanego bezrobocia; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Relatywnie mniejsze znaczenie sektora usługowego na rynku pracy;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niewielkie bezrobocie wśród osób z wykształceniem wyższym; 	
C. Potencjał gospodarki powiatu	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Polifunkcyjny charakter powiatu; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Brak długofalowej strategii rozwoju gospodarczego;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoki stopień prywatyzacji gospodarki; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Relatywnie niska przedsiębiorczość lokalnych społeczności;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tradycje w zakresie wyrobu ceramiki i handlu; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ograniczona dostępność kredytów dla małych podmiotów gospodarczych;

Tablica 35 (cd.)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
C. Potencjał gospodarki powiatu (dok.)	
➤ Wysoka dostępność komunikacyjna;	➤ Mała aktywność promocji gospodarczych walorów powiatu;
➤ Rozwój podstref (Nowogrodziec i Krzywa) specjalnych stref ekonomicznych;	➤ Niezadowalający stan techniczny i technologiczny zakładów produkcyjnych;
➤ Bliskość chłonnych rynków zbytu, w tym niemieckiego;	➤ Zróżnicowanie rozwoju sieci placówek handlowych i usługowych;
➤ Wysoki stopień oparcia gospodarki na wykorzystaniu lokalnych zasobów;	➤ Niewielkie lokalne możliwości w zakresie przechowalnictwa produktów rolnych, warzyw i owoców oraz ich przetwórstwa;
➤ Zróżnicowanie branżowe działalności produkcyjnej;	➤ Niska wartość bonitacyjna użytków rolnych;
➤ Niewykorzystane obiekty infrastruktury produkcyjnej;	➤ Rozdrobnienie agrarne indywidualnych gospodarstw rolnych;
➤ Znaczący potencjał miejscowego budownictwa;	➤ Nieodpowiednie postrzeganie roli instrumentów lokalnej polityki ekonomicznej;
➤ Dominacja indywidualnych gospodarstw rolnych;	➤ Regres dużych (byłych państwowych) podmiotów gospodarczych;
➤ Możliwości uprawiania różnych form turystyki (w tym agroturystyki i turystyki leśnej);	➤ Brak znaczącego, lokalnego kapitału inwestycyjnego;
➤ Możliwości gospodarczego i rekreacyjnego wykorzystania znacznych terenów leśnych;	➤ Nierozwinięta infrastruktura turystyczna;
D. Potencjał infrastruktury technicznej	
➤ Wysoka pewność zasilania elektroenergetycznego;	➤ Niekompletne wyposażenie (głównie terenów wiejskich) w sieć wodociągową i kanalizacyjną;
➤ Możliwości rozszerzenia sieciowej gazyfikacji miejscowości powiatu;	➤ Dominacja zdecentralizowanego systemu ogrzewnictwa lokalnego,

Tablica 35 (cd)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
D. Potencjał infrastruktury technicznej (dok.)	
➤ Rozwój ekologicznych źródeł ogrzewania;	➤ Nieeksploatowane połączenia kolejowe;
➤ Rezerwy przepustowości komunalnych oczyszczalni ścieków;	➤ Wyraźnie ograniczona dostępność przestrzenna transportu kolejowego;
➤ Wysoka dostępność komunikacyjna powiatu (w tym rozwinięty układ połączeń drogowych);	➤ Niefunkcjonalny i w złym stanie technicznym układ dróg publicznych;
➤ Bliskość przestrzenna dróg międzynarodowych (w tym wobec autostrady A-4);	➤ Znaczne odległości między miejscowościami i rozproszenie zabudowy na terenach wiejskich (wpływ na koszty budowy urządzeń sieciowych);
➤ Bliskość drogowych przejść granicznych (Jędrzychowice, Zgorzelec)	➤ Brak koncepcji kompleksowych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami (w tym ich odpowiedniej segregacji i gospodarczego wykorzystania);
➤ Wysoka dostępność telefonii przewodowej i placówek telekomunikacyjnych;	➤ Brak możliwości gromadzenia odpadów niebezpiecznych dla środowiska;
➤ Wyraźny postęp w zakresie telefonii przewodowej;	
➤ Możliwości wieloletniego zorganizowanego gromadzenia odpadów stałych;	
E. Potencjał infrastruktury społecznej	
➤ Zadawalający poziom organizacji i funkcjonowania wychowania przedszkolnego, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego;	➤ Ograniczony zakres usług świadczonych przez placówki infrastruktury społecznej na wsi oraz zróżnicowana ich dostępność przestrzenna;
➤ Oferta szkolnictwa wyższego w Bolesławcu;	➤ Braki w wyposażeniu placówek wychowawczych i oświatowych;

Tablica 35 (dok.)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
E. Potencjał infrastruktury społecznej (dok.)	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwinięte szkolnictwo ponadgimnazjalne (ogólnokształcące i zawodowe); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niedostosowanie kierunków ponadgimnazjalnego kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Różnorodna oferta programowa placówek kulturalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niedobór placówek kulturalnych i rekreacyjnych (zwłaszcza umożliwiających uprawianie sportu masowego);
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cykliczne imprezy kulturalne o ponadlokalnym znaczeniu; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niezadawalająca baza i wyposażenie placówek szpitalnych;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwinięty folklorystyczny ruch artystyczny; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ograniczony zakres oraz niezadawalający stan infrastruktury ochrony zdrowia na wsi;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoka dostępność księgozbiorów bibliotek publicznych oraz miejsc w kinach stałych; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niska dostępność personelu służby zdrowia na terenach wiejskich;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aktywność lokalnych mediów i stowarzyszeń społeczno-kulturalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Brak zakładu stacjonarnej pomocy społecznej;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lecznictwo zamknięte (szpital ogólny o szerokim zakresie usług); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Znaczna skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej;
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoka dostępność placówek leczenia ambulatoryjnego i aptecznych; 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Relatywnie wysoka dostępność personelu służby zdrowia; 	

Prezentowane słabe i mocne strony powiatu bolesławieckiego ukształtowały się w następstwie różnorodnych prawidłowości lub nieprawidłowości rozwoju poszczególnych elementów lokalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Sukces powiatu bolesławieckiego zależy jednak nie tylko od układu atutów i słabości, lecz w istotnym stopniu także od sprawnego, skutecznego i efektywnego sterowania zasobami oraz procesami lokalnymi w celu osiągnięcia, w istniejących warunkach, optymalnych rezultatów.

2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO DO ROKU 2010

2.1. Wizja rozwoju powiatu

Prawidłowe określenie celów rozwoju powiatu bolesławieckiego wymaga zarysowania wizji jego przyszłości. Powinna ona być wyrazem aspiracji społecznych i twórczym wyobrażeniem przyszłości określającym rangę i atrakcyjność powiatu, a także efekty wykorzystania jego atutów i szans rozwojowych oraz efekty eliminacji lub znaczącego ograniczenia zakresu problemów i siły zagrożeń.

Diagnostyczne badania prospektywne, analiza stanu istniejącego, silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych powiatu bolesławieckiego, liczne konsultacje eksperckie oraz aktywne uczestnictwo w warsztatach strategicznych przedstawicieli różnych grup wspólnoty samorządowej pozwoliły na sprecyzowanie przedstawionej poniżej wizji jego przyszłości.

Dzięki konsekwentnemu ograniczaniu słabości i niedociągnięć rozwojowych oraz eliminowaniu potencjalnych zagrożeń, przy jednoczesnym wykorzystaniu wszystkich atutów i szans rozwoju tego terenu, istnieją realne szanse na urzeczywistnienie w perspektywie II dekady XXI wieku następującej wizji rozwoju:

- A - Powiat Bolesławiecki będzie subregionem szacunku dla zasad rozwoju zrównoważonego. Uzyskana zostanie wysoka jakość wszystkich podstawowych składników środowiska naturalnego. Czyste środowisko powiatu będzie zasługą jego podmiotów i mieszkańców oraz wynikiem działań prowadzonych na szczeblu regionalnym oraz państwowym, często inspirowanych i promowanych przez władze powiatowe.*
- B - Poprawie ulegnie system mieszkalnictwa. Zjawisko to nastąpi wskutek oddziaływania czynników takich jak: aktywna polityka mieszkaniowa gmin, powiatowe wsparcie gmin w tym zakresie, wzrost dochodów mieszkańców, redukcja poziomu bezrobocia, usunięcie barier administracyjno-prawnych, uproszczenie procedur prawnych.*
- C - Samorzady Powiatu Bolesławieckiego prowadzić będą aktywną współpracę transgraniczną w samorządami, organizacjami społecznymi, instytucjami i podmiotami gospodarczymi innych państw. Współpraca ta owocować będzie wielowymiarowymi korzyściami na gospodarczej, społecznej i środowiskowej płaszczyźnie rozwoju powiatu.*

- D** - Nastąpi polifunkcyjny rozwój gospodarczy powiatu. Jego składnikami staną się rozwój kopalnictwa i przemysłów przetwórstwa kopalin, rozwój przemysłów tzw. wysokiej techniki, rozwój przetwórstwa drewna, rozwój przemysłu spożywczego oraz rozwój sektora handlu i usług (w tym usług turystyczno-rekreacyjnych). W gospodarce powiatu istotną rolę odgrywać będzie rolnictwo. Dzięki aktywnej lokalnej polityce gospodarczej władz gminnych i powiatowych na terenie powiatu bolesławieckiego zdynamizowaniu ulegnie przedsiębiorczość lokalna oraz pojawią się inwestorzy zewnętrzeni.
- E** - Standard warunków zamieszkiwania i obsługi ludności powiatu bolesławieckiego ulegnie zdecydowanej poprawie, a dzięki wzmocnieniu polifunkcyjnego charakteru lokalnej gospodarki stworzone zostaną stabilne podstawy ekonomiczne by poprawa ta następowała systematycznie. Poprawie ulegnie poziom świadczeń medycznych i edukacyjnych. Opieka socjalna i pomoc społeczna osiągną poziom akceptowalny przez społeczność powiatu. Mieszkańcy powiatu będą powszechnie korzystać z usług kulturalnych i rekreacyjnych.
- F** - Publiczny system kształcenia będzie dostosowany do potrzeb rynku pracy. Nastąpi wzrost odsetka osób z wyższym wykształceniem oraz osób władających biegle językiem obcym. Na terenie powiatu funkcjonować będzie wyższe szkolnictwo zawodowe.
- G** - Miasto Bolesławiec uzyska nowe funkcje ponadlokalne - będzie liczącym się w województwie ośrodkiem nauki, kultury, przemysłu, handlu i usług.
- H** - Nastąpi istotna poprawa bezpieczeństwa publicznego, na który to proces złożą się: spadek przestępczości, wzrost poziomu wykrywalności przestępstw, wzrost skuteczności egzekwowania kar, wzrost poziomu ochrony przeciwpożarowej, rozwój systemu ratownictwa medycznego, rozwój systemu zapobiegania skutkom klęsk żywiołowych.
- I** - Znaczącej redukcji ulegnie poziom bezrobocia. Rynek pracy stanie się atrakcyjny nie tylko pod względem rozmiarów popytu na pracę ale również z punktu widzenia zawodowej struktury miejsc pracy. Nowe miejsca pracy powstaną dzięki: rozwojowi działalności gospodarczej w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych, pełniejszemu wykorzystaniu bogactw kopalnych, rozwojowi sektora usług (w tym sezonowej oraz całorocznej turystyki i rekreacji), lokalnej polityce gospodarczej gmin, pozyskaniu inwestorów strategicznych, działalności instytucji rozwoju lokalnego (subregionalnego), budowie autostrady itp. Wykorzystane zostaną przy tym znaczące walory położenia powiatu takie jak niewielka odległość do ważnych centrów gospodarczych oraz sąsiedztwo z granicą polsko-niemiecką.
- J** - Przestrzennej i funkcjonalnej integracji (wewnętrznej i zewnętrznej) powiatu, wynikającej ze zróżnicowanego potencjału społeczno-gospodarczego,

sprzyjać będzie nowoczesna sieć dróg publicznych, „przyjazna” środowisku i ludności organizacja ruchu drogowego oraz nowoczesny system telekomunikacji.

- K** - *Nastąpi wzrost realnych dochodów ludności, który będzie wynikiem: wzrostu liczby miejsc pracy u istniejących dziś pracodawców, rozwoju dziedzin działalności gospodarczej charakteryzujących się wysokim stopniem przetworzenia, wzrostu rentowności gospodarstw rolnych, wzrostu odsetka osób podejmujących działalność gospodarczą na własny rachunek, rozwoju usług turystycznych, rozwoju dziedzin działalności gospodarczej bazujących na nowych niszach rynkowych, spadku tempa inflacji.*
- L** - *Większość przedsięwzięć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, a także niektóre działania edukacyjne, realizowane będą przez instytucje niezależne od samorządu powiatowego i samorządów gminnych. Samorzady generalnie zmieniają swoją rolę z organizatorów w promotorów najkorzystniejszych inicjatyw społecznych.*
- M** - *Powiat bolesławiecki stanie się dla swoich mieszkańców miejscem, w którym istnieje wysokie prawdopodobieństwo na realizację własnych życiowych zamierzeń w sferze zawodowej, socjalnej i kulturalnej.*

2.2. Hierarchiczna struktura celów i zadań rozwoju powiatu

2.2.1. Istota celów strategicznych

Kolejnym etapem procedury budowy strategii jest określenie wiązki celów strategicznych, celów operacyjnych i przypisanych im zadań strategicznych, czyli wyznaczenie hierarchicznej struktury celów rozwoju powiatu bolesławieckiego w perspektywie roku 2010 (2015).

W wyniku rozległej dyskusji i analizy określonych uprzednio problemów i zagrożeń rozwojowych oraz atutów i szans tego terenu, uczestnicy warsztatów strategicznych sformułowali następujące cele strategiczne rozwoju powiatu bolesławieckiego:

- 1. Wysoki poziom aktywności gospodarczej;**
- 2. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców;**
- 3. Wysoka jakość środowiska naturalnego.**

Pierwszy z wymienionych celów (pole strategiczne [P₁]) odnosi się do funkcji produkcyjnych i usługowych powiatu, określa skalę i strukturę tzw. „korzyści zewnętrznych” oferowanych przez powiat bolesławiecki inwestorom lokującym działalność gospodarczą na jego terenie. Skalę i strukturę tych korzyści wyznacza m.in. poziom rozwoju infrastruktury, dostępność zasobów naturalnych (np. wody), źródeł energii, dostępność rynku pracy, zaopatrzenia

oraz zbytu, a także aktywność ekonomiczna społeczności i władz samorządowych.

Drugi z przedstawionych celów strategicznych (pole strategiczne [P₂]) ukierunkowany jest na istotną poprawę jakości życia społeczności powiatu, dotyczącą m.in. stosunków społecznych, ekonomicznych, warunków mieszkaniowych i obsługi oraz wzmocnienia i wykorzystania „walorów użytkowych” powiatu (m.in. ładu przestrzennego zabudowy, obiektów rekreacji i wypoczynku, itp.).

Trzeci z celów strategicznych rozwoju (pole strategiczne [P₃]) wyznacza konieczność uzyskania takiej formuły eksploatacji elementów środowiska, przez podmioty gospodarcze działające na terenie gminy oraz społeczność lokalną, która nie wywołuje istotnych, niekorzystnych zmian w ekosystemie.

2.2.2. Cele operacyjne i zadania strategiczne

Celom strategicznym podporządkowane są tzw. „cele operacyjne” a tym ostatnim tzw. „bieżące zadania strategiczne”. Strategia rozwoju powiatu bolesławieckiego zawiera bowiem hierarchiczną strukturę celów i wynikających z nich zadań.

Zadania strategiczne stanowią podstawę „piramidy” w hierarchicznej strukturze celów rozwoju powiatu; ogniwem pośrednim są bowiem cele operacyjne, zaś „wierzchołkiem” cele strategiczne. Każde z przedstawionych i zaakceptowanych przez uczestników warsztatów zadań strategicznych jest zatem bezpośrednio ukierunkowane na realizację celów operacyjnych, a pośrednio - celów strategicznych.

Cele operacyjne w strategii rozwoju powiatu określają swego rodzaju scenariusz realizacji celów strategicznych. Wskazują one bowiem na elementy składowe zawierające się w syntetycznej formule celów strategicznych. Jako cele operacyjne rozwoju powiatu bolesławieckiego uznane zatem zostały:

- 1. Gospodarcza aktywizacja niewykorzystywanych zasobów naturalnych;***
- 2. Intensyfikacja rozwoju gospodarczego powiatu;***
- 3. Stały rozwój sektora produkcji i usług;***
- 4. Stały rozwój funkcji turystycznych powiatu;***
- 5. Redukcja poziomu bezrobocia;***
- 6. Likwidacja najważniejszych źródeł zanieczyszczenia środowiska;***
- 7. Wysoki poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa;***
- 8. Osiągnięcie dobrego stanu technicznego dróg i pozostałej infrastruktury drogowej;***
- 9. Wzrost poziomu opieki zdrowotnej.***

- 10. Podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych;**
- 11. Rozwój systemu profilaktyki patologii społecznych;**
- 12. Stały rozwój systemu oświaty;**
- 13. Upowszechnienie sportu;**
- 14. Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego;**
- 15. Wielowymiarowa promocja powiatu;**

Każde z przedstawionych i zaakceptowanych przez uczestników warsztatów zadań strategicznych jest bezpośrednio ukierunkowane na realizację celów operacyjnych, a pośrednio - celów strategicznych. Łącznie wskazano 22 zadania strategiczne (tablica 36). Istotnym zagadnieniem było również określenie wagi i stopnia pilności poszczególnych zadań strategicznych. W tymże celu ogół zaprezentowanych zadań podzielono na trzy grupy, a mianowicie:

- A. zadania, których wykonanie lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2000-2004 (zadania wysoce pilne - priorytetowe);
- B. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie powinno mieć miejsce w latach 2005-2009 (zadania pilne - istotne);
- C. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2010-2015 (zadania mniej istotne).

**ZADANIA STRATEGICZNE ROZWOJU POWIATU
BOLESŁAWIECKIEGO**

Nr zadania	Nazwa zadania strategicznego	Ranga zadania
SFERA SPOŁECZNA		
1.	<p>Wzrost jakości kształcenia szkół:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>wdrożenie programu restrukturyzacji szkolnictwa ponadgimnazjalnego,</i> • <i>poprawa stanu i wyposażenia technicznego obiektów szkolnych,</i> • <i>budowa sal gimnastycznych w szkołach średnich,</i> • <i>dostosowanie profili kształcenia do potrzeb rynku pracy,</i> • <i>wspieranie rozwoju szkolnictwa zawodowego,</i> • <i>tworzenie oddziałów (klas) integracyjnych w placówkach szkolnych będących w gestii samorządu powiatowego,</i> • <i>utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego.</i> 	<p>A</p> <p>A-C</p> <p>A-B</p> <p>A</p> <p>A-C</p> <p>A-C</p> <p>A</p>
2.	Wspieranie rozwoju sportów masowych.	B-C
3.	<p>Poprawa stanu bazy materialnej placówek lecznictwa zamkniętego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>remont, rozbudowa i doposażenie techniczne Szpitala Powiatowego,</i> • <i>budowa oddziału ratownictwa medycznego.</i> 	A-B

Nr zadania	Nazwa zadania strategicznego	Ranga zadania
4.	Poprawa warunków socjalno-bytowych osób niepełnosprawnych: <ul style="list-style-type: none"> • <i>dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych,</i> • <i>poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych,</i> • <i>wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,</i> • <i>prowadzenie szkoleń mających na celu podwyższanie lub zmianę kwalifikacji osób niepełnosprawnych,</i> • <i>likwidacja barier architektonicznych w budynkach jednostek powiatowych,</i> • <i>organizacja domu samopomocy dla osób niepełnosprawnych.</i> 	A-C
5.	Koordynacja działań w zakresie profilaktyki i walki z uzależnieniami.	A-C
6.	Utworzenie Punktu Interwencji Kryzysowej dla ofiar przemocy.	A, A-C
7.	Opracowanie i wdrożenie programu „Bezpieczny Powiat”.	A, A-C
<i>SFERA EKOLOGII</i>		
8.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej we wszystkich gminach Powiatu Bolesławieckiego.	A-B
9.	Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami dla Powiatu Bolesławieckiego.	A
10.	Edukacja ekologiczna społeczeństwa: <ul style="list-style-type: none"> • <i>organizacja imprez ekologicznych,</i> • <i>promocja zachowań proekologicznych.</i> 	A
11.	Obniżenie emisji zanieczyszczeń powietrza: <ul style="list-style-type: none"> • <i>opracowanie i wdrożenie programu promocji energetyki niekonwencjonalnej,</i> • <i>zmiana systemów grzewczych na proekologiczne,</i> • <i>opracowanie i wdrożenie programu gazyfikacji wszystkich gmin Powiatu Bolesławieckiego.</i> 	A-B B A B
12.	Identyfikacja i ewidencja podstawowych zagrożeń ekologicznych.	A

Nr zadania	Nazwa zadania strategicznego	Ranga zadania
13.	Ochrona lasów: <ul style="list-style-type: none"> • realizacja programu zalesień, • zmiana struktury drzewostanów leśnych. 	A
SFERA GOSPODARCZA		
14.	Utworzenie instytucji rozwoju subregionalnego – Agencji (Fundacji) Rozwoju Powiatu Bolesławieckiego.	A, A-C
15.	Współpraca samorządu Powiatu Bolesławieckiego z podmiotami gospodarczymi i ich organizacjami (w tym wspieranie rozwoju samorządu gospodarczego).	A-C
16.	Gospodarcza aktywizacja niewykorzystywanych zasobów naturalnych: <ul style="list-style-type: none"> • sporządzenie studium zasobowego Powiatu Bolesławieckiego identyfikującego możliwości wykorzystania jego zasobów naturalnych, • promocja możliwości wykorzystania zasobów naturalnych. 	A A-C
17.	Opracowanie i wdrożenie programu promocji Powiatu Bolesławieckiego, w tym m. in.: <ul style="list-style-type: none"> • współudział w organizacji imprez o charakterze targowym • tworzenie pozytywnego wizerunku Powiatu Bolesławieckiego – public relations, • promocja walorów turystycznych i gospodarczych powiatu, • wsparcie gminnych akcji promocji lokalnych stref intensywnej działalności gospodarczej. 	A, A-C
18.	Inicjowanie działań zmierzających do poprawy gospodarki wodnej na terenie powiatu (zadanie to dotyczy wykorzystania wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe, rolne i rekreacyjne głównie w południowej części powiatu).	A-C
19.	Koordynacja rozwoju niektórych elementów infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym będących w gestii samorządów gmin.	A-C

Nr zadania	Nazwa zadania strategicznego	Ranga zadania
20.	Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej: <ul style="list-style-type: none"> • <i>modernizacja nawierzchni dróg powiatowych,</i> • <i>modernizacja i uzupełnienie pozostałej infrastruktury drogowej dróg powiatowych (oznakowanie, sygnalizacja, chodniki, barierki itp.),</i> • <i>budowa południowej obwodnicy miasta Bolesławiec wraz z przeprawą mostową przez rzekę Bóbr.</i> • <i>wsparcie i lobbying na rzecz podjęcia działań modernizacyjnych dróg nie będących w gestii samorządu powiatowego,</i> • <i>lobbying na rzecz przyśpieszenia rozpoczęcia budowy odcinka autostrady A-4 Jędrzychowice-Krzyżowa.</i> 	A-C
21.	Rozwój gospodarczej współpracy transgranicznej samorządu powiatowego.	A
22.	Współpraca władz powiatowych z samorządami gmin w zakresie koordynacji rozwoju przestrzennego.	A

Zadania strategiczne rozwoju powiatu bolesławieckiego wskazane przez zespół „liderów powiatowych” podczas warsztatów strategicznych różnią się złożonością programową, cyklem ich realizacji oraz wysokością niezbędnych nakładów finansowych. Stąd też, niezbędny staje się wybór grupy zadań, których realizacja nastąpić winna w pierwszej kolejności. Podstawowym kryterium w tym względzie jest siła wpływu efektów realizacji zadania na bezpośrednie i pośrednie otoczenie gospodarcze i społeczne, czyli zdolność do emanowania impulsów rozwojowych. Logiczna sekwencja zdarzeń uwzględniająca tzw. „efekt domina” oznacza, że w pierwszej kolejności realizowane powinny być zadania strategiczne, które „uruchamiają” lub tworzą warunki do „uruchomienia” zadań „drugiej kolejności”, te zaś umożliwią realizację zadań „trzeciej kolejności”, itd.

Za zadania, których realizacja umożliwi lub istotnie ułatwi realizację pozostałych zadań uznano zadania nr 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 20 i 21. Są one zdolne wywołać w tzw. rozwojowy efekt domina bowiem posiadają zdolność do generowania impulsów i uwarunkowań sprzyjających rozwojowi powiatu bolesławieckiego. Dla zadań tych opracowano metryki realizacyjne, które zaprezentowano w punkcie 3.4.

3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO

3.1. Organizacyjne aspekty realizacji strategii

Efektywna realizacja celów i zadań strategicznych jest ściśle związana z określeniem szczegółowej procedury efektywnego postępowania różnych podmiotów powiatowych, w tym i władz samorządowych.

Z tychże względów konieczne stanie się utworzenie w Starostwie Powiatowym wyodrębnionej organizacyjnie grupy pracowników samorządowych jako **Zespołu ds. Koordynacji Wdrażania Strategii**. Zespół ten tworzyć winny osoby biorące udział w pracach kilkusobowego zespołu merytorycznego do przygotowania strategii rozwoju powiatu bolesławieckiego.

Do zadań tegoż Zespołu należeć będzie, w szczególności:

- ⇒ przygotowanie propozycji optymalnego sposobu wdrożenia oraz ich przedkładanie do zatwierdzenia przez Zarząd Powiatu,
- ⇒ określanie, analizowanie i ocena uwarunkowań realizacyjnych (w tym warunków zewnętrznych, identyfikacja podmiotów współdziałających, wielkość niezbędnych środków finansowych i technicznych, harmonogram),
- ⇒ aplikowanie określonych zadań strategicznych do „Strategii województwa dolnośląskiego”,
- ⇒ nawiązanie i utrzymywanie kontaktów z podmiotami współpracującymi (w tym uzgadnianie form i zakresu współpracy),
- ⇒ organizowanie i prowadzenie odpowiednich działań promocyjnych (w tym przygotowanie odpowiednich materiałów promujących Strategię),
- ⇒ obserwacja i monitoring procesu wdrażania ustaleń Strategii,
- ⇒ prowadzenie dokumentacji wdrażania Strategii,
- ⇒ informowanie Rady Powiatu i Zarządu Powiatu (a za pośrednictwem tych organów także lokalnych społeczności) o stanie realizacji wdrażanych zadań, ewentualnych problemach realizacyjnych.

Zespół, ze względu na ważność powierzonych zadań, powinien być służbowo podporządkowany Staroście. Osoby pracujące w Zespole powinny posiadać wysokie kwalifikacje, a przede wszystkim wykazywać się możliwie szeroką znajomością problematyki powiatu, planowania strategicznego, warunków realizacji poszczególnych zadań, funkcjonowania struktur samorządowych, a także wiedzą o zasadach współpracy z różnorodnymi podmiotami (w tym z organizacjami pozarządowymi).

Dla skutecznego i sprawnego wdrażania projektów Zespół prowadzić będzie współpracę z różnymi partnerami. Z jednej bowiem strony konieczne

jest efektywne współdziałanie z powiatowymi jednostkami organizacyjnymi, z odpowiednimi wydziałami Starostwa Powiatowego oraz powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami, a z drugiej – z podmiotami pozasamorządowymi (instytucjami, podmiotami gospodarczymi, osobami fizycznymi) funkcjonującymi na terenie powiatu. Szczególnie istotna będzie również współpraca Zespołu z odpowiednimi merytorycznie komisjami Rady Powiatu Bolesławieckiego. Dla usprawnienia prac Zespołu konieczne jest wdrożenie regulacji ułatwiających współpracę pracowników Zespołu z wydziałami Starostwa Powiatowego, powiatowymi jednostkami organizacyjnymi oraz innymi instytucjami o zasięgu powiatowym. W sprawach tych Zarząd Powiatu podejmie stosowną uchwałę, określającą zakres niezbędnej i koniecznej współpracy między różnymi jednostkami organizacyjnymi dla efektywnego wdrażania ustaleń Strategii. W pracy swej Zespół posiłkować się może opiniami i sugestiami ekspertów (doradców). O potrzebie korzystania z pomocy eksperckiej decydować winien Zarząd Powiatu.

Zakres podmiotów współdziałających w celu kompleksowego wdrażania strategicznych ustaleń wynikać będzie bezpośrednio z zawartości merytorycznej poszczególnych celów i zadań strategicznych. Dla każdego bowiem z zadań strategicznych przewidzianych do wdrożenia w określonym okresie, Zespół winien sporządzić szczegółowe projekty realizacyjne, zawierające m.in. zasady zarządzania i realizacji projektu, jego harmonogram i budżet projektu oraz wskazanie podmiotów i instytucji wspierających projekt.

3.2. Finansowe aspekty realizacji strategii

Efektywne wdrażanie ustaleń Strategii Rozwoju Powiatu Bolesławieckiego wymaga silnego zintegrowania strony rzeczowej poszczególnych zadań strategicznych z finansowymi możliwościami ich realizacji. Rozwiązaniem w tym zakresie nie może być jedynie coroczne przeznaczanie określonej części dochodów budżetu powiatu na zadania wynikające z przyjętej Strategii.

Realizację celów i zadań strategicznych, bezpośrednio lub pośrednio, wspierać może finansowo wiele instytucji i programów pomocowych. Należy tu wskazać m.in.:

- ⇒ fundusze programów przedakcesyjnych (w tym ISPA i SAPARD),
- ⇒ PHARE 2 (Cross Border Cooperation),
- ⇒ fundusze celowe (np. FOŚiGW, EKOFUNDUSZ),
- ⇒ Fundację – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Counterpart Fund),
- ⇒ Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA),
- ⇒ banki (w tym Bank Ochrony Środowiska poprzez udzielanie odpowiednich pożyczek i kredytów),
- ⇒ Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej,

- ⇒ Fundację Rozwoju Komunalnego,
- ⇒ Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej,
- ⇒ sponsorów sektora prywatnego i publicznego.

Wskazać należy przy tym, iż w realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych o komercyjnym charakterze (m.in. w sferze produkcji i handlu) środki publiczne (budżetu państwa, województwa, powiatu, gmin) traktowane winny być jako uzupełniające. Przedsięwzięcia te powinny bowiem być finansowane przede wszystkim przez potencjalnych i rzeczywistych użytkowników (konsumentów). Władze powiatowe powinny zaś przejawiać aktywność w tworzeniu warunków do uruchomienia kapitałów z funduszy podmiotów gospodarczych, instytucji pozarządowych i społeczeństwa. Ukierunkowanie strumienia tychże środków zależeć będzie od przyjętej do realizacji hierarchii zadań strategicznych.

3.3. Monitoring wdrażania strategii

Kompleksowe, a przy tym efektywne kontrolowanie procesu wdrażania strategii rozwoju powiatu bolesławieckiego jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem. Wymaga zatem niezwykle starannego przygotowania metodycznego. Propozycją w tym względzie jest systematyczny monitoring jako metoda ciągłej oceny procesu wdrażania Strategii poprzez stałą obserwację, prezentację i prowadzenie analiz uzyskiwanych wyników. **Monitoring prowadzony będzie przez Zarząd Powiatu, głównie w oparciu o informacje przygotowywane i przedkładane przez Zespół ds. Koordynacji Wdrażania Strategii.** Niezmiernie ważnym źródłem informacji w tym względzie będą wyniki prowadzonych cyklicznie badań lokalnej opinii publicznej (badań ankietowych). Zarząd, dla uzyskania obiektywnego obrazu zakresu wdrażania zadań strategicznych i ich rezultatów, powinien uwzględniać także opinie przedstawiane przez poszczególne wydziały Starostwa Powiatowego, powiatowe jednostki organizacyjne oraz powiatowe służby, inspekcje i straże.

Monitoringowe funkcje realizowane będą także przez Radę Powiatu. Rada oceniać będzie bowiem okresowo (co najmniej raz w roku) bieżący stan i efekty realizacji Strategii, a ponadto skuteczność poczynań wdrożeniowych Zarządu Powiatu. Na bieżąco prowadzona będzie zatem weryfikacja ustaleń Strategii, a w razie potrzeby także ich aktualizacja. W związku z tym Rada Powiatu otrzymywać będzie okresowo odpowiednio przygotowane przez Zarząd Powiatu raporty.

Szczególnie istotne będzie szerokie informowanie lokalnych społeczności o przebiegu realizacji Strategii. W tymże celu winny być wykorzystane wszelkie dostępne środki komunikacji społecznej (w tym spotkania z mieszkańcami, publikacje w lokalnej prasie, audycje w lokalnych rozgłośniach radiowych i telewizyjnych).

Efekty realizacji poszczególnych celów i zadań strategicznych nie zawsze mogą się w pełni ujawnić w krótkim okresie. Do pomiaru skuteczności i

efektywności projektu przyjęto zespół mierników, których poziom i korzystne tendencje uznawane będą za bezpośrednie czy też pośrednie skutki realizacji Strategii. Mierniki oceny stopnia realizacji poszczególnych celów operacyjnych (pośrednio także celów strategicznych) określonych w „Strategii rozwoju powiatu bolesławieckiego” przedstawiono w tabelicy 37.

Tablica 37

**MIERNIKI OCENY REALIZACJI CELÓW OPERACYJNYCH
ROZWOJU POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO**

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
1. <i>Gospodarcza aktywizacja niewykorzystywanych zasobów naturalnych;</i>	⇒ systematyczny wzrost wydobycia lokalnych zasobów naturalnych;	Podmioty gospodarcze Starostwo Powiatowe
2. <i>Intensyfikacja rozwoju gospodarczego powiatu;</i>	⇒ wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych o co najmniej 25% w latach 2001-2005 i o 30% w latach 2006-2010	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby pracujących w powiecie o 30% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny
3. <i>Stąły rozwój sektora produkcji i usług;</i>	⇒ wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w sekcji D (działalność produkcyjna) o co najmniej 10% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych o 20% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	⇒ wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług nierynkowych o 20% w okresie do 2010 roku	Urząd Statystyczny
4. Stały rozwój funkcji turystycznych powiatu;	⇒ wzrost liczby osobonoclegów w obiektach turystycznych i wypoczynkowych o 50% w latach 2001 - 2010	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost zadowolenia turystów z jakości oferowanych usług turystycznych	badania ankietowe
5. Redukcja poziomu bezrobocia;	⇒ spadek bezrobocia do poziomu nie przekraczającego 10% do 2010 roku	Powiatowy Urząd Pracy
6. Likwidacja najważniejszych źródeł zanieczyszczenia środowiska;	⇒ osiągnięcie I klasy czystości rzek płynących przez powiat	Urząd Statystyczny, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
	⇒ zmniejszenie stężenia pyłów i gazów w powietrzu atmosferycznym o 30%	Urząd Statystyczny, Starostwo Powiatowe – Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej,
	⇒ wzrost liczby obiektów użyteczności publicznej i mieszkań ogrzewanych „niekonwencjonalnie”	Starostwo Powiatowe
	⇒ zmniejszenie liczby „dzikich” wysypisk odpadów	Gminy, Starostwo Powiatowe – Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej,

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
7. Wysoki poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa;	⇒ wzrost poziomu świadomości podejmowania przedsięwzięć ekologicznych	Organizacje Ekologiczne, badania ankietowe
8. Rozbudowa oraz modernizacja istniejących dróg;	⇒ stały wzrost wydatków budżetu powiatu na remonty i modernizacje dróg	Starostwo Powiatowe, Zarząd Dróg Powiatowych
	⇒ skrócenie przeciętnego czasu przejazdu środkami komunikacji indywidualnej między ośrodkami gminnymi powiatu co najmniej o 15%	Starostwo Powiatowe - Wydział Komunikacji i Transportu
	⇒ systematyczny wzrost liczby miejsc parkingowych	Starostwo Powiatowe – Wydział Komunikacji i Transportu
9. Wzrost poziomu opieki zdrowotnej.	⇒ zmniejszenie wskaźnika umieralności niemowląt o 20%	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby personelu medycznego (lekarzy i dentystów o 25% do roku 2010) zatrudnionego w zakładach służby zdrowia udzielających świadczeń leczniczych ludności	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost zadowolenia mieszkańców z jakości usług medycznych i pomocy społecznej	badania ankietowe

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
10. Podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych;	⇒ systematyczny wzrost nakładów na likwidację barier architektonicznych	Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
	⇒ systematyczne zmniejszanie się liczby zarejestrowanych bezrobotnych – osób niepełnosprawnych	Powiatowy Urząd Pracy
11. Rozwój systemu profilaktyki patologii społecznych;	⇒ systematyczne ograniczanie rozmiarów zjawisk patologicznych	Komenda Powiatowa Policji, Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
12. Stały rozwój systemu oświaty;	⇒ absolwenci szkół ponadgimnazjalnych otrzymują propozycje odpowiedniej pracy (brak zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów szkół w 2010 roku)	Kurator Oświaty Powiatowy Urząd Pracy Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost stopnia podejmowania nauki w szkołach wyższych przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych do 80% w okresie do 2010 r.	szkoły ponadgimnazjalne, Urząd Statystyczny
	⇒ w 2010 roku - pierwsi absolwenci stacjonarnej placówki szkolnictwa wyższego w Bolesławcu	szkoła wyższa, Urząd Statystyczny
13. Upowszechnienie sportu;	⇒ wzrost liczby zawodników zarejestrowanych w klubach sportowych powiatu o 30% do	Starostwo Powiatowe - Wydział Edukacji, Kultury, Kultury Fizycznej i Sportu,

Cele operacyjne	Wskaźniki	Źródła informacji
	roku 2010	Kluby sportowe
	⇒ wzrost liczby uczestników imprez rekreacyjnych w powiecie o 50% do roku 2010	Urząd Statystyczny, Starostwo Powiatowe – Wydział Edukacji, Kultury, Kultury Fizycznej i Sportu
14. Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego;	⇒ zmniejszenie liczby popełnianych przestępstw kryminalnych o ¼ do roku 2010	Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Powiatowa
	⇒ wzrost stopnia wykrywalności przestępstw do 75% w roku 2010	Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Powiatowa
15. Wielowymiarowa promocja powiatu;	⇒ wzrost liczby turystów (korzystających z noclegów) o 50% do roku 2010	Urząd Statystyczny
	⇒ wzrost liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego o 30% do roku 2010	Urząd Statystyczny

Wskazany zestaw mierników będzie istotnym narzędziem systematycznego monitorowania i oceny zmian następujących w układzie powiatowym w skutek podejmowania przedsięwzięć ujętych w ramach „Strategii rozwoju powiatu bolesławieckiego”.

3.4. Projekty realizacyjne

Studia badawcze prowadzone nad gospodarką powiatu bolesławieckiego, a także liczne opinie i sugestie zespołu „liderów powiatu” zgłaszane podczas warsztatów strategicznych pozwalają na identyfikację zbioru następujących zadań strategicznych (przedsięwzięć), których realizacja w okresie najbliższych 5 lat (2000-2004) uruchamiać będzie „efekt domina” w procesie rozwoju powiatu

bolesławieckiego, a tym samym jest warunkiem osiągnięcia założonych strategicznych celów rozwoju subregionalnego:

- 1. Wzrost jakości kształcenia szkół** (zadanie nr 1);
- 2. Poprawa stanu bazy materialnej placówek lecznictwa zamkniętego** (zadanie nr 3);
- 3. Poprawa warunków socjalno-bytowych osób niepełnosprawnych** (zadanie nr 4);
- 4. Utworzenie domu interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy** (zadanie nr 6);
- 5. Opracowanie i wdrożenie programu „Bezpieczny Powiat”** (zadanie nr 7);
- 6. Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami dla powiatu bolesławieckiego** (zadanie nr 9);
- 7. Edukacja ekologiczna społeczeństwa** (zadanie nr 10);
- 8. Obniżenie emisji zanieczyszczeń powietrza** (zadanie nr 11);
- 9. Semipubliczna instytucja rozwoju powiatu bolesławieckiego** (zadanie nr 14);
- 10. Gospodarcza aktywizacja niewykorzystywanych zasobów naturalnych** (zadanie nr 16);
- 11. Opracowanie i wdrożenie programu promocji powiatu bolesławieckiego** (zadanie nr 17);
- 12. Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej** (zadanie nr 20);
- 13. Rozwój gospodarczej współpracy transgranicznej samorządu powiatowego** (zadanie nr 21).

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 1 pt.: „WZROST JAKOŚCI KSZTAŁCENIA SZKÓŁ”**

1. OPIS ZADANIA

W czasie warsztatów strategicznych liderzy powiatowi jednomyślnie uznali, iż należy kontynuować rozpoczęty (w roku 1999) proces podnoszenia szeroko rozumianej jakości kształcenia szkół. Proces ten powinien odbywać się jednocześnie na kilku płaszczyznach.

I. Pierwsza to płaszczyzna bazy materialnej. Remontom, modernizacji i doposażeniu w materialne środki kształcenia należy poddać obiekty szkół i placówek oświatowych znajdujących się w gestii samorządu powiatowego. Procesy remontowo-modernizacyjne i inwestycyjne będą musiały polegać m.in.:

- ⇒ na udoskonalaniu istniejących systemów grzewczych w celu uzyskania sieci grzewczej charakteryzującej się ekologicznymi i energooszczędnymi właściwościami;
- ⇒ na dokonywaniu termomodernizacji budynków (wymiana okien, ocieplenie ścian itp.);
- ⇒ w dalszej kolejności - na odnowieniu elewacji zewnętrznych i wykończeń wewnętrznych;
- ⇒ na stopniowym i planowym doposażaniu bądź wymianie wyposażenia technicznego;
- ⇒ oraz na budowie/rozbudowie sal gimnastycznych.

Projekt niniejszy zakłada poczynienie stosownych inwestycji.

II. Druga sfera rozwoju systemu szkolnictwa dotyczy struktury kierunków (profilów) kształcenia.

Zasadnicze kierunki zmian w strukturze kierunków kształcenia (ich doborze oraz właściwych proporcjach) wymusza reforma ustroju polskiej oświaty. Tzw. drugi etap reformy ustrojowej zakłada konieczność opracowania oraz wdrożenia - począwszy od września 2002 roku - nowej sieci szkół ponadgimnazjalnych.

Określając tę strukturę, należy wziąć pod uwagę szereg składników, z których najważniejszymi są:

- ⇒ określenie liczby i rodzajów trzyletnich liceów profilowanych oraz klas zawodowych nowego typu - o dwuletnim okresie kształcenia: od roku 2002);
- tworząc tę strukturę należy kierować się:
 - a) preferencjami edukacyjnymi młodzieży (i ich rodziców),
 - b) poziomem możliwości intelektualnych uczniów oraz – co równie istotne
 - c) potrzebami rynku pracy.
- ⇒ stworzenie powiatowego CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO, które „udroźni” lokalny system edukacyjny i pozwoli elastycznie reagować na zmiany oczekiwań pracodawców;
w skład tego systemu wejdą dwuletnie licea uzupełniające dla absolwentów szkół zawodowych - począwszy od roku 2004 - oraz formy doksztalcania i doskonalenia mieszkańców powiatu (w tym dorosłych) – od roku 2006;
- ⇒ utworzenie CENTRUM KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO – które umożliwi prowadzenie racjonalnej polityki wyposażania uczniów w umiejętności i kompetencje zawodowe pozwalające funkcjonować im w warunkach gospodarki rynkowej.

Wdrożenie tej zmiany jest niezbędne, bowiem obecnie funkcjonujący system oświaty powiatowej – mimo wprowadzanych w nim (już od 1999 roku) modyfikacji - nie jest optymalny. Na pewno należy dokonać takiej jego restrukturyzacji, aby w jak największym stopniu odpowiadał, wzmacniał czy nawet współkreował lokalny rynek pracy.

Wśród wielu przyczyn określających skalę i strukturę bezrobocia niewłaściwa struktura kształcenia bywa zwykle pomijana. Tymczasem analiza zjawiska bezrobocia w Powiecie Bolesławieckim wskazuje, iż mimo stosunkowo wysokiego poziomu bezrobocia przedsiębiorcy często bezskutecznie poszukują osób z pożądanym przez nich wykształceniem. Oznaczać to może, że struktura profilów nauczania lokalnych szkół ponadgimnazjalnych nie jest w pełni dostosowana do potrzeb powiatowego rynku pracy. Diagnozę tę potwierdzają również opinie liderów powiatowych biorących udział w pracach nad strategią rozwoju powiatu.

Jeszcze kilka lat temu - w okresie, w którym szkoły ponadpodstawowe prowadzone były przez Kuratorium - w niektórych szkołach ponadpodstawowych zlokalizowanych na terenie dzisiejszego powiatu, w ogóle nie brano pod uwagę faktu, iż nieodpowiednia w stosunku do potrzeb „rynku” struktura kształcenia spowoduje, iż znaczna część absolwentów będzie zmuszona:

- ⇒ do szukania zatrudnienia w zawodach innych niż wyuczone, wymagających bardzo niskich kwalifikacji;
- ⇒ do poszukiwania zatrudnienia w zawodach praktycznie nie wymagających żadnych kwalifikacji;
- ⇒ do opuszczenia miejsca zamieszkania i poszukiwania pracy nawet kilkaset kilometrów od terytorium dzisiejszego powiatu;
- ⇒ do kontynuacji kształcenia w szkołach wyższych o zupełnie innych profilach zawodowych;
- ⇒ do kilkuletniego, odpłatnego kształcenia w szkołach niepublicznych (przynajmniej do czasu stworzenia nowego systemu ponadgimnazjalnej edukacji powiatowej);
- ⇒ do podjęcia nisko opłacanej pracy;

Podsumowując, konieczne jest podjęcie takich działań, w wyniku których:

- młodzież nie będzie „skazana na bezrobocie”;
- w niedługiej przyszłości nie będzie dochodziło do istotnych dysproporcji pomiędzy strukturą podaży a strukturą popytu na powiatowym rynku pracy.

III. Kolejny - trzeci - aspekt podnoszenia poziomu jakości kształcenia związany jest ze sferą socjologiczną. Należy podjąć działania, które doprowadzą z czasem do faktycznej (a nie tylko postulatywnej) **integracji społecznej dzieci i młodzieży niepełnosprawnej**. Badania naukowe dowodzą, iż najlepszym rozwiązaniem edukacyjnym jest wspólne kształcenie osób sprawnych fizycznie z osobami niepełnosprawnymi. Rozwiązanie to ma wiele zalet, wśród których można między innymi wymienić głęboki proces socjalizacji, obniżenie prawdopodobieństwa alienacji oraz często zwiększenie tempa rehabilitacji.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Wzrost jakości kształcenia szkół oraz oferty działań kulturalno-sportowych przyczyni się do:

- poprawy walorów użytkowych gminy (pole strategiczne [P2]), zwiększającej komfort życia mieszkańców poprzez:
 - wzrost jakości i dostępności szkolnictwa ponadgimnazjalnego;
 - zwiększenie atrakcyjności oferty instytucji kulturalnych i sportowych;
- aktywizacji rozwoju gospodarczego poprzez dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy (pole strategiczne [P2]);
- rzeczywistego integrowania się środowiska lokalnego, w tym – co szczególnie ważne – osób niepełnosprawnych.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Remontowo-modernizacyjna oraz inwestycyjna część zadania jest już realizowana na bieżąco. Niemniej jednak niektóre (przede wszystkim większe) zadania wymagać będą opracowania projektów technicznych, kosztorysów, określenia źródeł finansowania, ustalenia priorytetów i harmonogramu realizacji zadań. Ustalenie kolejności modernizacji szkół oraz rozpoczęcia wybranych inwestycji należy do Rady Powiatu Bolesławieckiego.

Ważne jest również utworzenie oddziałów integracyjnych w wybranych placówkach szkolnych będących w gestii samorządu powiatowego. Proces tworzenia oddziałów należy zsynchronizować z pracami modernizacyjnymi (ewentualnie: inwestycyjnymi).

To w ramach rozbudowy materialnej bazy szkolnictwa powinno powstać Centrum Kształcenia Praktycznego. Centrum stanie się instytucją (publiczną placówką oświatowo-wychowawczą), której statutowym celem będzie praktyczne przygotowanie do zawodu młodzieży i dorosłych zgodnie ze zleceniami szkół oraz innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych (szerzej – zgodnie z określonymi priorytetami powiatowej polityki oświatowej).

Przedmiotowy program działań Centrum będzie wynikiem programu dostosowania systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz wynikiem zleceń poszczególnych klientów Centrum.

Realizując omawiane zadanie strategiczne należy pamiętać, że skutki podejmowanych - w ramach przeprowadzanej reformy ustroju szkolnictwa ponadgimnazjalnego – działań ujawniać się będą dopiero po kilku latach (2, 3 – ukończenie nowych szkół przez nowych absolwentów, a nawet 4 do 6 lat – w tym okresie zafunkcjonuje praktycznie system kształcenia ustawicznego).

Z punktu widzenia omawianego zadania oznacza to, że:

- ⇒ dzisiejsze decyzje co do profili kształcenia muszą być podejmowane również na podstawie prognoz sytuacji na rynku pracy za kilka lat, a nie wyłącznie na podstawie danych charakteryzujących obecną sytuację. Co więcej, prognozy muszą być aktualizowane w regularnych rocznych lub dwuletnich cyklach;
- ⇒ dopiero za kilka lat będzie możliwa weryfikacja trafności podejmowanych dziś decyzji i dokonanie ewaluacji stworzonego systemu (ewaluacji sumującej).

W chwili obecnej struktura profili kształcenia powiatowych szkół publicznych ciągle jeszcze w znacznym stopniu wynika z decyzji podejmowanych przez lata przez byłego organ prowadzący, czyli Kuratorium. Niezbędne jest więc utrzymanie rozpoczętej niezwłocznie - bo od września 1999 r. - zmiany struktury kierunków kształcenia. Tym bardziej, że podjęte już decyzje znacznie tę strukturę sfunkcjonalizowały (znaczące zwiększenie liczby klas prowadzących do matury, zmiany profili kształcenia pod wpływem zmian rynku pracy, np. utworzenie kierunków „drzewnych” pod potrzeby konkretnych pracodawców).

Kreując założenia powiatowej polityki oświatowej i realizując ją, należy w dużym stopniu współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy, skupiając się nie tylko na monitorowaniu obecnej sytuacji na rynku pracy, ale tworzeniu prognozy jego zmian. Wynika to z faktu, że informacje przekazywane przez PUP nie stanowią wystarczającej podstawy do podjęcia działań zmierzających do zmiany systemu kształcenia.

Realizacja niniejszego zadania musi zatem przebiegać następującymi drogami:

- ⇒ należy bezwzględnie opracować prognozę zmian na rynku pracy Powiatu Bolesławieckiego na najbliższe 3-6 lat.

Prognoza powinna uwzględniać:

- obecną sytuację na powiatowym rynku pracy;
- zmiany rozmiarów popytu na rynku pracy;
- zmiany struktury popytu na rynku pracy;
- przyszłą podatność powiatowego rynku pracy na zjawiska mające miejsce na regionalnym, krajowym, a nawet międzynarodowym rynku pracy (perspektywa integracji z Unią Europejską, przygraniczne położenie powiatu, informatyzacja, unifikacja, wzrost kosztów nośników energii, gwałtowny rozwój nowoczesnych gałęzi produkcji – biotechnologia, nanotechnika, chemia molekularna itp.);

- tendencje rozwojowe szkolnictwa niepublicznego na terenie powiatu i w jego bezpośrednim sąsiedztwie;
 - tendencje rozwojowe szkolnictwa publicznego w powiatach ościennych;
 - migracje, przesunięcia wyżów i niżów demograficznych;
 - kierunki rozwoju Powiatu Bolesławieckiego przyjęte w niniejszej strategii;
 - kierunki rozwoju gmin wchodzących w skład Powiatu Bolesławieckiego;
 - opinie (co do przyszłego popytu na pracę) podmiotów gospodarczych zatrudniających w dużej liczbie osoby posiadające zawód należący do grupy zawodów nauczanych przez powiatowe jednostki szkolnictwa ponadgimnazjalnego.
- ❖ Powinien zostać stworzony system i instrumentarium wpływu na profile kształcenia istniejących szkół publicznych i niepublicznych. Należy tu jednak zwrócić uwagę, iż wpływ na szkoły publiczne i niepubliczne powinien mieć różny charakter. Podmiotami tworzącymi system powinny być samorząd Powiatu Bolesławieckiego, Kuratorium Oświaty, samorządy gmin wchodzących w skład powiatu, Powiatowy Urząd Pracy, organ Starostwa Powiatu Bolesławieckiego zajmujący się realizacją strategii, jednostki oświatowe. Wpływ na istniejące placówki publiczne powinien odbywać się poprzez bezinwestycyjną zmianę kierunków nauczania, inwestycyjne dofinansowanie uruchamiania nowych specjalności, przekazywanie mienia samorządów na potrzeby szkół (darowizny, bonifikaty cenowe, bonifikaty opłat i pozaprzetargowe formy zbycia przewidziane przez ustawę o gospodarce nieruchomościami) itp. Wpływ na placówki niepubliczne może przyjąć formę preferencji przewidzianych w ww. ustawie.
 - ❖ Jednostki szkolnictwa ponadgimnazjalnego powinny przygotować własne propozycje zmian profilów nauczania.
 - ❖ Powiatowy system edukacji powinna uzupełniać szkoleniowa działalność instytucji rozwoju subregionalnego.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

1. Prace remontowo-modernizacyjne obiektów szkolnych będą prowadzone na bieżąco.
2. Opracowanie prognozy zmian na rynku pracy Powiatu Bolesławieckiego na najbliższe 3-6 lat powinno nastąpić do końca maja 2001 r.
3. Zmiana profilów kształcenia musi - zgodnie z harmonogramem wdrażania II etapu reformy ustroju polskiej oświaty – zakończyć się do sierpnia 2001 r.

Przy zachowaniu powyższych terminów prace inwestycyjne i organizacyjne mogłyby przebiegać w okresie od stycznia do sierpnia 2002 (nowe kierunki nauczania zostaną uruchomione we wrześniu 2002 roku).

4. Prace nad utworzeniem Centrum Kształcenia Praktycznego oraz Centrum Kształcenia Ustawicznego należy rozpocząć niezwłocznie. Okres od listopada 2000 roku do sierpnia 2001 roku należy poświęcić na ustalenie: lokalizacji Centrów, zasad ich funkcjonowania (organizacji), zasad finansowania oraz oferty edukacyjnej.

5. Prace nad organizacją oddziałów integracyjnych należy rozpocząć jeszcze w tym roku (2000). Należy podjąć starania, aby pierwsze z nich zastały uruchomione we wrześniu 2002 roku.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- a. Powiat Bolesławiecki.
- b. Gminy Powiatu Bolesławieckiego.
- c. Dyrektorzy szkół.
- d. Kuratorium Oświaty.
- e. Społeczności lokalne.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Wzrost jakości usług edukacyjnych.
- Wzrost dostępności usług edukacyjnych.
- Oszczędności finansowe związane z termomodernizacją obiektów szkolnych.
- Umiarkowane zmniejszenie motywacji do opuszczania gminy przez osoby posiadające dzieci w wieku szkolnym.
- Poprawa kondycji fizycznej i stanu zdrowia dzieci.
- Socjalizacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżety Gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Ministerstwo Edukacji Narodowej;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Urząd Kultury Fizycznej i Sportu;
- Fundacja im. Stefana Batorego;
- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej – Counterpart Fund oraz Fundacja na Rzecz Rozwoju Wsi Polskiej – Polska Wieś 2000 im. Macieja Rataja;
- Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska;

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 3 pt.: „*POPRAWA STANU BAZY MATERIALNEJ
PLACÓWEK LECZNICTWA ZAMKNIĘTEGO*”**

1. OPIS ZADANIA

Podczas warsztatów strategicznych liderzy Powiatu Bolesławieckiego kilkakrotnie zgłaszali potrzebę poprawy stanu bazy materialnej placówek lecznictwa zamkniętego, która zwiększyłaby dostępność i jakość usług medycznych. W chwili obecnej na terenie Powiatu Bolesławieckiego nie jest świadczona w pełnym ilościowym i rodzajowym zakresie paleta standardowych usług medycznych. Brak jest również profesjonalnie przygotowanej placówki ratownictwa medycznego. Niniejsze zadanie wychodzi tym problemom naprzeciw.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Poprawa stanu bazy materialnej placówek lecznictwa zamkniętego przyczyni się do realizacji strategicznego celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców (pole strategiczne [P₂]) poprzez:

- zwiększenie efektywności działań leczniczych;
- zwiększenie skuteczności działań leczniczych;
- zmniejszenie liczby zachorowań jako wynik szerokich działań diagnostycznych i profilaktycznych;
- podniesienie jakości pomocy doraźnej ofiar wypadków;
- podniesienie dostępności do diagnostyki i lecznictwa specjalistycznego;
- podniesienie dostępności do lekarzy pierwszego kontaktu;
- zwiększenie przejrzystości zasad uzyskiwania nieodpłatnej i odpłatnej pomocy medycznej;
- edukację społeczności powiatu w zakresie pozostałych reguł korzystania z usług placówek lecznictwa publicznego.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Projekt niniejszy ma przede wszystkim charakter inwestycyjny, przy czym chodzi tu o inwestycje takie jak:

- remont, rozbudowa i doposażenie techniczne Szpitala Powiatowego,

- budowa oddziału ratownictwa medycznego.

Oznacza to, że niezbędne jest sporządzenie szczegółowych planów i kosztorysów inwestycyjnych. Czynność tą powinien jednak poprzedzić bardzo ważny etap koncepcyjny. Należy bowiem szczegółowo określić jaki standard poszczególnych usług medycznych powinien być w ww. placówce zapewniony oraz dla jakich grup i łącznej pacjentów. W podobny sposób należy również określić standardy ratownictwa medycznego. Ustalenie docelowej wizji powiatowej opieki medycznej pozwoli na określenie niezbędnych do poniesienia nakładów finansowych oraz nakładów pracy. Na ich podstawie mogą być dopiero sporządzone wspomniane wcześniej kosztorysy.

Warto również zauważyć, iż struktury służb opieki medycznej znajdują się nie tylko pod wpływem działań władz powiatowych. Z tego względu planowanie i przeprowadzanie modernizacji powiatowej służby zdrowia powinno stać się udziałem wszystkich – posiadających kompetencje, środki finansowe i cenne projekty rozwiązań – ośrodków decyzyjnych. Nie należy także pomijać doniosłej roli kierownictwa i pracowników służby zdrowia, bowiem mogą oni wnieść wiele cennych koncepcji.

Mimo, iż stosowane plany będą sporządzane na podstawie przyjętej bazy standardów usług, już w chwili obecnej można postawić tezę, iż oprócz działań inwestycyjnych niezbędne będzie:

- rozszerzenie zakresu działań profilaktycznych w placówkach zdrowia Powiatu Bolesławieckiego;
- zinstytucjonalizowanie mechanizmów stałej współpracy instytucji odpowiedzialnych za zapewnienie opieki zdrowotnej w powiecie;
- dostosowanie czasu pracy placówek ochrony zdrowia do potrzeb mieszkańców;
- prywatyzację niektórych, pozamedycznych obszarów działalności powiatowych placówek służby zdrowia;
- prognozowanie popytu na poszczególne usługi medyczne;
- podniesienie jakości opieki medycznej świadczonej w przypadkach nagłych (wypadki, nagłe ataki chorób itp.);
- zsynchronizowanie działań placówek ochrony zdrowia z działaniami prowadzonymi w ramach profilaktyki zdrowotnej i promocji zdrowia, w tym promocji szczepień ochronnych;
- zsynchronizowanie działań placówek ochrony zdrowia z przeciwdziałaniem narkomanii;
- wspieranie rozwoju szkolnej opieki medycznej

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Standard usług medycznych należy określić do końca I połowy 2001 roku. Następnie należy przystąpić do sporządzenia wycinkowych projektów inwestycyjno-modernizacyjnych. Realizacja prac przebiegać będzie zgodnie z harmonogramami określonymi w projektach.

Biorąc pod uwagę, iż potrzeby w zakresie poprawy jakości usług zdrowotnych są bardzo duże, a towarzyszą im stałe braki finansowe, starzenie się społeczeństwa, wzrost kosztów świadczenia usług medycznych oraz stałe rozszerzanie się palety usług medycznych, należy traktować niniejsze zadanie jako długoterminowe. Zgodnie z ustaleniami warsztatów strategicznych osiągnięcie akceptowanego przez mieszkańców powiatu standardu usług medycznych powinno nastąpić najpóźniej do końca 2006 roku.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Powiat Bolesławiecki;
- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Zespół Opieki Zdrowotnej;
- Kasa Chorych.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Zwiększenie skuteczności działań leczniczych;
- Zwiększenie efektywności działań leczniczych;
- Dostosowanie struktury usług świadczonych przez placówki służby zdrowia do potrzeb i oczekiwań pacjentów;
- Zwiększenie jakości ratownictwa medycznego;
- Rozszerzenie palety usług medycznych;
- Zmniejszenie udziału w społeczności powiatu niektórych grup osób wymagających opieki medycznej;

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki Kasy Chorych;
- Środki pochodzące z instytucji pomocowych;
- Sponsorzy;
- Środki wypracowane przez jednostki służby zdrowia w drodze odpłatnego świadczenia usług medycznych i prywatyzacji niektórych pozamedycznych obszarów działalności.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE

**STRATEGICZNE NR 4 pt.: „POPRAWA WARUNKÓW
SOCJALNO-BYTOWYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

1. OPIS ZADANIA

Przeprowadzone warsztaty strategiczne ujawniły, iż wiele z elementów zagospodarowania powiatu (w tym niektóre urządzenia infrastruktury technicznej) nie odpowiadają potrzebom osób niepełnosprawnych. Ponadto w mieszkaniach i budynkach osób niepełnosprawnych istnieje wiele barier, które uniemożliwiają im samodzielne funkcjonowanie i pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Dlatego też konieczne jest podjęcie działań zmierzających do istotnego zwiększenia dostępności wszelkich obiektów użyteczności publicznej, dróg, towarzyszącej infrastruktury drogowej, itp., znajdujących się w gestii władz powiatowych, a także udzielenie pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym na likwidację barier architektonicznych w ich pomieszczeniach mieszkalnych.

Drugim aspektem wyżej wymienionego zadania jest stwarzanie możliwości podjęcia pracy zawodowej przez osoby niepełnosprawne i zwiększenia ich dostępności do rynku pracy. Łącząc powyższe zapisy można stwierdzić, że ważnym aspektem niniejszego zadania jest stworzenie takich zasad ich realizacji przez samorządy lokalne, które umożliwią pełne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie. Chodzi tu przede wszystkim o ich gospodarczą aktywizację.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Omawiany projekt:

- przyczyni się do poprawy walorów użytkowych powiatu (pole strategiczne [P₂]) dzięki zwiększeniu dostępności obiektów użyteczności publicznej, budynków i niektórych elementów infrastruktury technicznej dla osób niepełnosprawnych.
- W umiarkowanym stopniu przyczyni się do realizacji celu strategicznego wyznaczającego „pole rozwoju gospodarczego powiatu” [P₁] – poprzez gospodarcze uaktywnienie osób niepełnosprawnych.

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Sfera urbanistyczna

1. Inwentaryzacja najbardziej uciążliwych barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej oraz elementach infrastruktury technicznej znajdujących się na terenie powiatu i będących w gestii samorządu powiatowego.
2. Inwentaryzacja pozostałych, najbardziej uciążliwych barier.
3. Opracowanie harmonogramu prac modernizacyjnych w powiatowych obiektach użyteczności publicznej.
4. Opracowanie programu dofinansowania likwidacji określonych barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych.

Sfera społeczna:

1. Dostosowywanie budynków szkół powiatowych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych.
2. Opracowanie i wdrożenie (np. w ramach działalności Powiatowego Urzędu Pracy lub projektowanej instytucji rozwoju subregionalnego), programu zawodowej aktywizacji osób niepełnosprawnych obejmującego:
 - poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych,
 - szkolenia mające na celu podwyższenie lub zmianę kwalifikacji osób niepełnosprawnych

4.OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Sfera urbanistyczna:

A. Czynności 1 i 2 – do końca I kwartału 2001 roku

B. Czynność 3 – do końca II kwartału 2001 roku

C. Czynność 4 – wskazany program należy opracować zgodnie z kryteriami podmiotu finansowania zewnętrznego. Program powinien być realizowany oraz aktualizowany bezterminowo, tak długo jak długo będzie można pozyskiwać środki na likwidację barier architektonicznych.

Sfera społeczna:

- A. Czynność 1 – powinna być realizowana bezterminowo, po przeprowadzeniu analizy możliwości technicznych i architektonicznych obiektów szkolnych. Analizę tą należy dokonać do końca I kwartału 2001 roku.

- B. Czynność 2 – opracowanie programu powinno zostać zakończone do końca I kwartału 2001 roku, dzięki czemu do wdrożenia można byłoby przystąpić z początkiem II kwartału 2001 roku.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Samorząd Powiatu Bolesławieckiego i jednostki mu podległe,
- Gminy Powiatu Bolesławieckiego,
- Społeczności lokalne, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne.
- Szkoły średnie i zawodowe,
- Projektowana instytucja rozwoju subregionalnego.
- Osoby niepełnosprawne.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego wykorzystywania obiektów użyteczności publicznej i normalnego funkcjonowania w społeczeństwie.
- Zwiększenie integracji społecznej osób niepełnosprawnych.
- Efekt promocyjny powiatu – *Powiat Bolesławiecki nowoczesnym powiatem pamiętającym o wszystkich swoich mieszkańcach.*
- Gospodarcza aktywizacja osób niepełnosprawnych.
- Stworzenie reguł przeciwdziałających powstawaniu barier architektonicznych w przyszłości.
- „Uwolnienie” osób niepełnosprawnych z domów „pełnych” barier architektonicznych.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób niepełnosprawnych. Należy zwrócić szczególną uwagę na : *Zasady i tryb postępowania w zakresie dofinansowania likwidacji barier urbanistycznych i architektonicznych oraz komunikowaniu się*, a także na *uchwałę PFRON w sprawie zatwierdzenia, trybu składania wniosków, zasad przyznawania i rozliczania dofinansowań*.
- Inne instytucje pomocowe.
- Sponsorzy.
- Budżet gmin wchodzących w skład powiatu Bolesławieckiego.

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 6 pt.: „**UTWORZENIE PUNKTU
INTERWENCJI KRYZYSOWEJ DLA OSÓB DOTKNIĘTYCH
PRZEMOCĄ**”**

1. OPIS ZADANIA

W Powiecie Bolesławieckim istnieje potrzeba zorganizowania placówki, która udzielać będzie pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej z powodu doświadczenia przemocy.

Z badań GUS z 1991r. wynika, że do przemocy domowej dochodzi w co trzeciej rodzinie miejskiej i w dwóch na każde pięć rodzin wiejskich. Przemoc stosowana jest nie tylko w stosunku do osób dorosłych, ale także i dzieci, które w przyszłości często przenoszą zachowania sprawcze w życiu dorosłym.

Przemoc domowa jest jeszcze zjawiskiem dość często utajonym. Kobiety wstydzą się, boją i nie wiedzą gdzie szukać pomocy. Pozwala to na bezkarne działanie sprawców.

Liczba zgłaszanych do Ośrodków Pomocy Społecznej Powiatu Bolesławieckiego udokumentowanych sytuacji stosowania przemocy w rodzinie w 1999r. wynosi 281, co stanowi 0,3 % ogółu mieszkańców powiatu i jest bardzo mała w stosunku do tego co można domniemywać i jest przekazywane w postaci informacji z różnych źródeł.

Aktualnie na terenie Powiatu Bolesławieckiego funkcjonują dwie placówki udzielające pomocy ofiarom przemocy:

- Punkt Informacyjno – Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Bolesławcu,
- Centrum Profilaktyki Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy w Nowogrodźcu

Realizują one głównie potrzeby na terenie swoich gmin. Przy czym nie zabezpieczają wszystkich potrzeb dla rodzin dotkniętych przemocą.

Dlatego też proponuje się utworzenie takiego punktu, który zapewniłby wszechstronną pomoc tj. psychologiczną, socjalną, prawną, medyczną. Z uwagi na zgłaszane potrzeby przez gminy powiatu niezbędne jest systematyczne

rozszerzanie zakresu pomocy poprzez tworzenie miejsc hostelowych dla ofiar przemocy, a także oferowanie pomocy dla osób znajdujących się w innych sytuacjach kryzysowych.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Utworzenie Punktu Interwencji Kryzysowej przyczyni się do realizacji następujących celów strategicznych:

1. celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez zapewnienie specjalistycznej, kompleksowej pomocy osobom znajdującym się w przejściowych sytuacjach kryzysowych (pole strategiczne [P₂]);
2. w umiarkowanym stopniu do wzrostu poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez przywrócenie sferze gospodarczej osób przejściowo dotkniętych poważnymi problemami osobistymi (pole strategiczne [P₁]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

1. Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa tj. psychologicznego, prawnego, socjalnego, pedagogicznego dla rodzin dotkniętych przemocą.
2. Organizowanie spotkań edukacyjno – konsultacyjnych ze środowiskiem lokalnym poszczególnych gmin.
3. Nagłaśnianie problemu przemocy poprzez edukację publiczną tj. plakaty, ulotki, informacje w telewizji lokalnej.
4. Dążenie do utworzenia hotelu lub schroniska dla ofiar przemocy oraz osób znajdujących się w innych sytuacjach kryzysowych.

Punkt interwencji kryzysowej może rozpocząć swoją działalność na bazie istniejącego już Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego dla ofiar przemocy w Bolesławcu. Jednocześnie gwarantuje to wstępnie siedzibę oraz kadre, której liczbę należy systematycznie zwiększać z jednoczesnym umożliwieniem podnoszenia kwalifikacji. Obecny skład osób pracujących w punkcie informacyjno – konsultacyjnym dla ofiar przemocy w Bolesławcu wynosi 13 .

Ze specjalistycznej pomocy punktu korzystać mogą:

- osoby doświadczające przemocy w rodzinie i poza rodziną,

- dzieci, młodzież, dorośli znajdujących się w różnych innych sytuacjach kryzysowych,
- osoby szukające pomocy w rozwiązywaniu problemu różnych uzależnień.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Rok 2001 poświęcony będzie na nawiązaniu współpracy z poszczególnymi gminami w zakresie udzielenia pomocy dla ofiar przemocy i osobom znajdującym się w innych sytuacjach kryzysowych. Ponadto należy poszukiwać docelowo obiektu na kompleksową działalność placówki. W okresie tym samorząd Powiatu Bolesławieckiego będzie poszukiwać realizatorów i źródeł finansowania programu.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Powiat Bolesławiecki;
- Komenda Powiatowa Policji;
- Lokalne organizacje społeczne;
- Instytucje oświatowe i wychowawcze;

6. SPODZIEWANE EFEKTY RELIZACJI PROJEKTU

- Zwiększenie liczby osób znajdujących pomoc w sytuacjach kryzysowych;
- Stopniowa poprawa warunków życia rodzin doświadczających przemocy domowej oraz innych sytuacji kryzysowych;
- Zmniejszanie zjawiska patologii rodziny;
- Ułatwienie „powrotu do społeczeństwa” osobom, które znalazły się w różnych sytuacjach kryzysowych.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżet Gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Poszukiwanie sponsorów oraz możliwości dofinansowania przez różne fundacje oraz organizacje pozarządowe.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 7 pt.: “ *OPRACOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU*
„BEZPIECZNY POWIAT””

1. OPIS ZADANIA

Mimo, iż wskaźniki poszczególnych rodzajów przestępstw i wykroczeń popełnianych na terenie Powiatu Bolesławieckiego nie odbiegają od średniej regionalnej, to jednak istnieją na terenie powiatu ośrodki koncentracji działań sprzecznych z prawem. Skutkiem tego mieszkańcy powiatu silnie odczuwają zagrożenie przestępczością, co jednoznacznie ujawniło się podczas warsztatów strategicznych. Opinie o niskim poczuciu bezpieczeństwa w powiecie wyrażają również turyści, a nawet osoby przejeżdżające przez powiat tranzytem. Obecny stan bezpieczeństwa publicznego należy zatem określić jako jedną z głównych barier społeczno-gospodarczego rozwoju powiatu. Przestępczość powoduje bowiem wysokie straty materialne podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, konieczność ponoszenia wysokich nakładów na samodzielne zapewnienie bezpieczeństwa osobistego i materialnego, spadek skłonności mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej na terenie powiatu, spadek zainteresowania powiatem inwestorów zewnętrznych oraz spadek skłonności turystów do przebywania na terenie powiatu. Wtórnymi skutkami tych zjawisk są: spadek poziomu dochodów ludności oraz dochodów budżetowych z podatków i opłat. Istnieją również takie formy bezprawnych działań, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniają się do degradacji zasobów przyrodniczych.

Bezpieczeństwo publiczne to nie tylko brak zagrożenia przestępczością. Bezpieczeństwo publiczne to również sprawność funkcjonowania Policji, Straży Pożarnej (gaszenie pożarów, ratownictwo chemiczne, pomoc w uwolnieniu ofiar wypadków komunikacyjnych, pomoc w akcjach ratowniczych prowadzonych na obiektach wysokościowych itp.), służb ratownictwa medycznego, ośrodków kryzysowych tworzonych w sytuacji klęsk żywiołowych, Straży Miejskiej i innych służb.

Konieczne jest zatem podjęcie skoordynowanych działań wielu różnorodnych przedstawionych wyżej podmiotów. Nie mniej jednak, pozostali uczestnicy działań tzn. samorządy, jednostki szkolnictwa, organizacje społeczne i gospodarcze, powinni mieć znaczący wpływ na zakres i strukturę działań oraz środków prewencyjnych.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego przyczyni się do realizacji następujących celów strategicznych:

- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez: podniesienie skłonności do inwestowania na terenie powiatu, zmniejszenie strat istniejących podmiotów gospodarczych, wzrost popytu na usługi turystyczne i paraturystyczne (pole strategiczne [P₁]);
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: eliminację bezpośrednich i pośrednich zagrożeń osobistych oraz materialnych (pole strategiczne [P₂]);
- celu wysokiej jakości środowiska naturalnego – poprzez: zmniejszenie liczebności i zakresu naruszenia prawa, których skutkiem są straty środowiskowe (pole strategiczne [P₃]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- ❖ Opracowanie i wdrożenie wieloletniego programu „Bezpieczny Powiat” z udziałem podmiotów wskazanych w pkt 1. Program powinien składać się z następujących programów cząstkowych:
 - Bezpieczna Droga
 - Bezpieczna Gmina (Miasto);
 - Bezpieczny Dom;
 - Bezpieczne Osiedle;
 - Bezpieczna Szkoła;
 - Bezpieczny Wypoczynek;
 - Bezpieczny Biznes.
- ❖ Pobudzanie inicjatyw społecznych w kierunku działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa;
- ❖ Dostosowanie struktury Komendy Powiatowej Policji oraz komisariatów policji do zakresu aktualnie występujących zagrożeń i oczekiwań społecznych,
- ❖ Organizowanie grup samopomocy sąsiedzkiej,
- ❖ Ścisła współpraca Policji z innymi służbami (straż pożarna, straże gminne/miejskie, służby medyczne),
- ❖ Zaangażowanie wszelkich możliwych podmiotów w partnerską współpracę międzyinstytucjonalną w zakresie realizacji programów zapobiegawczych;

- ❖ Rozbudowa punktów przyjęć dzielnicowych w miejscowościach nie będących siedzibami placówek Policji;
- ❖ Prowadzenie badań środowiskowych (analiz dynamiki i struktury przestępczości, jej rozkładu czasowo-przestrzennego, rozpoznawania czynników zagrożenia przestępczością, a także badania opinii na temat czynników wpływających na poczucie bezpieczeństwa i jego poziom);
- ❖ Wyposażenie wszystkich służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne w nowoczesne i kompatybilne środki łączności, informatyki oraz sprzęt transportowy;
- ❖ Wyposażenie Policji w nowoczesne środki techniki policyjnej;
- ❖ Opracowywanie (w oparciu o szczegółową analizę „mapy przestępczości”) programów działania (programów cząstkowych), adekwatnych do rodzaju i skali zagrożenia, charakteru odczuć społecznych oraz miejscowego zagospodarowania;
- ❖ Wzrost liczby patroli pieszych mundurowych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępstwami i w okresach najbardziej społecznie oczekiwanych;
- ❖ Poradnictwo w zakresie zachowania się w sytuacjach zagrożenia;
- ❖ Wprowadzenie całodobowego monitoringu (za pomocą kamer) miejsc najbardziej zagrożonych przestępczością (skrzyżowania ulic, place targowe, ciągi handlowe itp.);
- ❖ Prowadzenie okresowych ocen i analiz skuteczności wprowadzonych rozwiązań;
- ❖ Prowadzenie polityki informacyjnej o pracy Policji oraz polityki minimalizacji zagrożeń i promocji programów prewencji kryminalnej;
- ❖ Zwiększenie stanu etatowego Policji Bolesławieckiej.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Prace nad programem „Bezpieczny Powiat” mogą zostać rozpoczęte bezpośrednio po przyjęciu strategii. Powinny się zakończyć najpóźniej we wrześniu 2001 roku. Realizacja części wymienionych wyżej przedsięwzięć może odbywać się na bieżąco. Terminy realizacji pozostałych zostaną określone w przedmiotowym programie. Podczas warsztatów strategicznych określono, iż realizacja tego zadania powinna mieć charakter ciągły.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Powiat Bolesławiecki;

- Komenda Powiatowa Policji;
- Państwowa i Ochotnicze Straże Pożarne;
- Jednostki ratownictwa medycznego;
- Straże miejskie/gminne;
- Lokalne organizacje społeczne;
- Społeczności lokalne;
- Instytucje oświatowe i wychowawcze, w tym szkoły wszystkich szczebli;
- Zarządcy zasobów mieszkaniowych;
- Lokalne media.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Spadek liczby naruszeń prawa;
- Poprawa koordynacji działań wszystkich służb odpowiedzialnych za poszczególne sfery bezpieczeństwa publicznego;
- Spadek liczby ofiar śmiertelnych wypadków drogowych i innych sytuacji kryzysowych;
- Spadek liczby osób z trwałym kalectwem jako wynikiem wypadków drogowych i innych sytuacji kryzysowych;
- Spadek kosztów leczenia i rehabilitacji;
- Spadek liczebności sytuacji kryzysowych,
- Spadek kosztów funkcjonowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne – efekt akcji edukacyjnych;
- Wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego wśród mieszkańców;
- Wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego wśród turystów;
- Wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego wśród osób przejeżdżających przez powiat tranzytem;
- Spadek wysokości strat podmiotów gospodarczych wywołanych przestępstwami;
- Spadek wartości strat materialnych osób fizycznych;
- Spadek poziomu patologii społecznych bezpośrednio i pośrednio związanych ze środowiskami przestępczymi;
- Wzrost skłonności do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie powiatu;
- Ukształtowanie korzystnego wizerunku powiatu;

- Stworzenie bardziej pozytywnego klimatu dla wzrostu aktywności społecznej;
- Zmniejszenie dolegliwości skutków popełnionych przestępstw;
- Poprawa świadomości mieszkańców na temat prawidłowego zachowania w sytuacji stania się świadkiem przestępstwa lub/i osobą poszkodowaną;
- Wzrost zaufania społeczeństwa do organów policji przejawiający się zmniejszeniem obaw o własne bezpieczeństwo w sytuacji udzielania informacji na temat faktu popełnienia i przebiegu przestępstwa;
- Wzrost integracji społecznej mieszkańców gmin powiatu;
- Wzrost zaufania społeczności do władz samorządowych.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki sponsorów (w tym zainteresowanych podmiotów gospodarczych);
- Środki jednostek odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne;
- Bezpłatne usługi lokalnych mediów,
- Środki instytucji pomocowych.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 9 pt.: „OPRACOWANIE I WDROŻENIE SYSTEMU
GOSPODARKI ODPADAMI DLA POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO”

1. OPIS ZADANIA

Poprawa gospodarki odpadami w Powiecie Bolesławieckim to jedno z najważniejszych zadań strategicznych. Zakreślenie obszaru problemowego tego zadania wymaga przytoczenia określeń ustawowych. Zgodnie z ustawą o odpadach z dnia 27 czerwca 1997 r. odpady to wszystkie przedmioty oraz substancje stałe, a także nie będące ściekami substancje ciekłe powstałe w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej lub bytowania człowieka, które są nieprzydatne w miejscu lub czasie, w którym powstały. Za odpady uważa się również osady ściekowe. Z kolei za odpady niebezpieczne uważa się te, które ze względu na swoje pochodzenie, skład chemiczny, biologiczny, inne właściwości i okoliczności stanowią zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi albo dla środowiska.

Przedstawienie celów operacyjnych omawianego zadania wymaga wprowadzenia klasyfikacji odpadów zawartej w rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 24 grudnia 1997 r. w sprawie klasyfikacji odpadów. Powiatowy system gospodarki odpadami powinien odnosić się do wszystkich dwudziestu, zawartych w przedmiotowym rozporządzeniu grup odpadów. Nie mniej jednak, powinien on kłaść główny nacisk na odpady komunalne (grupa nr 20), czyli stałe i ciekłe odpady powstające w gospodarstwach domowych, w obiektach użyteczności publicznej i obsługi ludności, w tym nieczystości gromadzone w zbiornikach bezodpływowych, porzucone wraki pojazdów mechanicznych oraz odpady uliczne, z wyjątkiem odpadów niebezpiecznych z zakładów opieki zdrowotnej i weterynaryjnych.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym odpady komunalne znajdują się w polu zainteresowania władz lokalnych. Wprowadzenie tego zadania do strategii rozwoju powiatu ma na celu:

- wskazanie powszechności problematyki odpadów w skali Powiatu Bolesławieckiego;
- zainicjowanie działań o charakterze ponadlokalnym, takich jak:
 - koordynacja gospodarki odpadami komunalnymi gmin Powiatu Bolesławieckiego;
 - realizacja ponadlokalnych inwestycji infrastrukturalnych mających na celu minimalizację ilości odpadów komunalnych, które w sposób niekontrolowany przedostają się do środowiska;

- realizacja inwestycji mających na celu gromadzenie, unieszkodliwianie i wykorzystywanie odpadów komunalnych;
 - promocja rozwiązań technicznych i prawnych ograniczających ilość wytwarzanych odpadów komunalnych.
- zagwarantowanie priorytetowego traktowania przez Starostwo Powiatowe wszystkich tych spraw, które są mu ustawowo przynależne i są związane z gospodarką odpadami;
 - wskazanie, iż władze powiatowe w miarę możliwości materialnych, finansowych i kompetencyjnych powiatu będą wspierać realizację gminnych działań zmierzających do ograniczenia ilości i szkodliwości dla środowiska odpadów.

Oprócz odpadów komunalnych wyróżnić możemy również tzw. odpady przemysłowe (grupy 1, 3-19, część grupy 2). Mimo, iż problemy związane z odpadami przemysłowymi powinny być rozwiązywane głównie przez podmioty gospodarcze, które je wytwarzają, to jednak i tu istotną rolę powinien odgrywać system powiatowy. Szczególnie w zakresie odpadów niebezpiecznych, które zwykle powstają właśnie w jednostkach gospodarczych. W części dotyczącej odpadów przemysłowych, powiatowy system gospodarki odpadami obejmował będzie współpracę władz powiatowych i gminnych w zakresie:

- stanowienia aktów prawa miejscowego dotyczących ochrony środowiska;
- współpracy samorządów z podmiotami gospodarczymi będącymi największymi emitentami zanieczyszczeń w zakresie gospodarki odpadami;
- organizacji gospodarki odpadami niebezpiecznymi;
- promocji rozwiązań technicznych ograniczających wytwarzanie odpadów;
- promocji rozwiązań technicznych umożliwiających gospodarce wykorzystanie odpadów;
- tworzenia różnorodnych preferencji dla podmiotów gospodarczych trwale ograniczających emisję odpadów lub/i wprowadzających technologie gospodarczego wykorzystania odpadów.

Ostatnia grupa odpadów to odpady wytwarzane podczas działalności rolnej (pozostała część grupy 2). Związek powiatowego systemu z ograniczaniem ilości i szkodliwości tych odpadów będzie polegał na współpracy władz powiatowych i gminnych w zakresie:

- prawnej ochrony zasobów środowiska niszczonej przez odpady rolne;
- promocji rolnictwa ekologicznego;

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Opracowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami dla Powiatu Bolesławieckiego (w tym odpadami niebezpiecznymi) opartego na nowoczesnych metodach zbierania, segregacji i utylizacji odpadów komunalnych przyczyni się do realizacji wszystkich trzech celów strategicznych:

- celu wysokiej jakości środowiska naturalnego – poprzez zmniejszenie ilości i szkodliwości odpadów emitowanych do środowiska i sanację zdegradowanych zasobów środowiska (pole strategiczne [P₃]);
- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – dynamizację tych form działalności gospodarczej, które związane są z recyklingiem, dynamizację firm świadczących usługi i produkujących (sprzedających) produkty związane z gospodarką odpadami, wzrost popytu na usługi o charakterze turystycznym i paraturystycznymi (pole strategiczne [P₁]);
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: likwidację tych uciążliwości i zagrożeń, które wynikają z zanieczyszczenia środowiska odpadami i z przebywania w sąsiedztwie odpadów (pole strategiczne [P₂]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

1. Opracowanie kompleksowego planu gospodarki odpadami w Powiecie Bolesławieckim według ramowego schematu:

- sporządzenie perspektywnej diagnozy obejmującej w wymiarze przestrzennym cały Powiat Bolesławiecki, a w wymiarze merytorycznym:
 - identyfikację wszystkich istotnych źródeł odpadów;
 - identyfikację zasobów środowiskowych najbardziej zagrożonych negatywnym oddziaływaniem odpadów;
 - identyfikację technicznych, prawnych, ekonomicznych i politycznych przyczyn emisji odpadów z najaktywniejszych źródeł;
 - inwentaryzację aktualnego potencjału gminnych systemów zbierania, segregacji, transportu, składowania i utylizacji odpadów;
 - prognozę zmian ilości i struktury odpadów wytwarzanych na terenie Powiatu Bolesławieckiego do co najmniej 2010 roku;
 - identyfikację możliwości współpracy w zakresie gospodarki odpadami pomiędzy:
 - władzami samorządowymi w Powiecie Bolesławieckim;
 - ww. władzami a władzami samorządowymi gmin i powiatów ościennych;

- władzami samorządowymi a podmiotami gospodarczymi;
 - prognozę środowiskowych, gospodarczych i społecznych skutków zaniechania dalszych prac nad kompleksowym planem gospodarki odpadami w Powiecie Bolesławieckim;
 - prognozę środowiskowych, gospodarczych i społecznych korzyści z wdrożenia ww. planu.
2. Sporządzenie zintegrowanych, branżowych planów gospodarki odpadami takich jak:
- **program ograniczania ilości i szkodliwości powstających odpadów.** Program powinien zostać ukierunkowany na gospodarstwa domowe, obiekty użyteczności publicznej, podmioty gospodarcze, gospodarstwa rolne (kompostownie).
 - **program minimalizacji ilości odpadów, które przedostają się do środowiska naturalnego w sposób niekontrolowany.** Celem programu będzie doprowadzenie do sytuacji, w której odpady będą trafiać do urządzeń infrastrukturalnych służących ich zorganizowanemu składowaniu i unieszkodliwianiu. Dotyczy to w szczególności wszystkich odpadów niebezpiecznych oraz odpadów o podwyższonej szkodliwości dla środowiska naturalnego. Będzie on polegał głównie na objęciu całego terenu powiatu regularnymi usługami w zakresie usuwania odpadów komunalnych;
 - **program segregacji odpadów.** W chwili obecnej segregacja odpadów ogranicza się do odzysku makulatury, niektórych opakowań szklanych i metali kolorowych, przy czym tylko w przypadku metali kolorowych możemy mówić o zadowalającym poziomie recyklingu. Niniejszy podprogram powinien przewidywać wprowadzenie ogólnopowiatowych rozwiązań zarówno w zakresie segregacji materiałów nadających się do recyklingu (plastik, szkła, papier, metale, guma i inne) jak i materiałów, które nie nadają się do recyklingu, a stanowią wysokie zagrożenie dla środowiska;
 - **program gospodarczego wykorzystania odpadów** uwzględniający przede wszystkim możliwości przetwarzania odpadów komunalnych;
 - **program rozszerzania potencjału urządzeń służących do składowania i unieszkodliwiania odpadów** (głównie komunalnych);
 - **program koordynacji składowania i unieszkodliwiania odpadów w skali powiatu.** Tworzenie zbiorczych i transferowych (tymczasowych) wysypisk śmieci, budowa centralnych spalarni, wykorzystanie potencjałów oczyszczalni ścieków itp.;
 - **program likwidacji „dzikich” składowisk odpadów** (lasy, nieczynne wyrobiska, rowy, zbiorniki wodne itp.);
 - **program ochrony zasobów środowiska najbardziej zagrożonych szkodliwym oddziaływaniem odpadów** – możliwości władz lokalnych w

zakresie ochrony prawnej, gospodarki przestrzennej, polityki infrastrukturalnej i lokalnej gospodarki odpadami;

- *program budowy urządzeń służących składowaniu, przetwarzaniu i unieszkodliwianiu odpadów;*
- *program rekultywacji terenów, na których składowanie odpadów zostało już zakończone;*
- *program edukacji środowiskowej społeczeństwa powiatu i promocji zachowań proekologicznych gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych;*
- *program wspólnego pozyskiwania przez samorzady gmin i powiatu pozabudżetowych środków finansowych na realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami;*

3. Wdrożenie poszczególnych programów branżowych.

UWAGA – Przedstawione wyżej programy powiatowe nie będą mogły mieć charakteru dyspozycyjnego w stosunku do samorządów gmin. W związku z tym, ich opracowanie i wdrożenie zależy do zaangażowania władz lokalnych w ich tworzenie i realizację. To z kolei będzie pochodną argumentów za koniecznością koordynacji gospodarki odpadami w skali powiatu przedstawionych przez władze powiatowe, a dostarczonych przez diagnozę będącą pierwszym opisanym wyżej krokiem w realizacji niniejszego zadania strategicznego.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Opracowywanie diagnozy, o której mowa w poprzednim podpunkcie metryki powinno rozpocząć się bezpośrednio po przejściu strategii i zakończyć najpóźniej do końca lipca 2001 roku. Umożliwi to rozpoczęcie prac nad integracją gmin wokół programów branżowych i rozpoczęcie ich tworzenia z początkiem sierpnia 2001 roku. Termin zakończenia prac nad programami i ich synchronizacji powinien upłynąć najpóźniej w grudniu 2001 roku. Początek 2002 roku będzie zatem momentem powstania kompleksowego powiatowego programu gospodarki odpadami. W dalszej kolejności nastąpi realizacja programów, którą warto uzupełnić o szeroką akcję promocyjną. Należy także zwrócić uwagę, iż część przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z gospodarką odpadami znajduje się w trakcie realizacji lub ich realizacja wkrótce się rozpocznie. Powinny one zostać włączone do programów jako integralne ich części.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Powiat Bolesławiecki,
- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Podmioty gospodarcze będące największymi emitentami odpadów;
- Specjalistyczna firma – autor diagnozy i współautor projektów branżowych;
- Społeczność powiatu.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Poprawa jakości środowiska naturalnego;
- Poprawa wizerunku Powiatu Bolesławieckiego;
- Rozwój istniejących i nowych podmiotów gospodarczych;
- Zwiększenie efektywności wykorzystania urządzeń służących do zbiórki, transportu, składowania, unieszkodliwiania i przetwarzania odpadów;
- Szersze wykorzystanie odpadów jako surowców wtórnych;
- Zmniejszenie ilości odpadów wymagających składowania;
- Zmniejszenie ilości odpadów wytwarzanych na terenie Powiatu Bolesławieckiego
- Poprawa jakości życia ludności;
- Poprawa poziomu zdrowotności mieszkańców powiatu.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki własne podmiotów gospodarczych;
- Środki funduszy przedakcesyjnych;
- Środki Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Bank Ochrony Środowiska;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Umbrella Project,
- Fundacja – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Counterpart Fund), program PHARE.

1. OPIS ZADANIA

W wieku XX w wyniku działalności człowieka wystąpiły bardzo duże niekorzystne przekształcenia środowiska. W wielu miejscach na Ziemi, w tym również na pewnych terenach w Polsce, zmiany te przybrały wręcz rozmiar tzw. klęski ekologicznej, tj. takiej degradacji środowiska, której skutki zaczęły poważnie zagrażać dalszemu rozwojowi cywilizacji człowieka.

Świadomość zagrożeń wykazała, że tradycyjna ochrona środowiska i ochrona przyrody są już niewystarczające. W związku z tym opracowano nową koncepcję, określającą taki rodzaj rozwoju społeczno – gospodarczego, który uwzględnia uwarunkowania środowiskowe. Zasady tej koncepcji sformułowano w 1992 r. w Rio de Janeiro w Brazylii, na konferencji ONZ pt. Człowiek i Środowisko. Istotą tego rozwoju jest równe traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych (rozwój zrównoważony). Opracowano zasady rozwoju koncepcji od forum międzynarodowego do poziomu lokalnego. W tej koncepcji podkreśla się znaczenie świadomości proekologicznej mieszkańców danego obszaru.

W myśl zapisanych na forum międzynarodowym zasad rozwoju zrównoważonego, władze lokalne powinny wypracowywać własne programy działań na rzecz tego rozwoju (o tym traktuje dokument AGENDA 21). Program taki powinien zawierać wszystkie najważniejsze działania w tym zakresie (przykładowo gospodarkę odpadami, plan modernizacji infrastruktury technicznej, plan podnoszenia świadomości proekologicznej mieszkańców terenu). W celu zrealizowania wytycznych programu władz lokalnych w zakresie ekologii w pierwszej kolejności należy rozwijać na danym terenie świadomość proekologiczną mieszkańców.

Podnoszenie świadomości może bowiem przyczynić się do zrozumienia przez społeczność lokalną procesu określonych i wzajemnie ze sobą powiązanych zmian w sferze gospodarczej, przyrodniczej, przestrzennej i społecznej w programie lokalnej polityki ekologicznej.

Podnoszenie świadomości odbywać się może poprzez informowanie, edukację i niektóre działania materialne.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Edukacja ekologiczna społeczeństwa przyczyni się do realizacji wszystkich trzech celów strategicznych:

- celu wysokiej jakości środowiska naturalnego – poprzez zmniejszenie ilości i szkodliwości odpadów emitowanych do środowiska i sanację zdegradowanych zasobów środowiska (pole strategiczne [P₃]);

- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez dynamizację tych form działalności gospodarczej, które związane są z recyklingiem i ochroną środowiska oraz poprzez umiarkowany wzrost popytu na usługi o charakterze turystycznym i paraturystycznymi (pole strategiczne [P₁]);
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: likwidację tych uciążliwości i zagrożeń, które wynikają z zanieczyszczenia środowiska (pole strategiczne [P₂]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Etap I – Opracowanie i przyjęcie w formie uchwały Rady Powiatu programu lokalnej polityki ekologicznej (*należy tu koniecznie uwzględnić w nim zalecenia Agendy 21*).

Etap II – Przeprowadzenie akcji promocyjnej wyjaśniającej założenia programu (reklama w lokalnej gazecie, ulotki, plakaty, spotkania przedstawicieli władz i działaczy ekologicznych ze społecznością).

Etap III – Opracowanie planu podnoszenia poziomu świadomości ekologicznej na najbliższe 3 lata, w podziale na cykle roczne. W planie należy uwzględnić współuczestnictwo samorządów gminnych, organizacji ekologicznych i placówek szkolnictwa. Wskazane jest aby podmioty te partycypowały w procesie tworzenia programu.

Etap IV – Stworzenie szkołom będącym w gestii samorządu powiatowego (w wypadku formalizacji współpracy również szkołom będącym w gestii samorządu gminnego) warunków materialnych (np. środki dydaktyczne), organizacyjnych i finansowych niezbędnych do realizacji programów nauczania w zakresie ekologii lub/i funkcjonowania „ekozespołów” w tych szkołach.

Etap V – Kształcenie (np. w formie szkoleń) różnych grup społecznych i zawodowych w zakresie ochrony i kształtowania środowiska, a także z zakresu zasad ekorozwoju.

Etap VI – Popieranie działań na rzecz rozwijania kultury ekologicznej społeczności lokalnej, np. zorganizowanie:

- z przedstawicielami szkół akcji „Sprzątanie Powiatu Bolesławieckiego” w ramach akcji „Sprzątanie Świata - Polska”,
- konkursów o tytuł najczystszej miejscowości,
- konkursów gospodarstw wiejskich przystosowanych np. do potrzeb agroturystyki czy ekoturystyki,
- akcji popularyzujących wprowadzanie do upraw mniej znanych roślin. Można wykorzystać w tym zakresie specjalistów Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Etap VII – Opracowanie systemu wyróżnień dla mieszkańców Powiatu wyróżniających się w działaniach proekologicznych.

Etap VIII – Doroczne poświęcanie części jednej sesji Rady Powiatu planowaniu i podsumowaniu działań z zakresu edukacji ekologicznej na terenie powiatu.

UWAGA: Kolejność realizacji działań z etapów IV - VII może być różna (np. równoległa).

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Etap I – do końca lipca 2001 roku.

Etap II – do końca 2001 roku.

Etap III – do końca marca 2001 roku.

Etapy IV - VII – indywidualnie (np. równoległe w czasie). W chwili obecnej nie jest możliwe określenie czasu realizacji tych etapów ze względu na brak danych o planie omówionym w etapie III.

Etap VIII prowadzony cyklicznie.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Powiat Bolesławiecki,
- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Organizacje ekologiczne,
- Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
- Eksperti w zakresie ekologii,
- Jednostki oświatowe.
- Społeczności lokalne.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

Bezpośrednim efektem realizacji zadania będzie:

- wyższy poziom świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu,
- poprawa stanu środowiska naturalnego powiatu,
- poprawa stanu czystości powiatu,
- uporządkowanie struktury stosunków społecznych, gospodarczych i przyrodniczych na terenie powiatu.
- stworzenie warunków sprzyjających zdrowiu fizycznemu, psychicznemu i społecznemu mieszkańców powiatu.
- poprawa wizerunku władz powiatu w oczach mieszkańców,

- poprawa wizerunku powiatu na zewnątrz.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki sponsorów – np. podmiotów gospodarczych będących największymi emitentami zanieczyszczeń;
- Środki Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Bank Ochrony Środowiska;
- Ministerstwo Środowiska;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Umbrella Project;
- Fundacja – Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Counterpart Fund), program PHARE;
- Środki własne mieszkańców powiatu;
- Środki Ośrodka Doradztwa Rolniczego (w przypadku np. szkoleń dla mieszkańców wsi).

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 11 pt.: „**OBNIŻENIE EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ
POWIETRZA**”

1. OPIS ZADANIA

Okres ostatnich kilku lat zaowocował ważnymi inwestycjami, których celem było ograniczenie poziomu emisji zanieczyszczeń atmosferycznych generowanych na terenie dzisiejszego Powiatu Bolesławieckiego. Realizatorami owych przedsięwzięć były głównie duże podmioty gospodarcze oraz samorządy gmin. Nie mniej jednak, na terenie powiatu istnieje wciąż wiele źródeł zanieczyszczeń powietrza, których wpływ na stan środowiska jest wysoce niekorzystny, i które powinny zostać zlikwidowane. Warto również zwrócić uwagę, iż pewna niewielka część zanieczyszczeń atmosferycznych pochodzi spoza obszaru powiatu, w tym również z terytorium Czech i Niemiec. Wszystkie te zanieczyszczenia powodują wyniszczenie zasobów lokalnej oraz odległej flory, fauny i gleb, negatywnie oddziałują na zdrowotność mieszkańców powiatu, zwiększają poziom wydatków na leczenie oraz bezpośrednio i pośrednio, znacząco obniżają atrakcyjność turystyczną powiatu.

Biorąc pod uwagę, iż właścicielami lub gestorami poszczególnych źródeł zanieczyszczeń są bardzo różnorodne jednostki, należy podkreślić, iż zadanie niniejsze może zostać zrealizowane w drodze wspólnych lub autonomicznych, lecz jednoczesnych i jednokierunkowych działań. Podstawową trudnością jest tu fakt, iż szacunek dla reguł ekorozwoju jest zwykle tylko jednym z kryteriów jakie ww. jednostki biorą pod uwagę podejmując decyzje skutkujące mniejszym lub większym zanieczyszczeniem powietrza. Tymi dodatkowymi kryteriami są możliwości techniczne i kapitałowe, poziom kosztów ponoszonych w związku z zanieczyszczeniem środowiska, efektywność ekonomiczna oraz skuteczność poszczególnych rozwiązań technicznych, a także stopień przymusu prawnego. W tym kontekście realizację zadania należy postrzegać nie tylko jako konieczność wykonania zabiegów technicznych, ale również jako konieczność stworzenia takiego systemu czynników, które w bezpośredni i pośredni sposób będą wpływać na wyniki zastosowania kryteriów dodatkowych. Wyjątkowa rola w realizacji omawianego zadania przypada zatem organom administracyjnym, które nadzór nad zanieczyszczeniem i oddziaływanie na źródła emisji mają przypisane jako zadania własne, samorządom, stowarzyszeniom, instytucjom finansowym i pozostałym instytucjom otoczenia biznesu.

Należy również dodać, iż część źródeł zanieczyszczeń pozostaje poza wpływem czynników powiatowych.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza przyczyni się do realizacji następujących celów strategicznych:

- celu wysokiej jakości środowiska naturalnego – poprzez: zahamowanie degradacji zasobów flory, fauny oraz gleb (pole strategiczne [P₃]);
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: podniesienie poziomu zdrowotności mieszkańców powiatu, zmniejszenie uciążliwości związanych z oddychaniem zanieczyszczonym powietrzem oraz poprzez poprawę estetyki obiektów urbanistycznych i przyrodniczych wywołaną zmniejszeniem opadów pyłów (pole strategiczne [P₂]);
- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez: podniesienie skłonności do inwestowania w działalność turystyczną na terenie powiatu, wzrost popytu na usługi turystyczne i paraturystyczne oraz wzrost popytu na urządzenia, instalacje i technologie pośrednio lub bezpośrednio przyczyniające się do ograniczania albo likwidacji poziomu zanieczyszczeń atmosferycznych (pole strategiczne [P₁]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

- ❖ Inwentaryzacja największych i najliczniejszych źródeł zanieczyszczeń atmosferycznych zlokalizowanych na obszarze Powiatu Bolesławieckiego.
- ❖ Rozbudowa systemów sieci ciepłych w celu obniżenia opłacalności budowy palenisk indywidualnych i lokalnych kotłowni;
- ❖ Likwidacja niektórych, wysoce szkodliwych kotłowni lokalnych z jednoczesnym przejściem na zasilanie z ciepłociągów zbiorczych;
- ❖ Promocja alternatywnych źródeł energii termicznej (gaz, geotermia);
- ❖ Modernizacja centralnych i indywidualnych systemów grzewczych:
 - wprowadzanie nowych technologii spalania (np. kotły ze złożem fluidalnym),
 - zamiana paliw stałych na paliwo gazowe lub olej opałowy;
 - termomodernizacja zasobów komunalnych, spółdzielczych i prywatnych zasobów mieszkaniowych;
 - poprawa sprawności cieplnej urządzeń przesyłowych sieci centralnego ogrzewania;
 - wprowadzanie aktywnych systemów sterowania centralnym ogrzewaniem dużych obiektów i kompleksów mieszkaniowych;
- ❖ Udostępnienie niskooprocentowanych kredytów na termomodernizację zasobów mieszkalnych;

- ❖ Instalacja urządzeń redukujących emisję zanieczyszczeń zarówno w zakładach przemysłowych jak i kotłowniach:
 - elektrofiltry;
 - instalacje odsiarczania;
- ❖ Wykorzystanie energii technologicznej do celów grzewczych;
- ❖ Hermetyzacja procesów produkcji w celu likwidacji lub głębokiego ograniczenia tzw. emisji niezorganizowanej;
- ❖ Wprowadzenie alternatywnych naturalnych źródeł energii (elektrownie wiatrowe itp.);
- ❖ Rozbudowa lub przynajmniej utrzymanie komunikacji kolejowej jako czystszej alternatywy dla ruchu samochodowego;
- ❖ Ograniczanie ruchu miejskiego poprzez rozszerzanie stref przeznaczonych wyłącznie dla komunikacji pieszej i rowerowej;
- ❖ Pogłębienie nadzoru i represji przeciwdziałających niezorganizowanemu spalaniu nieczystości i odpadów;
- ❖ Rozbudowa sieci gazowych jako najcenniejszej, z punktu widzenia ekologii, infrastruktury technicznej (opracowanie i wdrożenie programu gazyfikacji wszystkich gmin Powiatu Bolesławieckiego);
- ❖ Promocja gazu płynnego jako paliwa dla pojazdów mechanicznych;
- ❖ Modernizacja układu komunikacyjnego powiatu i jego poszczególnych miast.
- ❖ Pozyskiwanie przez samorzady gmin i samorząd powiatowy środków na inwestycje bezpośrednio lub/i pośrednio ograniczające zanieczyszczenie powietrza;
- ❖ Udzielanie poręczeń kredytów (porównaj: idea Powiatowego Funduszu Poręczeń Kredytowych, z których finansowane będą inwestycje ograniczające emisję zanieczyszczeń atmosferycznych);
- ❖ Opracowanie i wdrożenie programu promocji energetyki niekonwencjonalnej;
- ❖ Stosowanie przez władze gmin instrumentów przymusu administracyjnego takich jak:
 - wydawane w drodze decyzji przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, skierowane do użytkownika maszyny lub innego urządzenia technicznego, nakazy wykonania w określonym czasie odpowiednich czynności zmierzających do ograniczenia ich uciążliwości dla środowiska;
 - nakazy wydawane w drodze decyzji przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta w wypadku niezastosowania się ww. użytkownika do ustaleń, o których mowa wyżej, obligujące go do unieruchomienia maszyny lub innego urządzenia technicznego, uciążliwego dla środowiska.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

W związku z tym, iż niniejsze zadanie ma charakter zbiorczy i grupuje szereg wysoce zróżnicowanych zadań szczegółowych, które będą musiały być zrealizowane przez różnorodne podmioty, nie istnieje możliwość jednoznacznego odniesienia się do terminów jego realizacji. Należy również podkreślić, że:

- wiele z przedstawionych wyżej zadań znajduje się już w trakcie realizacji;
- niektóre z zadań mogą być realizowane przez władze samorządowe, a dokładne terminy realizacji powinny zostać określone po sporządzeniu dla nich szczegółowych projektów realizacyjnych;
- na realizację niektórych zadań nie mają wpływu władze samorządowe w związku z czym harmonogram ich realizacji nie może być przez władze samorządowe określany.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Powiat Bolesławiecki;
- Komunalne podmioty gospodarcze;
- Pozostałe podmioty gospodarcze;
- Organy nadzoru środowiskowego;
- Społeczne organizacje proekologiczne;
- Zakład Gazowniczy Zgorzelec;
- Społeczności lokalne;
- Jeleniogórska Agencja Poszanowania Energii (JAPE);
- Projektowana instytucja rozwoju subregionalnego;
- Instytucje zarządzające programami pomocowymi.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Uzyskanie kompleksowych i aktualnych informacji niezbędnych do podjęcia różnorodnych działań zmierzających do stałego ograniczania i bieżącego monitorowania poziomu zanieczyszczeń powietrza;
- Poprawa stanu zasobów środowiska naturalnego (flora, fauna);
- Poprawa stanu gleb;

- Poprawa stanu zdrowotności mieszkańców powiatu;
- Zmiana struktury wydatków na leczenie;
- Wzrost atrakcyjności turystycznej powiatu;
- Poprawa estetyki miejscowości powiatu;
- Spadek nakładów związanych z bieżącą eksploatacją urządzeń grzewczych;
- Poprawa efektywności technicznej działalności grzewczej;
- Poprawa efektywności ekonomicznej tych podmiotów, które dostarczają lub będą dostarczać energię ciepłą lub paliwa służące do wytwarzania tej energii;
- Wzrost poziomu warunków życia mieszkańców;
- Poprawa jakości płodów rolnych;
- Wzrost popytu na proekologiczne technologie, wyroby i nośniki energii;
- Ukształtowanie pozytywnego wizerunku powiatu jako obszaru czystego ekologicznie.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki komunalnych podmiotów gospodarczych;
- Środki prywatnych i państwowych podmiotów gospodarczych;
- EKO-FUNDUSZ,
- Ministerstwo Środowiska;
- Narodowy Fundusz Edukacji Ekologicznej;
- Środki programów przedakcesyjnych;
- Bank Ochrony Środowiska;
- Środki pomocowe (np. Crossborder Co-operation - CBC);
- Środki projektowanej instytucji rozwoju subregionalnego oraz gwarancje kredytowe działające w jej ramach Powiatowego Funduszu Poręczeń Kredytowych.

PROJEKT ZADANIA STRATEGICZNEGO NR 14 pt.:
**„SEMIPUBLICZNA INSTYTUCJA ROZWOJU POWIATU
BOLESŁAWIECKIEGO”**

1. WPROWADZENIE

Interwencjonizm samorządowy to zespół działań władz terytorialnych, ukierunkowanych na świadome kształtowanie rozwoju społeczno–gospodarczego jednostki samorządu terytorialnego.

Perspektywiczny wizerunek powiatu pozostaje w silnej korelacji z zakresem interwencjonizmu samorządowego. Odpowiednie kształtowanie bieżącej polityki społeczno – gospodarczej w wymiarze subregionalnym, rozumiane jako właściwy dobór środków i narzędzi interwencjonizmu, warunkuje osiągnięcie celów natury strategicznej.

Doświadczenia krajów Unii Europejskiej wykazują obiektywną konieczność powoływania do życia instytucji statutowo ukierunkowanych w swej działalności na wspieranie rozwoju lokalnego i subregionalnego. Instytucje te z jednej strony stanowią uzupełnienie tradycyjnych instrumentów interwencjonizmu samorządowego, z drugiej natomiast absorbują lokalny lub/i subregionalny potencjał rozwojowy. Organizacyjne skupienie sił rozwojowych, a następnie ich efektywne wykorzystanie prowadzi do uzyskania efektów o charakterze synergicznym i mnożnikowym.

Wybór formy własności dla tworzonej instytucji rozwoju subregionalnego wywiera zasadniczy wpływ na jej przyszłościowy zakres stymulowania rozwoju powiatu, a także określa potencjalną efektywność podejmowanych przez nią działań. Zasadniczo może to być podmiot:

- publiczny, np. agenda powiatowej administracji publicznej (samorządowej),
- prywatny, np. firma konsultingowa, biuro promocji, izba przemysłowo – handlowa itp.,
- semipubliczny, tj. łączący prywatne i publiczne źródła finansowania swej działalności.

Podmioty publiczne odznaczają się szerokim horyzontem zainteresowań. Sfera ich oddziaływania obejmuje swoim zakresem całość zjawisk społeczno – gospodarczych. Ponadto w swojej działalności cechują się bezstronnością

wobec różnych jednostek gospodarczych. Podstawową ich wadą jest biurokracyzm, wydłużający proces podejmowania decyzji i ich wdrażania w praktykę gospodarczą. Wadę tą niwelują podmioty prywatne, posiadając efektywne struktury organizacyjne tworzą szybkie kanały przepływu informacji, stanowiące podstawę skrócenia czasochłonności procesu decyzyjnego i upływu czasu między jego zakończeniem a praktycznym urzeczywistnieniem. Słabość tych podmiotów należy łączyć z naturalnym celem ich działalności czyli zyskiem. Z reguły będą więc one koncentrowały, a nawet ograniczały swoją uwagę do sfery biznesu.

**Optymalny układ własnościowych grup interesów reprezentują
podmioty semipubliczne, konsolidując zalety oraz niwelując słabości
publicznych i prywatnych instytucji stymulowania rozwoju
subregionalnego.**

Semipubliczne instytucje rozwoju lokalnego nie są obce polskiej rzeczywistości gospodarczej. Przykładem są tu liczne fundacje lub stowarzyszenia powstające na szczeblu lokalnym. Do szczególnie aktywnych podmiotów tego typu zaliczyć można między innymi: Fundację „Brama Lubawska” w Lubawce, Fundację Rozwoju Gminy Żelów, Nidzicką Fundację Rozwoju „Nida”, Fundację „Perła Baroku” w gminie wiejskiej Kamienna Góra itp. Zasadnicze kierunki działalności tych fundacji obejmują:

- inspirowanie społeczności lokalnej do współdecydowania o losach jednostki samorządu terytorialnego, m.in. poprzez udział w formułowaniu strategii rozwoju,
- pozyskiwanie kapitału oraz efektywne zarządzanie zasobami finansowymi, tworzące podstawy realizacji projektów zadań strategicznych,
- monitoring realizacji zamierzeń strategii rozwoju,
- promocję jednostki samorządu terytorialnego, a ściślej jej walorów użytkowych i korzyści zewnętrznych oferowanych podmiotom gospodarczym oraz potencjalnym inwestorom.

Kolejnym przejawem aktywności fundacji (stowarzyszenia) rozwoju lokalnego jest fundusz poręczeń kredytowych.

Działalność semipublicznych podmiotów rozwoju terytorialnego obejmująca m.in. pozyskiwanie kapitału na realizację zadań określonych w strategii rozwoju, a także prowadzenie funduszu poręczeń kredytowych dla małych i średnich podmiotów gospodarczych ułatwia stosowanie praktyce „zasady montażu finansowego”. Zasada ta, powszechnie stosowana w tzw. programach pomocowych Unii Europejskiej adresowanych między innymi do Polski, polega na wspólnym finansowaniu przedsięwzięć służących rozwojowi subregionalnemu ze środków pochodzących z funduszy UE przeznaczonych na

realizację określonych programów regionalnych, środków budżetowych i pozabudżetowych państwa, środków samorządów lokalnych i powiatowego, a także z kredytów pozyskiwanych przez podmioty gospodarcze gwarantowanych przez fundusze poręczeń kredytowych.

2. CECHY INSTYTUCJI

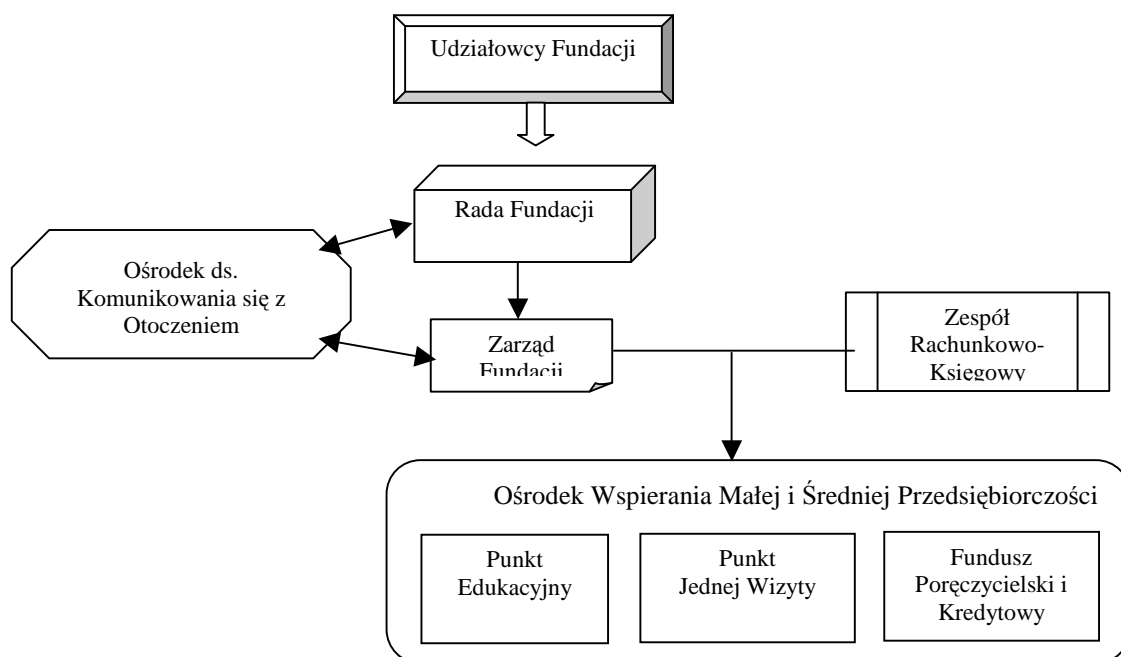
Prawna forma prowadzenia działalności

Fundacja tworzy szczególnie sprzyjające podłoże prawne dla funkcjonowania semipublicznej instytucji rozwoju subregionalnego. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach dopuszcza możliwość jej współtworzenia przez osoby prawne mające swoje siedziby w Polsce lub za granicą oraz osoby fizyczne niezależnie od ich obywatelstwa i miejsca zamieszkania. Ponadto podmiot ten może realizować cele społeczne lub gospodarczo użyteczne, w szczególności z zakresu: ochrony zdrowia, **rozwoju gospodarki** i nauki, oświaty i wychowania, kultury i sztuki, opieki i pomocy społecznej, ochrony środowiska i zabytków. Prawodawca wyposaża także fundację w możliwość prowadzenia działalności gospodarczej w rozmiarach służących realizacji jej celów statutowych.

Nazwa

Opracowany projekt służy bezpośrednio szeroko pojętemu wspieraniu rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. Z uwagi jednak na możliwość przyszłościowego osadzenia w ramach struktur fundacji komórek, realizujących inne cele natury społeczno – gospodarczej jej nazwa nie powinna wyłącznie nawiązywać do początkowego profilu działalności. Proponuje się przyjęcie nazwy: **Fundacja Rozwoju Powiatu Bolesławieckiego (FRPB)**.

Struktura organizacyjno - funkcjonalna

Rys. 1. Sugerowana struktura organizacyjna **Fundacji Rozwoju Powiatu**

Rada Fundacji tj. organ wyłoniony z grona fundatorów, o składzie personalnym odpowiadającym strukturze wniesionych udziałów. W gestii Rady leży:

- wyznaczenie strategicznych kierunków działalności Fundacji; nadane jej kompetencje umożliwiają więc dynamizowanie tych obszarów działalności gospodarczej, których rozwój uznano za szczególnie pożądany z punktu widzenia perspektywicznego wizerunku powiatu (np. ilościowo - jakościowa poprawa sektora usług),
- powoływanie i odwoływanie Zarządu Fundacji,
- powoływanie i odwoływanie na wniosek Zarządu Głównego Księgowego Fundacji,
- powoływanie i odwoływanie członków Komisji Kwalifikacyjnej,
- monitorowanie efektów działalności Fundacji w obszarze:
 - ◆ szkoleniowo - konsultingowym (przykładowe wskaźniki oceny: liczba zorganizowanych szkoleń i kursów, ilość świadczonych usług konsultingowych),

- ◆ informacyjnym (proponowany wskaźnik oceny: kompleksowość bazy danych o lokalnych warunkach prowadzenia działalności gospodarczej),
- ◆ wspomagania finansowego (kryteria oceny: liczba podmiotów gospodarczych korzystających ze wsparcia finansowego w formie poręczenia / subsydiowania / bezpośrednich pożyczek, stopień trafności decyzji w aspekcie prawidłowości obsługi zadłużenia przez klientów Funduszu oraz liczby utworzonych miejsc pracy na bazie pomocy Fundacji).

Zarząd, organizacyjnie podporządkowany Radzie Fundacji, kieruje bieżącą działalnością Fundacji, a w szczególności:

- wnioskuje o powołanie (odwołanie) Głównego Księgowego Fundacji,
- podejmuje decyzje personalne odnośnie pracowników niższego szczebla Fundacji,
- nadzoruje pracę Ośrodka Wspierania Małej i Średniej Przedsiębiorczości, tj. Punktu Edukacyjnego, Punktu Jednej Wizyty, Funduszu Poręczycielskiego i Kredytowego,
- współpracuje ze środowiskiem lokalnym w zakresie realizacji statutowych celów Fundacji, wykorzystując przy tym Ośrodek ds. Komunikowania się z Otoczeniem,
- podejmuje działania zmierzające do systematycznego powiększenia kapitału zakładowego Fundacji,
- sporządza raporty z działalności Fundacji.

Sugeruje się powołanie jednoosobowego Zarządu Fundacji. Prezes Zarządu powinien spełniać szereg wymogów formalnych. Wśród nich do najważniejszych należy zaliczyć: wyższe wykształcenie ekonomiczne, doświadczenie zawodowe z zakresu organizacji pracy i doradztwa ekonomicznego, umiejętność oceny planowanych przedsięwzięć gospodarczych, łatwość nawiązywania kontaktów.

Ośrodek ds. Komunikowania się z Otoczeniem współpracuje z podmiotami wspierającymi procesy rozwojowe w obszarze Powiatu Bolesławieckiego. Przejawem jego aktywności powinno być między innymi:

- współdziałanie ze Starostwem i urzędami miast/gmin w zakresie wewnętrznej i zewnętrznej promocji powiatu oraz monitoringu realizacji zadań strategicznych,
- wspomaganie Zarządu w nawiązywaniu i utrzymywaniu kontaktów z instytucjami bezpośrednio lub pośrednio wspierającymi działalność Fundacji.

Obsługę Ośrodka może zapewnić jedna osoba posiadająca co najmniej średnie wykształcenie oraz umiejętność nawiązywania kontaktów.

Zespół Rachunkowo – Księgowy odpowiada za:

- prawidłową ewidencję operacji finansowych Funduszu w ramach przyjętego systemu księgowania,
- administrowanie lokatami Fundacji, a w szczególności:
 - negocjowanie oprocentowania lokat terminowych,
 - zakładanie lokat terminowych,
 - synchronizację w czasie dochodów odsetkowych z bieżącymi wydatkami Fundacji (np. wynikającymi z subsydiowania kredytów),
- formalno – prawną stronę operacji finansowych Fundacji.

Odpowiedzialność Zespołu Rachunkowo – Księgowego za stronę formalno – prawną operacji finansowych Fundacji wymusza wprowadzenie zasady dwuosobowego podpisywania dokumentów (Prezes Zarządu, Główny Księgowy Fundacji), tworzących lub skutkujących w przyszłości powstaniem zobowiązania finansowego.

Skład personalny zespołu należy ograniczyć do Głównego Księgowego Fundacji oraz Inspektora ds. Księgowości. Główny Księgowy powinien legitymować się wyższym wykształceniem ekonomicznym oraz przynajmniej kilkuletnim stażem pracy w komórkach rachunkowo – księgowych. Zestaw służbowych czynności Inspektora ds. Księgowości wymaga odpowiedniego przygotowania lub doświadczenia zawodowego.

Ośrodek Wspierania Małej i Średniej Przedsiębiorczości współtworzy Punkt Edukacyjny (PE), Punkt Jednej Wizyty (PJW) oraz Fundusz Poręczycielski i Kredytowy (FP i K).

Punkt Edukacyjny posiada w zakresie swoich obowiązków:

- organizację kursów i szkoleń,
- usługi konsultingowe,
- nawiązywanie i utrzymywanie współpracy z jednostkami szkoleniowymi i doradczymi.

Przedmiotowy zakres obowiązków PE wymaga zatrudnienia jednej osoby. Odpowiedni kandydat powinien posiadać: wyższe wykształcenie ekonomiczne, umiejętność nawiązywania kontaktów, wiedzę teoretyczną i praktyczną z zakresu sporządzania biznes planów oraz sprawozdawczości finansowej (bilans, rachunek zysków i strat, przepływy gotówkowe).

Punkt Jednej Wizyty odpowiada za:

- utworzenie i bieżące uaktualnianie bazy danych o lokalnych warunkach prowadzenia działalności gospodarczej,
- rzetelne udzielanie informacji klientom Fundacji o warunkach prowadzenia działalności gospodarczej.

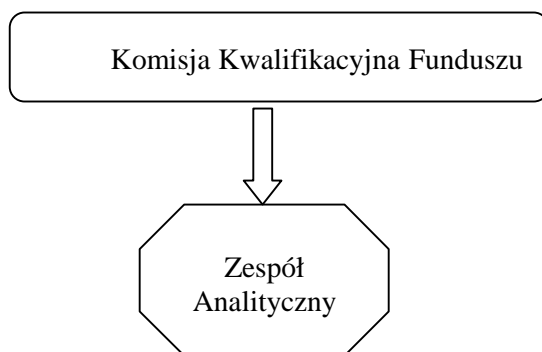
Proponuje się jednoosobową obsadę stanowiskową Punktu. Za kryteria wyboru odpowiedniego pracownika należy przyjąć: wykształcenie (średnie) oraz znajomość technik komputerowych (umiejętność budowania komputerowych baz danych).

Fundusz Poręczycielski i Kredytowy będzie wewnętrzną jednostką organizacyjną Fundacji. Umieszczenie FPiK w strukturze organizacyjnej Fundacji rodzi szereg konsekwencji, a w szczególności:

- 1) Fundusz nie będzie posiadał osobowości prawnej, a wszelkie jego zobowiązania na mocy prawa będą obciążać Fundację,
- 2) Fundusz nie będzie prowadzić wyodrębnionej księgowości w rozumieniu obowiązujących zasad finansowo – księgowych¹,
- 3) Fundusz będzie mógł korzystać z jednostek organizacyjnych i pracowników Fundacji.

Lokalizacja w strukturze organizacyjnej Fundacji ogółu spraw ewidencyjno – księgowych, a także powierzenie Zarządowi Fundacji nadzoru nad bieżącą działalnością Funduszu, pozwala zaproponować dwukomórkową wewnętrzną strukturę organizacyjną FPiK (rys. 2).

Rysunek 2. Wewnętrzna struktura organizacyjna Funduszu Poręczycielskiego i Kredytowego

Zespół Analityczny odpowiada za:

- rzetelne informowanie klienta o regulaminowych wymogach Funduszu,
- przyjmowanie kompletnych wniosków o udzielenie wsparcia finansowego,
- weryfikowanie projektów (wniosków) pod kątem ich ekonomicznej efektywności oraz zgodności z wyznaczonymi priorytetami rozwoju powiatu,
- ocenę płynności prawnych zabezpieczeń transakcji, oferowanych przez klienta,
- monitorowanie przedsięwzięć gospodarczych, wspieranych przez Fundusz.

¹ Bieżąca obserwacja operacji finansowych Funduszu wymaga wyodrębnienia księgowego w znaczeniu technicznym. Sugeruje się więc otwarcie pomocniczego rachunku bankowego Fundacji, przeznaczonego wyłącznie do przeprowadzania rozliczeń finansowych Funduszu.

Umieszczenie komórki analitycznej w strukturze organizacyjnej FPIK wymaga zatrudnienia 1- 2 osób o kwalifikacjach odpowiednich w stosunku do ww. czynności służbowych. Rozwadze należy jednak poddać alternatywne rozwiązanie prowadzące się do wykorzystania pracowników pionu kredytowego banku współpracującego jako Zewnętrznego Zespołu Analitycznego Funduszu.

Komisja Kwalifikacyjna Funduszu (KKF) zatwierdza lub odrzuca wnioski o udzielenie wsparcia finansowego. Skład Komisji powinien z jednej strony odzwierciedlać strukturę własnościową Fundacji, z drugiej natomiast zredukować ryzyko związane z finansowym uczestnictwem Funduszu w realizacji zróżnicowanych przedsięwzięć gospodarczych. Spełnienie tych zaleceń wymaga aktywnego zaangażowania² w jej pracę Zarządu Fundacji, reprezentantów fundatorów (przedstawicieli władz powiatowych, gminnych, środowiska lokalnego biznesu), a także banku współpracującego (Naczelnika Wydziału Kredytów, Dyrektora Oddziału).

3. PUNKT EDUKACYJNY

Zasadnicza rola Punktu Edukacyjnego sprowadza się do stworzenia warunków zdobywania, a także permanentnego pogłębiania wiedzy ekonomicznej z zakresu prowadzenia małych i średnich przedsiębiorstw.

Realizacja tak określonej roli wymaga ze strony Fundacji:

- inicjowania i organizowania kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe,
- zorganizowania punktu doradztwa ekonomicznego.

Organizowane kursy i szkolenia muszą odpowiadać zapotrzebowaniu powiatowej społeczności. Stąd też zagadnieniem istotnej wagi staje się określenie potencjalnych grup interesantów. W gronie klientów Punktu Edukacyjnego znajdują się zarówno osoby fizyczne, wyrażające zainteresowanie podjęciem pracy zawodowej na własny rachunek (m.in. bezrobotni) jak i podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Grupa pierwsza będzie adresatem szkoleń z zakresu: przedsiębiorczości, samozatrudnienia, zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnej z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy, popularyzacji nowych działalności gospodarczych (np. agroturystyki, ekoturystyki), nauczania języków obcych, obsługi komputera itp. Niektóre

² Aktywne zaangażowanie należy utożsamiać z prawem głosu.

z wymienionych szkoleń (np. języki obce) mogą wystąpić także w sferze zainteresowań właścicieli małych i średnich jednostek gospodarczych. Podstawowe ich potrzeby będą się jednak koncentrowały wokół zagadnień związanych z bieżącym prowadzeniem i efektywnym zarządzaniem przedsiębiorstwem. Oferta szkoleniowa może więc tu objąć zagadnienia związane z planowaniem działalności gospodarczej (biznes plan), sporządzaniem sprawozdawczości finansowej (bilans, rachunek zysków i strat, przepływy pieniężne), prawem gospodarczym, systemem podatkowym, oceną efektywności przedsięwzięć inwestycyjnych, analizą finansową itp.

Uwzględniając potencjalny zestaw tematyczny kursów i szkoleń, za irracjonalne należy uznać utworzenie własnego zaplecza naukowo-dydaktycznego. Punkt Edukacyjny powinien korzystać z usług obcych. Jego rola ograniczy się zatem do spraw natury organizacyjnej, w tym zwłaszcza selektywnego wyboru tematów doksztalcania, nawiązywania kontaktów i zawierania umów z profesjonalnymi jednostkami edukacyjnymi (usługodawcami), wynajmu odpowiednich obiektów (sal) szkoleniowych.

Osobnego podkreślenia wymaga właściwy dobór tematyczny kursów i szkoleń. Jak już wcześniej zaznaczono musi on odzwierciedlać edukacyjne potrzeby powiatowej społeczności. Rozeznanie rynku w tym zakresie może nastąpić w dwojaki sposób, tj. poprzez:

- ◆ rozesłanie ankiet z listą propozycji konkretnych kursów i szkoleń; ankietę powinna być otwarta na propozycje respondentów,
- ◆ wymierną reakcją na reklamowane (ulotki, prasa, radio) szkolenia.

Każdorazowo decyzja o organizacji kursu (szkolenia) będzie pochodną liczby osób deklarujących chęć uczestnictwa.

Obok działalności typowo oświatowej Punkt Edukacyjny powinien podjąć się doradztwa ekonomicznego. Popyt małej i średniej przedsiębiorczości na tego typu usługi wynika częstokroć z nieodpowiednich kwalifikacji ich właścicieli (pracowników) do przeprowadzenia przedsięwzięć usprawniających prowadzoną działalność gospodarczą. Inną przyczyną może być także ogrom spraw bieżących, uniemożliwiający zaprojektowanie zmian usprawniających. Niezależnie od przyczyny kreującej zapotrzebowanie na usługi doradcze, Punkt Edukacyjny powinien zapewnić swoim klientom:

- profesjonalną pomoc w rozwiązywaniu problemów,
- fachowe wsparcie w procesie podejmowania decyzji operacyjnych i strategicznych,
- redukcję ryzyka działalności w drodze identyfikacji słabych stron przedsiębiorstwa i zagrożeń płynących z otoczenia,
- wskazówki usprawniające prowadzoną działalność gospodarczą.

Złożoność procesów gospodarczych dyktuje konieczność specjalizowania się w doradztwie prawno - ekonomicznym. Firmy konsultingowe mogą zajmować się problemami ze sfery zarządzania strategicznego, inwestycji,

podatków, rozwoju, marketingu, produkcji, zasobów pracy, rachunkowości itd. Projektowany Punkt Edukacyjny oczywiście nie może objąć tak szerokiej tematyki doradczej. Wśród jego usług powinny znaleźć się, zwłaszcza w pierwszym etapie działalności, wyłącznie świadczenia związane z opracowywaniem biznes planów i sprawozdawczości finansowej. Stąd też kompleksowa obsługa klienta będzie wymagała nawiązania współpracy z wyspecjalizowanymi firmami konsultingowymi, uzupełniającymi działalność doradczą Fundacji.

Zespół działań związanych z realizacją zadań leżących w gestii **Punktu Edukacyjnego** znajdzie swoje źródła finansowania w:

- budżecie Fundacji
- środkach pieniężnych pozyskiwanych z częściowej, a w niektórych przypadkach pełnej odpłatności za kursy i szkolenia,
- komercyjnej działalności konsultingowej.

Wyszczególnione źródła finansowania nie wykluczają pozyskania innych podmiotów, partycypujących w kosztach tej części projektu.

4. PUNKT JEDNEJ WIZYTY

Podłoże rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości tworzą, obok profesjonalnego wsparcia szkoleniowo-doradczego i składników kapitałowych, zasoby informacyjne. Kompleksowe, rzetelne oraz aktualne dane stanowią podstawę procesu podejmowania decyzji gospodarczych. Racjonalizacja tego procesu wymaga stworzenia łatwo dostępnych i szybkich źródeł informacji.

**Idea Punktu Jednej Wizyty (PJW) osadza się na koncepcji
zgromadzenia w jednym miejscu wszelkich niezbędnych informacji o
lokalnych warunkach prowadzenia działalności gospodarczej.**

W przypadku prezentowanego projektu oznacza to wyodrębnienie w strukturze organizacyjnej Fundacji komórki odpowiedzialnej za utworzenie, a następnie bieżące uaktualnianie bazy danych, charakteryzującej subregionalne otoczenie biznesu.

Baza danych o lokalnych warunkach gospodarczych powinna zestawiać informacje w ustalonych grupach tematycznych. Z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw za szczególnie użyteczną należy uznać prezentację:

lokalnego rynku nieruchomości (dane z gmin), a w tym:

- gruntów uzbrojonych i nieuzbrojonych, przeznaczonych do sprzedaży pod działalność gospodarczą,

- nieruchomości do zagospodarowania pod działalność gospodarczą,
- terminów, cen i sposobów uzyskiwania prawa użytkowania (własności) poszczególnych nieruchomości,

podatków i opłat lokalnych (dane z gmin), umożliwiającą kompleksowe rozpoznanie:

- lokalnych obciążeń fiskalnych, związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej,
- ulg i preferencji w przekroju przestrzennym, czasowym oraz przedmiotowym,

lokalnego rynku pracy (dane z Powiatowego Urzędu Pracy), z uwzględnieniem:

- „wolnych” zasobów kadrowych w przekroju posiadanych kwalifikacji,
- oczekiwań finansowych pracobiorców,

ryнку kapitałowego, a ściślej zestawu potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej, ze szczególnym naciskiem na:

- oferowaną pomoc ze strony tworzonego w niniejszym projekcie Funduszu Poręczycielskiego i Kredytowego,

ryнку zbytu, w aspekcie identyfikacji funkcjonujących w powiecie i jego najbliższym otoczeniu podmiotów gospodarczych - potencjalnych:

- usługodawców, usługobiorców,
- kooperantów,
- kontrahentów handlowych, itd.,

obecnych i przyszłych korzyści zewnętrznych (dane z gmin), tj.:

- realizowanych inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza w zakresie gospodarki komunalnej,
- uwarunkowań wynikających z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Informacje powinny być oferowane w postaci pewnego zestawu, adekwatnego do profilu działalności zamawiającego, gdyż nie każdy przedsiębiorca zna zakres dostępnych danych przydatnych w prowadzeniu swojej działalności.

Organizacja Punktu Jednej Wizyty nie wiąże się ze znacznymi nakładami finansowymi. Uruchomienie tej działalności w ramach Ośrodka Wspierania Małej i Średniej Przedsiębiorczości wymaga wyłącznie przeszkolenia jednego pracownika oraz zapewnienia dobrych podstaw informatycznych. Ponadto, utworzenie i bieżąca aktualizacja bazy danych nakłada obowiązek nawiązania, a następnie utrzymywania współpracy wieloma źródłami pozyskiwania materiałów informacyjnych.

Informacja jest zasobem równie niezbędnym w prowadzeniu działalności gospodarczej jak zasoby pracy, środki produkcji czy też kapitał. Posiadając swoją wymierną wartość może być przedmiotem sprzedaży. Wprowadzona odpłatność, a ściślej jej wysokość, nie powinna jednak tworzyć bariery dostępu do informacji. Stąd też zasadniczym źródłem utworzenia, a także częściowego utrzymania lokalnej bazy danych będą środki pieniężne Fundacji (fundatorów).

4. FUNKCJONOWANIE FUNDUSZU PORĘCZYCIELSKIEGO I KREDYTOWEGO

Kryteria decyzyjne w sferze zabezpieczeń kredytowych, kwalifikujące podmiot gospodarczy do grupy potencjalnych kredytobiorców banku, częstokroć ograniczają małej i średniej przedsiębiorczości dostępność do zewnętrznych źródeł zasilania finansowego. W efekcie następuje spowolnienie lokalnego rozwoju gospodarczego. Zdynamizowanie rozwoju sektora „small businessu” bezpośrednio prowadzi do uruchomienia mechanizmu pozytywnych efektów mnożnikowych. Wraz ze wzrostem wolumenu tych przedsiębiorstw powstają nowe miejsca pracy, powiększają się dochody społeczności powiatowej, tworzy się dodatkowy popyt na rynku.

Powszechnie praktykowanym rozwiązaniem, w krajach Europy Zachodniej i USA, zwiększającym dostępność małej i średniej przedsiębiorczości do zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej są lokalne fundusze poręczycielskie i kredytowe.

Fundusz poręczycielski i kredytowy to organizacja wspierająca rozwój różnorodnych form subregionalnej przedsiębiorczości, zgodnej z polityką gospodarczą powiatu i gmin, poprzez zwiększanie dostępności do oferty kredytowej instytucji finansowych.

Założyciele i kapitał zakładowy

Fundusze Poręczycielskie i Kredytowe powoływane są przez grupę inicjatywną składającą się z władz powiatowych, gminnych, zarządu lokalnej instytucji rozwoju, banku kredytującego, podmiotów gospodarczych, a także - bardzo często w polskiej praktyce gospodarczej - instytucji zarządzających tzw. programami pomocowymi - najczęściej jest to Fundusz Współpracy (PHARE) oraz Towarzystwo Gospodarcze Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Dla średniego powiatu kapitał założycielski wahać się powinien w granicach od 0,5 do 1 mln złotych.

Cele Funduszu Poręczycielskiego i Kredytowego

Fundusz, dynamizując rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, powinien objąć zakresem swojej działalności:

- udzielanie poręczeń kredytowych,
- subsydiowanie kosztu pozyskania kredytu,
- udzielanie preferencyjnych kredytów inwestycyjnych z możliwością ich konwersji na prawa własności w kapitale podmiotów gospodarczych.

Zaprezentowane formy wspierania przedsiębiorczości należy wprowadzać stopniowo. W pierwszym roku działalności Fundusz musi skoncentrować swoją uwagę wyłącznie na udzielaniu poręczeń i subsydiowaniu kosztów pozyskania kredytów. W miarę wzrostu zasobów kapitałowych oraz kwalifikacji pracowników zespołu analitycznego można rozszerzyć oferowany zestaw instrumentów finansowych o udzielanie pożyczek na zasadach preferencyjnych. Podejście takie znajduje swoje uzasadnienie w racjonalizacji poziomu ryzyka związanego z działalnością FPiK. Warto w tym miejscu zauważyć, że każdorazowe udzielenie poręczenia poprzedzone będzie oceną jego zdolności kredytowej. Ocenę tą przeprowadzą analitycy Funduszu, a zweryfikują odpowiednie służby banku. Współpraca z bankiem nie obejmuje natomiast obszaru działalności bezpośrednio związanego z udzielaniem preferencyjnych kredytów inwestycyjnych, co w połączeniu z brakiem wysokokwalifikowanej kadry rodzi poważne zagrożenia. Ponadto kolejność uruchamianych instrumentów musi uwzględniać możliwości finansowe Funduszu. Podstawę udzielania poręczeń kredytowych tworzy depozyt poręczycielski³, a w przypadku subsydiowania kosztów pozyskania kredytu mogą to być przyszłe dochody odsetkowe. Bezpośrednia działalność kredytowa, z założenia projektu, nie powinna prowadzić do uszczerbienia depozytu poręczycielskiego. Kapitał pożyczkowy utworzą więc dochody odsetkowe Funduszu.

Początkowy zestaw instrumentów wspierania finansowego małej i średniej przedsiębiorczości, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, może objąć swoim zakresem:

- wyłącznie udzielanie poręczeń kredytowych, lub
- udzielanie poręczeń i subsydiowanie kosztów pozyskania kredytu.

Należy jednak pamiętać, że subsydiowanie kosztu pozyskania kredytu, przyjmujące postać współuczestnictwa Funduszu w spłacie odsetek, prowadzi do ograniczenia źródeł wzrostu depozytu poręczycielskiego (subsydiowanie konsumuje dochody odsetkowe).

³ środki pieniężne zdeponowane w banku w formie lokat terminowych

Subregionalne cele działalności Funduszu Poręczycielskiego i Kredytowego

U podstaw koncepcji Funduszu leży selektywne wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości. W polu jego zainteresowań znajdują się więc wyłącznie podmioty gospodarcze, których powstanie bądź rozwój sprzyja realizacji powiatowych lub/i gminnych priorytetów rozwojowych.

Definiując cele podmiotowe FPiK należy przyjąć, że w strukturze jego odbiorców znajdują się:

- osoby bezrobotne,
- funkcjonujące małe i średnie przedsiębiorstwa prywatne.

Bezrobotni tworzą specyficzną grupę klientów Fundacji, zgłaszając zapotrzebowanie na kompleksowe wsparcie z jej strony. Finansowe zaangażowanie Funduszu musi tu być poprzedzone odpowiednimi szkoleniami i konsultacjami (zadania Punktu Edukacyjnego), redukującymi wysokie ryzyko związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej.

Funkcjonujące podmioty gospodarcze najprawdopodobniej będą oczekiwać od Fundacji wsparcia finansowego, eliminującego kapitałową barierę rozwoju. Formy pomocy mogą tu przybrać postać uzupełnienia zabezpieczeń bankowej transakcji kredytowej lub/i subsydiowania kosztu pozyskania zewnętrznych środków finansowych (zbyt wysokie koszty kredytu mogą prowadzić do takich samych efektów jak „przeinwestowanie” kosztem środków obrotowych, tj. do utraty płynności, a w konsekwencji bankructwa).

Współpraca z bankiem

Rozpoczynając współpracę z bankiem należy wskazać, że Fundusz został powołany w celu wspierania przedsiębiorczości lokalnej poprzez uzupełnianie zabezpieczeń kredytobiorców oraz subsydiowanie kosztów pozyskania kredytu. Udzielanie kredytów na zasadach preferencyjnych stanowi konkurencyjny produkt Funduszu w stosunku do oferty banku, a tym samym może być postrzegane jako bariera nawiązania współpracy.

Negocjacyjne uzgodnienia z bankiem wywierają zasadniczy wpływ na przyszłościowy obraz pracy Funduszu. Przedmiotem pertraktacji powinny być zagadnienia związane z:

- ◆ depozytem poręczycielskim i jego multiplikatorem,
- ◆ oprocentowaniem kredytów udzielanych klientom Funduszu,
- ◆ warunkami i formami prawnych zabezpieczeń kredytów,
- ◆ ogólnymi zasadami współpracy Funduszu i banku.

Depozyt poręczycielski

Depozyt poręczycielski tj. suma środków pieniężnych zdeponowanych w formie lokat bankowych w celu udzielania poręczeń za zobowiązania klientów Funduszu.

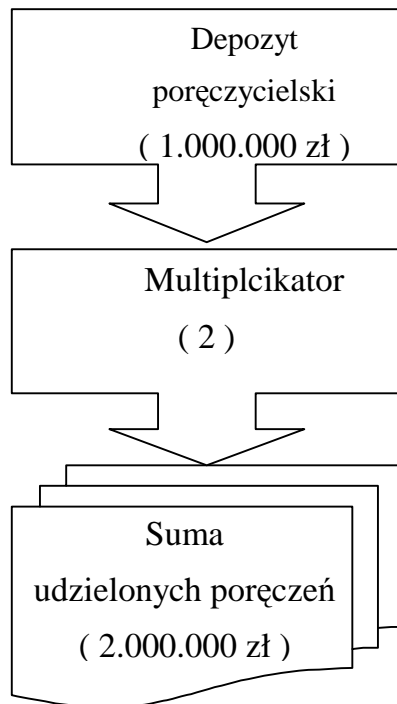
Środki pieniężne tworzące depozyt poręczycielski muszą być ulokowane w Banku w formie kilkunastu lub kilkudziesięciu lokat terminowych. Rozdrobnienie środków finansowych Funduszu eliminuje ryzyko utraty należnych odsetek od sumy zdeponowanych środków z tytułu zerwania umowy z bankiem (konieczność zaspokojenia roszczeń Banku przed terminem zadeklarowanym w umowie o lokatę). Ewentualne roszczenia Banku mogą być zaspokojone z jednej lub kilku lokat z jednoczesnym zachowaniem umownego oprocentowania w odniesieniu do pozostałych. Mając na uwadze funkcję dochodową depozytu poręczycielskiego (odsetki od lokat), która może stanowić źródło subsydiowania kosztów pozyskania kredytu, należy właściwie określić strukturę ulokowanych środków (udział lokat 1-6 dniowych, 1-3 tygodniowych oraz 1,2,3,4,5,6,9,12,24 i 36 miesięcznych w sumie zdeponowanych środków). Lokaty o najkrótszym okresie umownym zapewnią uzyskiwanie bieżących dochodów, umożliwiających współuczestnictwo Funduszu w spłacie odsetek bez naruszenia początkowego kapitału. Takich dochodów nie zapewnią lokaty długoterminowe ze względu na obowiązującą metodę wypłacania odsetek, tj. po upływie okresu umownego.

Początkowy kapitał Funduszu może stanowić podstawę wynegocjowania indywidualnych stawek oprocentowania lokat. Za sukces negocjacyjny należy uznać podwyższenie powszechnie obowiązujących stawek oprocentowania od 0,5% do 2%. W rozmowach z bankiem zaleca się zastosowanie następujących argumentów przetargowych:

- A. Jednorazowa wpłata znaczącej sumy pieniężnej (depozyt poręczycielski przyjmie wartość z przedziału 0,5 – 1,0 mln złotych),
- B. Struktura depozytu poręczycielskiego, a ściślej udział w nim krótkoterminowych lokat bankowych, stanowiących źródło pozyskania stosunkowo tanich środków pieniężnych dla instytucji finansowej,
- C. Stabilność lokat terminowych (cel zdeponowanych środków pieniężnych zapewnia ciągle odnawianie umów o lokaty bankowe).

Bank współpracujący z funduszem powinien wyrazić zgodę na zastosowanie tzw. Zasady mnożnika kapitałowego. Zasada ta zezwala na przyjęcie przez bank sumy poręczeń przekraczającej depozyt poręczycielski. Przekroczenie to staje się możliwe dzięki niłemu prawdopodobieństwu porażki projektów popieranym przez fundusz w liczbie przewyższającej wartość zdeponowanych środków pieniężnych w banku.

Zasadę mnożnika kapitałowego obrazuje rys. 3.

Rysunek. 3. Zasada mnożnika kapitałowego

Fundusz deponując w banku 1,0 mln zł może udzielić poręczeń na ogólną kwotę 2 mln zł. Wynegocjowanie multiplikatora na poziomie 2 nie powinno przysporzyć kłopotów z uwagi na korzyści, które odniesie bank. Działalność FPiK przyczyni się do wzrostu akcji kredytowej banku poprzez rozszerzenie kredytowania małych i średnich przedsiębiorstw z jednoczesnym zmniejszeniem poziomu ryzyka. Ryzyko banku sprowadza się do należności nie poręczanej przez Fundusz. Multiplikator można więc postrzegać jako koszt redukcji ryzyka. Zastosowanie multiplikatora umożliwi także zwiększenie grona obsługiwanych klientów przez Fundusz, co nie pozostaje bez wpływu na poziom akcji kredytowej banku.

Oprocentowanie kredytów udzielanych klientom Funduszu

Fundusz powinien wynegocjować z bankiem zastosowanie indywidualnych stóp procentowych wobec swoich klientów. Oprocentowanie kredytu odzwierciedla nie tylko koszt pozyskania kapitału, ale również stanowi swoistą rekompensatę za ryzyko związane z jego pożyczaniem. Poręczenie Funduszu redukuje ten poziom ryzyka, a więc można oczekiwać obniżenia stóp procentowych w granicach od 0,5% do 1,5%. W trakcie negocjacji należy także poruszyć kwestię prowizji. Prowizja jest opłatą manipulacyjną pobieraną za zespół czynności związanych z rozpatrzeniem wniosku i uruchomieniem kredytu. Z uwagi na fakt, że szereg spośród tych czynności przejmie na siebie Fundusz⁴

⁴ W proponowanym rozwiązaniu rola banku sprowadza się do:

można spodziewać się ze strony banku adekwatnego obniżenia prowizji lub całkowitej z niej rezygnacji.

Warto również zauważyć, podejmując rozmowy odnośnie oprocentowania kredytów i prowizji, że bank współpracując z Fundacją Rozwoju Powiatu Bolesławieckiego tworzy swój nowy wizerunek na rynku subregionalnym, co może zaowocować pozyskaniem dodatkowych klientów, korzystających między innymi z oferty w zakresie prowadzenia rachunków bieżących, rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych, lokat terminowych. Bezpośrednim źródłem ich pozyskania będzie przepływ informacji między obsługiwanymi klientami w ramach współpracy z Funduszem a potencjalnymi nabywcami usług banku współpracującego. Trzeba w tym miejscu przytoczyć zasadę, iż dobra opinia jednego klienta tworzy podstawę pozyskania dziesięciu następnych. Używając takiego argumentu przez wizerunek banku należy rozumieć nie tylko jego aktywność (wspieranie przedsiębiorczości), ale również jakość i cenę świadczonych usług. Ponadto bank będzie korzystał z promocji funduszu prowadzonej w formie bezpośredniej (klient funduszu jednocześnie staje się klientem banku) oraz pośredniej (informowanie klientów o usługach świadczonych przez bank współpracujący).

Warunki i formy prawnych zabezpieczeń kredytów

Zainteresowanie klienta efektywnością podjętego przedsięwzięcia w znacznym stopniu jest uzależnione od zakresu jego odpowiedzialności, związanego z ewentualnym poniesieniem porażki. W im większym stopniu będzie on ryzykował majątkiem osobistym tym bardziej będzie zainteresowany odniesieniem sukcesu. Nadmierny udział poręczenia Funduszu w sumie przyjętych zabezpieczeń kredytowych może wywołać zachowanie klienta według zasady: mała strata - małe ryzyko - małe zaangażowanie. Stąd też poręczenie powinno mieć zawsze charakter uzupełniający w strukturze zabezpieczeń zobowiązania kredytowego z zachowaniem odpowiedniej proporcji.

Pomijając koszty ewentualnej windykacji kredytu, zobowiązanie klienta wobec banku przyjmuje wartość aktualnego zadłużenia oraz należnych kredytodawcy odsetek. Sugeruje się przejęcie przez Fundusz odpowiedzialności za 50-60% należności głównej (aktualnego zadłużenia). Pozostała część zabezpieczenia kredytu musi znaleźć pokrycie w majątku osobistym interesanta FPiK.

Decyzja banku w sferze zabezpieczenia kredytu przez klienta zawsze wiąże się z oceną ryzyka kredytowego, uwzględniającą w szczególności:

- wielkość i okres spłaty kredytu,

-
- weryfikacji oceny zdolności kredytowej przeprowadzonej przez Zespół Analityczny Funduszu,
 - sporządzania umów kredytowych oraz umów z zakresu prawnych zabezpieczeń kredytu,
 - uruchamiania kredytów zgodnie z ich przeznaczeniem, tj. wyłącznie na cele wskazane przez Fundację.
- Czynności związane z kompletowaniem dokumentacji kredytowej, a także oceną zdolności kredytowej przejmie na siebie FPiK.

- stopień płynności zabezpieczenia (szybkość odzyskania wierzytelności banku z przyjętego zabezpieczenia),
- indywidualne ryzyko związane z osobą kredytobiorcy.

Z tej też przyczyny możliwe jest jedynie określenie zbioru prawnych form zabezpieczeń akceptowanych przez bank, które może zaoferować klient. Są to:

- poręczenie wg prawa cywilnego,
- poręczenie wekslowe,
- blokada środków na rachunkach bankowych,
- hipoteka,
- zastaw bankowy,
- zastaw na prawach,
- przelew / cesja / wierzytelności,
- przewłaszczenie rzeczy ruchomych.

Fundusz w przypadku realizacji poręczenia (zaspokojenia wierzytelności banku z poręczenia) może skorzystać z prawa regresu. Uefektywnienie jednak ewentualnego procesu windykacji wymaga wystawienia przez klienta weksła in blanco.

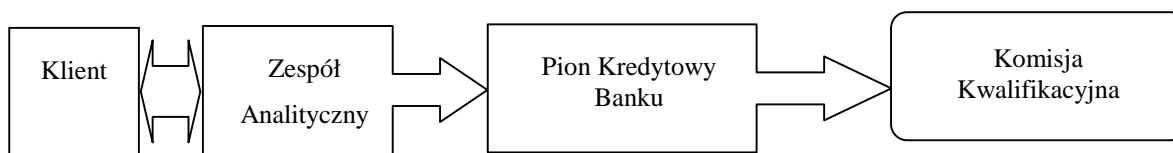
Wdrożenie zasady kwartalnego uaktualniania sumy poręczenia w stosunku do aktualnego zadłużenia zwiększa grono potencjalnej klienteli Funduszu, dzięki efektywniejszemu wykorzystaniu depozytu poręczycielskiego. Bezwzględne zastosowanie zasady uaktualniania sumy poręczenia w stosunku bieżącego zadłużenia klienta wynika z konieczności zachowania równomiernej współodpowiedzialności klienta i Funduszu wobec banku. Zasada ta wyklucza możliwość zaspokojenia roszczeń banku wyłącznie z poręczenia Funduszu (depozytu poręczycielskiego), gdyż jego suma zawsze kształtować się będzie w okolicach 50% aktualnego zadłużenia.

Relacja pomiędzy poręczaną kwotą kredytu a wartością wymaganego przez bank zabezpieczenia powinna się kształtować w stosunku 1 : 1. Oznacza to, że Fundusz poręczając 1.000 zł blokuje na rachunku bankowym równowartość tej kwoty. Zasadność takiej relacji wyznacza najwyższy z możliwych stopień płynności oferowanego przez FPiK zabezpieczenia, a także niwelacja ryzyka związanego z wyceną jego wartości (lokata bankowa).

Ogólne zasady współpracy Funduszu z bankiem

Wśród zasad kształtujących współpracę Funduszu z bankiem szczególne miejsce zajmuje określenie procedury rozpatrywania wniosków o wsparcie finansowe. Rysunek 4 przedstawia sugerowany przebieg procesu analityczno – decyzyjnego.

Rysunek. 4. Sugerowany przebieg procesu analityczno – decyzyjnego

Zespół Analityczny informuje klienta o zasadach udzielania wsparcia finansowego oraz regulaminowych wymogach Funduszu, a następnie przyjmuje kompletny wniosek. Złożony wniosek rozpatruje pod kątem ekonomicznej efektywności⁵ oraz zgodności z wyznaczonymi priorytetami rozwoju subregionalnego. Opracowana analiza wraz z materiałami źródłowymi trafia do pionu kredytowego banku współpracującego, który weryfikuje ocenę Zespołu Analitycznego Funduszu przeprowadzoną w zakresie zdolności kredytowej oraz płynności zabezpieczeń oferowanych przez klienta. Zweryfikowana dokumentacja zostaje przekazana Komisji Kwalifikacyjnej. Pozytywna ocena Funduszu i banku współpracującego staje się podstawą kredytowania oraz wspomaganie ze strony FPIK jednostki gospodarczej.

Podział ryzyka transakcji kredytowej pomiędzy Bank i Fundusz wymusza ich współuczestnictwo w działaniach zmierzających do redukcji prawdopodobieństwa porażki wspieranych przedsięwzięć gospodarczych. Zminimalizowanie ryzyka lub ewentualnych strat wymaga:

- a) wzajemnego przepływu informacji o sytuacji ekonomiczno - finansowej i prawnej klienta, określającej jego wiarygodność (klient musi wyrazić zgodę na wymianę informacji między bankiem a Funduszem),
- b) monitorowania realizowanych przedsięwzięć (bank powinien uruchamiać środki kredytowe wyłącznie pod faktury związane z realizacją wspieranego projektu; Fundusz musi kontrolować bieżącą realizację poręczanego projektu),
- c) współdziałania w procesie windykacji należności z tytułu udzielonych kredytów i poręczeń (prawo regresu).

Zasady kształtujące rozmiary finansowego zaangażowanie Funduszu wobec Klienta(ów)

Iloczyn wartości depozytu poręczycielskiego oraz przyjętego multiplikatora wyznacza górną granicę zaangażowania Funduszu wobec klientów z tytułu udzielonych poręczeń. Uznając, że ryzyko wynikające z poręczenia posiada zbliżony charakter do ryzyka kredytowego należy przeciwdziałać nadmiernej koncentracji poręczeń, budując ich efektywny portfel. Za zasadę proponuje się tu przyjąć udzielanie indywidualnych poręczeń na poziomie 50 – 60% wartości kredytu (pożyczonego kapitału bez odsetek), z tym że maksymalna

⁵ Utworzenie podstaw efektywnej współpracy pomiędzy analitykami Funduszu i weryfikatorami banku wymaga ujednoczenia metod analizy i oceny przedsięwzięć gospodarczych.

kwota poręczenia w odniesieniu do jednego klienta nie może przekroczyć 5-10% wartości depozytu poręczycielskiego.

Subsydiowanie kosztów pozyskania kredytu

Maksymalna kwota subsydiowania w odniesieniu do jednego klienta nie może przekroczyć 5% przewidywanych rocznych dochodów odsetkowych z tytułu utrzymywanego depozytu poręczycielskiego, a także 60% całkowitych kosztów pozyskania kredytu (naliczonych odsetek za cały okres kredytowania). Za regułę należy uważać konieczność zapewnienia synchronizacji w czasie obciążeń Funduszu wynikających z subsydiowania z terminami wpływów odsetkowych.

Pożyczki bezpośrednie

Maksymalna kwota pożyczki w odniesieniu do jednego klienta nie może przekroczyć 10% rocznych dochodów odsetkowych z tytułu utrzymywanego depozytu poręczycielskiego. Zasada ta wyklucza możliwość naruszania depozytu poręczycielskiego w celu inicjowania bądź też rozwijania działalności pożyczkowej Funduszu.

Przedstawione reguły subsydiowania i udzielania bezpośrednich pożyczek jednoznacznie wskazują na wspólne podstawy finansowe tych produktów, tj. dochody odsetkowe. Subsydiowanie, bazując na przyszłych dochodach odsetkowych, ogranicza źródła przyrostu kapitału pożyczkowego.

6. KORZYŚCI WYNIKAJĄCE Z WDROŻENIA PROJEKTU

Podmioty gospodarcze uzyskują:

- szerszy dostęp do zewnętrznych źródeł zasilania finansowego (poręczenia Funduszu, subsydiowanie kosztów pozyskania kredytu),
- ośrodek pogłębiania wiedzy ekonomicznej, sprzyjający zarówno podnoszeniu kwalifikacji zawodowych (kursy, szkolenia) jak i rozwiązywaniu problemów związanych z bieżącą działalnością firmy (usługi konsultingowe),
- bezcenne zasoby informacyjne o lokalnych warunkach prowadzenia działalności gospodarczej (Punkt Jednej Wizyty).

Bank współpracujący może oczekiwać:

- rozszerzenia akcji kredytowej w obszarze małej i średniej przedsiębiorczości,
- redukcji ryzyka transakcji kredytowych.

Wśród korzyści widocznych w wymiarze gospodarki powiatu i jego gmin należy wyróżnić:

- spełnienie warunku koniecznego dla pozyskania środków pozabudżetowych z międzynarodowych oraz krajowych funduszy pomocowych i strukturalnych;

- zaistnienie instytucji mogącej realizować ponadlokalne zadania fakultatywne, których realizacją są zainteresowane gminy, lecz nie posiadają na to wystarczających środków lub samodzielna ich działalność byłaby nieefektywna;
- wsparcie kadrowe, organizacyjne, techniczne i finansowe dla realizacji wielu zadań strategicznych;
- powstanie nowych podmiotów gospodarczych;
- rozszerzenie bądź też dywersyfikację działalności funkcjonujących jednostek gospodarczych;
- wsparcie dla sprzyjających pogłębieniu bezpieczeństwa gospodarczego przekształceń struktury funkcjonalnej powiatu;
- kreację nowych miejsc pracy;
- wzrost dochodów budżetu powiatu i budżetów gmin z tytułu podatków i udziału w tzw. podatkach państwowych;
- wzrost siły nabywczej społeczności lokalnej wraz ze wszystkimi pozytywnymi efektami mnożnikowymi;
- ograniczenie migracji, wywołanej poszukiwaniem pracy;
- możliwość stymulowania przez powiat rozwoju subregionalnego;
- przeobrażenie wizerunku powiatu, prowadzące do uatrakcyjnienia danego obszaru w oczach potencjalnych inwestorów.

7. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU – INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE PROJEKT

- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego
- Bank współpracujący;
- Podmioty gospodarcze;
- Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej;
- Biuro Koordynacji i Kształcenia Kadr;
- Towarzystwo Gospodarcze Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw;
- Agencja Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych;

- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej - Counterpart Fund oraz Fundacja na Rzecz Rozwoju Wsi Polskiej „Polska Wieś 2000” im. Macieja Rataja;
- Federacja Niezależnych Polskich Przedsiębiorców;
- CARE Small Business Association (CAREBAC);
- Center for International Private Enterprise (CIPE);
- Polsko-Amerykański Instytut Małej Przedsiębiorczości;
- Brytyjski Fundusz Know How;

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 16 pt.: „*GOSPODARCZA AKTYWIZACJA
NIEWYKORZYSTYWANYCH ZASOBÓW NATURALNYCH*”

1. OPIS ZADANIA

Zadanie niniejsze ma charakter makrozadania grupującego szereg działań zmierzających do gospodarczej aktywizacji zasobów naturalnych znajdujących się na terenie Powiatu Bolesławieckiego, które można wykorzystać przy jednoczesnym poszanowaniu zasad ekorozwoju, a które do chwili obecnej nie są wykorzystywane. Intencją liderów powiatowych biorących udział w warsztatach strategicznych było wprowadzenie do strategii zadania będącego konstruktywną reakcją na fakt jednoczesnego występowania dwóch zjawisk. Pierwsze z nich to zjawisko niewykorzystywania w Powiecie Bolesławieckim wielu zasobów naturalnych, które w innych regionach kraju od dawna są w sposób rentowny wykorzystywane. Drugie, to zjawisko stosunkowo dużego bezrobocia połączonego często z pauperyzacją społeczną, a co za tym idzie, również ze zjawiskami patologicznymi.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Gospodarcza aktywizacja niewykorzystywanych zasobów naturalnych przyczyni się do realizacji następujących celów strategicznych:

- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez: podniesienie skłonności do inwestowania na terenie powiatu, rozwój istniejących podmiotów gospodarczych, wzrost popytu na usługi turystyczne i paraturystyczne, wzrost skłonności do podejmowania działalności gospodarczej na własnych rachunek oraz poprzez uaktywnienie zjawisk synergicznych i mnożnikowych zachodzących pomiędzy poszczególnymi dziedzinami gospodarczej płaszczyzny powiatu (pole strategiczne [P₁]).
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: zmniejszenie bezrobocia i wzrost dochodów ludności (pole strategiczne [P₂]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

ETAP I – Sporządzenie studium zasobowego Powiatu Bolesławieckiego identyfikującego możliwości gospodarczego wykorzystania jego zasobów naturalnych. Studium bazować będzie niemal wyłącznie na dokumentacji już

sporządzonej znajdującej się w dyspozycji samorządów gminnych, Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze oraz samorządu powiatowego i jednostek mu podległych. Część z dokumentów stanowi własność prywatnych podmiotów gospodarczych i osób ponieważ dotyczy ich nieruchomości. Dostęp do nich będzie zatem możliwy po uzyskaniu stosownej zgody. Badania podstawowe stanowić będą niewielką, najprawdopodobniej kilkuprocentową część studium, co oznacza, że całe przedsięwzięcie nie będzie angażować dużych środków pieniężnych. Sporządzenie studium należy powierzyć wyspecjalizowanej firmie konsultingowej posiadającej doświadczenie w zakresie planowania zasobowego lub odpowiedniej katedrze uczelni wyższej zajmującej się problematyką gospodarki lokalnej (np. w ramach grantu czy projektu badawczego zamawianego – istnieje możliwość uzyskania dofinansowania).

ETAP II – Włączenie najważniejszych ustaleń studium w proces realizacji zadania nr 17 pt.: „Opracowanie i wdrożenie programu promocji Powiatu Bolesławieckiego”.

ETAP III – Włączenie najważniejszych ustaleń studium w proces realizacji zadania nr 21 pt.: „Rozwój gospodarczej współpracy transgranicznej samorządu powiatowego”.

ETAP IV – Organizacja cyklu szkoleń radnych oraz członków zarządów powiatu i gmin wchodzących w jego skład pt.: „Obszary i narzędzia oddziaływania samorządu terytorialnego na rozwój gospodarczy gmin i powiatów”.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

ETAP I – sporządzenie studium powinny poprzedzić działania zmierzające do pozyskania środków na jego realizację, tak aby studium zasobowe zostało sporządzone dzięki środkom pozabudżetowym. W proces ten warto zaangażować organizacje samorządu gospodarczego i stowarzyszenia biznesowe. Do stosownych działań można przystąpić bezpośrednio po przyjęciu strategii. Powinny się one zakończyć w połowie 2001 roku. Drugą połowę 2001 roku można by wtedy poświęcić na poszukiwanie wykonawcy i sporządzenie studium.

ETAP II – bezpośrednio po sporządzeniu studium zasobowego.

ETAP III – bezpośrednio po sporządzeniu studium zasobowego.

ETAP IV – jest tym sposobem aktywizacji niewykorzystywanych dotąd zasobów naturalnych, który jest niezależny od studium. Samorządowa polityka gospodarcza bierze swój początek w umysłach przedstawicieli władz lokalnych i pracowników urzędów gminy i starostwa, a następnie za sprawą systemu, jakim jest urząd/starostwo, krystalizuje się oraz przenika do sfery i otoczenia biznesu. Prowadzenie lokalnej polityki rozwoju gospodarczego nie może być zatem utożsamiane jedynie z bezpośrednimi i pośrednimi interakcjami w układzie: władza lokalna – podmioty gospodarcze. Konceptyjna część polityki gospodarczej zlokalizowana jest w jej źródle, a szeroko rozumiana jakość tego źródła determinuje skuteczność i efektywność całej polityki. W świetle tych

uwarunkowań nie może budzić wątpliwości potrzeba podejmowania stałych działań doskonalących.

Wyróżnić możemy trzy następujące, podstawowe przedmioty szkoleń:

- **świadomość** potrzeby stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego i roli jaką ma do odegrania w tym zakresie władza lokalne;
- **kwalifikacje** członków władzy lokalnej i pracowników urzędów gminy/starostwa w zakresie kryteriów, narzędzi i metod stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego;
- **organizacja** systemu sprawowania władzy lokalnej i urzędu gminy/starostwa.

UWAGA – Ze względu na kompetencje przewidziane w ustawach o samorządzie gminnym i powiatowym oraz charakter niniejszego etapu, ma on szansę powodzenia jedynie przy aktywnym zaangażowaniu władz gmin wchodzących w skład Powiatu Bolesławieckiego.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Powiat Bolesławiecki;
- Podmioty gospodarcze;
- Projektowana instytucja rozwoju subregionalnego;
- Stowarzyszenia przedsiębiorców i organizacje samorządu gospodarczego.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- gospodarcza aktywizacja niewykorzystywanych dotąd zasobów środowiska naturalnego,
- zmniejszenie bezrobocia,
- zwiększenie poziomu wiedzy samorządów terytorialnych o narzędziach, kryteriach i metodach oddziaływania na rozwój podmiotów gospodarczych.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki prywatnych i państwowych podmiotów gospodarczych;
- Środki pozyskane z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego,
- Środki sponsorów.

**METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 17 pt.: „OPRACOWANIE I WDROŻENIE
PROGRAMU PROMOCJI POWIATU BOLESŁAWIECKIEGO”**

1. OPIS ZADANIA

Celem niniejszego zadania jest stworzenie koncepcji gospodarczej promocji Powiatu Bolesławieckiego oraz udzielenie podstawowych wskazówek na temat przygotowania podmiotu, który będzie ją prowadził, w celu stymulacji rozwoju przedsiębiorczości i pozyskania inwestycji. W zawartych tu rozważaniach Powiat Bolesławiecki traktowany jest jako „produkt”, który ma się „sprzedać”. Przyjęcie takiej koncepcji jest w pełni uzasadnione zarówno ustaleniami aparatu teoretycznego, jak i doświadczeniami praktycznymi. Promocja jednostki samorządu terytorialnego nie różni się bowiem w swym podstawowym zakresie od standardowej promocji produktu. Powiat Bolesławiecki oraz jego gminy jako podmioty działań w sferze gospodarczej oferują swe zasoby (rekreacyjne, turystyczne, ludzkie, rzeczowe, finansowe, logistyczne i inne) „klientom” czyli potencjalnym użytkownikom. Działania te podejmowane są w nadziei, że klienci ci dzięki temu, że powiat/gminę „kupią”, przyczynią się do zwiększenia jej dochodów, pozytywnej zmiany struktury wydatków, stworzenia nowych miejsc pracy, powiększenia lokalnego popytu itp.

Promocja gospodarcza Powiatu Bolesławieckiego powinna również obejmować promocję walorów turystycznych. Promocję owych walorów należy prowadzić w dwóch płaszczyznach. Pierwsza z nich to płaszczyzna turystycznej promocji adresowanej do podmiotów gospodarczych. Celem takich działań promocyjnych jest zachęcenie do użytkowania lub zakupu mienia gmin (powiatu) przez podmioty zajmujące się szeroko rozumianą działalnością turystyczną i paraturystyczną. Płaszczyzna druga to płaszczyzna działań promocyjnych ukierunkowanych na turystów, którzy mogliby korzystać z turystycznej oferty powiatu. Działania prowadzone na tej płaszczyźnie powinny być prowadzone we współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarczymi.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Stworzenie systemu stałej promocji powiatu przyczyni się do realizacji następujących celów strategicznych:

- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez: rozwój kontaktów kooperacyjnych firm działających na terenie powiatu, poprzez: „przyciągnięcie” nowych inwestorów na teren powiatu, redukcję poziomu bezrobocia, wzrost popytu na usługi o charakterze

turystycznym i paraturystycznym, wzrost dochodów budżetowych gmin i powiatu; zmianę struktury wydatków budżetowych gmin (pole strategiczne [P₁]);

- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: wzrost dochodów ludności i spadek poziomu bezrobocia (pole strategiczne [P₂]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja zadania powinna rozpocząć się od opracowania projektu gospodarczej promocji Powiatu Bolesławieckiego zawierającego instrukcje przeprowadzenia następujących etapów działań:

ETAP 0 „Wstępny” – sformułowanie założeń progospodarczej promocji Powiatu Bolesławieckiego. Podstawowym założeniem jakie należy tu przyjąć, jest uznanie za rzecz normalną, iż podmiot prowadzący promocję na poziomie powiatu nie zastąpi gmin prowadzących własne działania promocyjne lub podmiotów, które wykonują na ich rzecz tego typu działania. System promocji powiatowej powinien być traktowany jako narzędzie współgrające z istniejącymi, lokalnymi mechanizmami promocji. Powinien służyć promocji:

- walorów gospodarczych wspólnych dla gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- walorów turystycznych wspólnych dla gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- walorów gospodarczych i turystycznych poszczególnych gmin pod warunkiem, że działalność gospodarcza prowadzona na ich bazie ma lub może mieć charakter ponadlokalny;
- kompleksowych ofert inwestycyjnych poszczególnych gmin lub/i odpowiednio przygotowanych obszarów intensywnej działalności gospodarczej;
- ofert inwestycyjnych samorządu powiatowego;
- ofert inwestycyjnych, kooperacyjnych, handlowych i usługowych podmiotów gospodarczych pod warunkiem finansowania działań promocyjnych lub podczas powiatowego współdziałania w imprezach o charakterze targowym;

ETAP I – Określenie podmiotu(ów) prowadzącego działania promocyjne. Najlepszym rozwiązaniem organizacyjno-prawnym dla systemu gospodarczej promocji Powiatu Bolesławieckiego jest projektowana instytucja rozwoju subregionalnego. Udział gmin w tej instytucji gwarantuje ich finansowe zaangażowanie w działalność promocyjną. Z drugiej strony, mechanizmy wewnętrzne samej instytucji zapewniają pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację promocji. Alternatywą dla tej formy realizacji omawianego zadania jest utworzenie wydziału/referatu promocji w strukturze Starostwa

Powiatowego. Rozwiązane to ma jednak szereg wad, wśród których można wymienić wysokie prawdopodobieństwo:

- obciążania pracowników wydziału obowiązkami nie związanymi ściśle z promocją powiatu;
- przesunięcia akcentu działań promocyjnych z walorów i ofert gmin na promocję działań starostwa;
- obniżenia udziału promocji finansowanej przez podmioty gospodarcze ze względu wzrost komplikacji w zakresie rozliczeń;
- minimalizacji potencjału rzeczowego i osobowego wydziału/referatu wywołanej trudnościami finansowymi starostwa;
- komplikacji w zakresie wyceny kosztów działań promocyjnych ze względu na trudność precyzyjnego wydzielenia wszystkich kosztów działania wydziału/referatu;
- komplikacji w zakresie oceny skuteczności i efektywności działań promocyjnych oraz działań w zakresie pozyskiwania na nią środków zewnętrznych. Podmiotem oceniającym funkcjonowanie systemu gospodarczej powiatu powinny być władze powiatowe i lokalne. Komplikacje te mogą wystąpić w chwili gdy władze powiatowe będą realizatorem promocji, a jednocześnie podmiotem ją oceniającym.

ETAP II – Określenie spodziewanych wyników promocji; identyfikacja najważniejszych konkurentów w poszczególnych sferach; zidentyfikowanie wszystkich najsilniejszych cech konkurencyjnych gospodarczej oferty Powiatu Bolesławieckiego (etap realizowany wspólnie z zainteresowanymi samorządami lokalnymi).

ETAP III – Określenie adresatów promocji; określenie reakcji jakie ma wywołać u adresatów promocja; określenie co otrzyma adresat za właściwą reakcją na działania promocyjne (etap realizowany wspólnie z zainteresowanymi samorządami lokalnymi).

ETAP IV – Sprecyzowanie przedmiotu promocji.

Możemy wyodrębnić pięć pól promocji:

	<i>Wnętrze powiatu – osoby i podmioty funkcjonujące na jego terenie</i>	<i>Bliższe i dalsze otoczenie powiatu – osoby i podmioty funkcjonujące poza jego obszarem</i>
<i>Turyści, osoby korzystające z walorów gminy weekendowo i kuracjusze</i>	-	<i>turystyczna i rekreacyjna promocja walorów powiatu [P1]</i>
<i>Mieszkańcy powiatu</i>	<i>wewnętrzna promocja – uświadamianie mieszkańcom walorów ich „lokalnej ojczyzny” [P2]</i>	-
<i>Osoby zamierzające podjąć działalność gospodarczą</i>	<i>promocja idei przedsiębiorczości – zachęcanie do podejmowania działalności gospodarczej [P3]</i>	-
<i>Przedsiębiorcy</i>	<i>promocja rozwoju przedsiębiorczości – stymulowanie rozwoju istniejących podmiotów [P4]</i>	<i>promocja rozwoju przedsiębiorczości – przyciąganie inwestorów [P5]</i>

Zróźnicowanie istotności, z punktu widzenia systemu gospodarczej promocji Powiatu Bolesławieckiego, powyższych pól jest skutkiem przyjęcia danej perspektywy oceny. Można bowiem mówić o istotności subiektywnej i obiektywnej każdego z pól. Jako *istotność obiektywną* należy postrzegać głębokość potrzeb w zakresie danego rodzaju promocji z punktu widzenia całego powiatu, natomiast jako *istotność subiektywną* - pożądany stopień zaangażowania w nią instytucji tworzącej omawiany system.

Posługując się powyższymi zasadami kształt i istotność poszczególnych pól możemy określić w sposób następujący:

Pole promocji [P1] – Turystyczna i rekreacyjna promocja walorów powiatu. Pole to jest obiektywnie i subiektywnie bardzo ważne. Powinno stać się areną działań ww. instytucji.

Pole promocji [P2] - Wewnętrzna promocja – uświadamianie mieszkańcom walorów ich „lokalnej ojczyzny”. Pole to jest ważne lecz zaangażowanie podmiotu prowadzącego omawianą promocję powinno być tu marginalne.

Pole promocji [P3] - Promocja idei przedsiębiorczości – zachęcanie do podejmowania działalności gospodarczej. Pole to jest obiektywnie ważne, jednak podobnie jak w przypadku poprzednim zaangażowanie podmiotu prowadzącego gospodarczą promocję powinno być tu niewielkie.

Pole promocji [P4] i [P5] - Promocja rozwoju przedsiębiorczości – stymulowanie rozwoju istniejących podmiotów. Promocja rozwoju przedsiębiorczości – przyciąganie inwestorów. Oba te pola są najważniejsze (różnią się one od siebie praktycznie jedynie adresatem i nośnikami promocji) zarówno z punktu widzenia powiatu jako całości, jak i z punktu widzenia działań ww. podmiotu.

ETAP V – Pozyskanie i przydzielenie środków na działalność promocyjną.

ETAP VI – Ustalenie z kim będzie prowadzona współpraca w zakresie technicznej realizacji działań promocyjnych.

ETAP VII – Przyjęcie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych jednostce prowadzącej działania promocyjne.

ETAP VIII – Ustalenie zakresu informacji promocyjnych oraz ich zgromadzenie.

ETAP IX – Przygotowanie materiałów promocyjnych.

ETAP X – Wybór kanałów promocji.

Po opracowaniu projektu należy rozpocząć jego realizację w trybie i terminie określonym w projekcie.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

W zależności od wyboru organizacyjno-prawnej formuły realizacji zadania będzie ono mogło zostać rozpoczęte dopiero po utworzeniu instytucji rozwoju subregionalnego lub bezpośrednio po przyjęciu strategii. Wariant pierwszy mimo, iż zaprezentowany wyżej jako lepszy jest bardziej odległy. Nie oznacza to jednak, iż władze powiatowe we współpracy z władzami lokalnymi nie mogą wcześniej podejmować działań promocyjnych. Niniejsze zadanie dotyczy całego systemu promocji, który może zaistnieć dopiero wtedy gdy skonstruuje go i poprowadzi profesjonalny, przygotowany do tego podmiot, lecz pojedyncze inicjatywy mogą mieć miejsce wcześniej. Ponadto, równoległe z czynnościami służącymi utworzeniu podmiotu, który będzie realizował promocję, mogą być realizowane działania przygotowawcze zaklasyfikowane do etapów od I do III. W związku z tym, iż nie są one zbyt kosztowne mogą być zrealizowane do końca I połowy 2001 roku. Warto również zwrócić uwagę, że funkcjonowanie docelowego, powiatowego systemu gospodarczej promocji powinno mieć charakter bezterminowy.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Powiat Bolesławiecki;
- Gminy wchodzące w skład Powiatu Bolesławieckiego;
- Projektowana instytucja rozwoju subregionalnego;
- Euroregion „Nysa”;
- Fundacje, agencje i inne instytucje o charakterze pomocowym – odpowiednio do poszczególnych przedsięwzięć;
- Podmioty gospodarcze zainteresowane udziałem w akcjach promocyjnych;
- Instytucje otoczenia biznesu zainteresowane udziałem w akcjach promocyjnych;
- Polskie przedstawicielstwa ekonomiczno-handlowe za granicą i radcy handlowi przy ambasadach (ze szczególnym uwzględnieniem Niemiec).

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Zasygnalizowanie potencjalnym inwestorom istnienia Powiatu Bolesławieckiego i jego poszczególnych gmin wraz z ich potencjałem gospodarczym w sferze turystyki, rekreacji i innych usług oraz w sferze produkcji i handlu.

- Zaistnienie w świadomości potencjalnych turystów różnorodnej i bogatej bazy usług turystycznych i paraturystycznych zlokalizowanej na terenie Powiatu Bolesławieckiego.
- Zaistnienie w świadomości potencjalnych inwestorów terenów i obiektów położonych w atrakcyjnych inwestycyjnie i turystycznie (rekreacyjnie) częściach powiatu, jako spójnej przestrzeni o korzystnej lokalizacji, rzeczywistym i potencjalnym wyposażeniu infrastrukturalnym, otoczonej szczególną, preferencyjną polityką władz lokalnych i predestynowanej do nowoczesnej wytwórczości i usług włącznie z turystyką i rekreacją.
- Wykreowanie wzrostu zainteresowania inwestorów zasobami nieruchomości i pracy oraz zasobami naturalnymi i logistycznymi, a także zasobami aktywności władz powiatowych, lokalnych i społeczeństwa.
- Wykreowanie wzrostu zainteresowania zewnętrznych podmiotów gospodarczych przedsiębiorczością zlokalizowaną na terenie powiatu.
- Rozwój (ok. 6–8% w skali rocznej) drobnej przedsiębiorczości, który zostanie wywołany m. in. promocją preferencji i innych działań władz lokalnych, promocją działalności instytucji rozwoju subregionalnego i promocją usług funduszu poręczeń kredytowych.
- Przedstawienie dotychczasowych osiągnięć w sferze gospodarczej jako zjawisk gwarantujących dalszy dynamiczny rozwój (a nie tylko prosty wzrost) sfery przedsiębiorczości w Powiecie Bolesławieckim.
- Wykreowanie wizerunku Powiatu Bolesławieckiego na tle gospodarczym i społecznym Województwa Dolnośląskiego jako miejsca szczególnej aktywności władz powiatowych i lokalnych ewoluującego w kierunku polifunkcyjności.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżety promowanych gmin;
- Budżet powiatowy;
- Środki projektowanej instytucji rozwoju subregionalnego;
- Środki promowanych podmiotów gospodarczych;
- Fundacje, agencje i inne instytucje o charakterze pomocowym – odpowiednio do poszczególnych przedsięwzięć;
- Środki instytucji otoczenia biznesu biorących udział w akcjach promocyjnych;
- Sponsorzy;
- Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw;

- Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A.;
- Euroregion “Nysa”;
- Państwowa Agencja Inwestycji Zagranicznych (PAIZ).

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE
STRATEGICZNE NR 20 pt.: „**ROZWÓJ I MODERNIZACJA
INFRASTRUKTURY DROGOWEJ**”

1. OPIS ZADANIA

Stan dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich zlokalizowanych na terenie Powiatu Bolesławieckiego jest wysoce zróżnicowany zarówno pod względem stanu nawierzchni, jak i pozostałych parametrów techniczno-użytkowych takich jak przepustowość, obciążenie komunikacyjne i stan drogowej infrastruktury towarzyszącej (oznakowanie, miejsca postojowe itp.).

Celem, do którego należy dążyć w obszarze komunikacji drogowej jest, odpowiadająca potrzebom mieszkańców i podmiotów gospodarczych powiatu, drogowa, wewnętrzna i zewnętrzna integracja wszystkich miejscowości. Zgodnie z ustaleniami poczynionymi podczas warsztatów strategicznych, dążenie do realizacji tego celu polegać powinno na:

- bieżącej modernizacji nawierzchni dróg powiatowych,
- bieżącej modernizacja i uzupełnienie pozostałej infrastruktury drogowej dróg powiatowych (oznakowanie, sygnalizacja, chodniki, bariery itp.),
- budowie południowej obwodnicy miasta Bolesławiec wraz z przeprawą mostową przez rzekę Bóbr,
- bieżącym wsparciu finansowym działań modernizacyjnych dróg nie będących w gestii samorządu powiatowego,
- lobbying na rzecz przyśpieszenia rozpoczęcia budowy odcinka autostrady A-4 Jędrzychowice-Krzyżowa.

Powyższa lista nie jest zamknięta. Wskazuje jedynie główne kierunki zmian w układzie komunikacyjnym powiatu zgłoszone podczas prac warsztatowych. Pełny wykaz przedsięwzięć jakie powinny zostać podjęte powinien zostać sporządzony w drodze opracowania kompleksowego programu modernizacji dróg powiatowych zsynchronizowanego z analogicznymi planami dotyczącymi dróg wojewódzkich sporządzanymi przez samorządowe władze wojewódzkie. Program powinien również obejmować zagadnienia rozwoju obiektów ściśle związanych z siecią dróg takich jak np. przejścia graniczne, projektowane terminale przeładunkowe itp.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Modernizacja sieci dróg powiatowych i wojewódzkich przyczyni się do realizacji wszystkich trzech celów strategicznych:

- celu wysokiej jakości środowiska naturalnego – poprzez zmniejszenie ilości spalin wytwarzanych przez samochody będące wynikiem skrócenia czasu jazdy i pokonywanej odległości (pole strategiczne [P₃]);
- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – dynamizację rozwoju nowych podmiotów gospodarczych, zmniejszenie kosztów transportu, redukcję poziomu bezrobocia oraz rozwój funkcji turystyczny powiatu (pole strategiczne [P₁]);
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: zmniejszenie kosztów i czasu przejazdów oraz poprawę bezpieczeństwa na drogach (pole strategiczne [P₂]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Realizację zadania należy przeprowadzić w dwóch etapach. Etap pierwszy, który można określić jako planistyczny powinien polegać na sporządzeniu prognozy zmian w zakresie komunikacji drogowej w Powiecie Bolesławieckim na najbliższe 15 lat oraz na opracowaniu programu rozbudowy i modernizacji dróg. Prognoza musi obejmować czynniki demograficzne, gospodarcze, transgraniczne, integrację z Unią Europejską oraz postęp techniczny. Program rozbudowy i modernizacji powinien wyznaczać priorytety remontowe i budowlane oraz przedstawiać prawne, przestrzenne, ekonomiczne i techniczne uwarunkowania realizacyjne.

Etap drugi to etap realizacyjny, w którym obok faktycznej realizacji przedsięwzięć bardzo ważne jest stosowanie tzw. zasady „montażu finansowego” polegającej na połączeniu środków różnych podmiotów publicznych i niepublicznych.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Do realizacji prac etapu pierwszego należy przystąpić bezpośrednio po przyjęciu strategii. Jego zakończenie powinno nastąpić do końca III kwartału 2000 roku. Z początkiem roku 2001 będzie można rozpocząć działania realizacyjne. Warto zwrócić uwagę, iż część przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z komunikacją drogową znajduje się już w trakcie realizacji lub ich realizacja wkrótce się rozpocznie. Powinny one zostać włączone do programu modernizacji dróg jako integralne jego części.

5. UCZESTNICZY PROJEKTU

- Powiat Bolesławiecki;
- Gminy Powiatu Bolesławieckiego;
- Samorządowe władze Województwa Dolnośląskiego;
- Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych;
- Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich;
- podmioty obsługujące tzw. programy pomocowe w zakresie budowy dróg.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Poprawa stanu technicznego dróg wojewódzkich, powiatowych i lokalnych;
- Poprawa bezpieczeństwa na drogach przebiegających przez teren powiatu;
- Ograniczenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego spalinami;
- Poprawa poziomu komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej miejscowości powiatu;
- Aktywizacja gospodarcza miejscowości turystycznych leżących przy zmodernizowanych drogach;
- „Przyciągnięcie” inwestorów zewnętrznych;
- Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych;
- Nieznaczný spadek kosztów i czasu transportu;

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych;
- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego
- Budżet Sejmiku Województwa Dolnośląskiego,
- Dotacja celowa z budżetu państwa,
- Środki Programu Phare Cross Border Cooperation,
- Inne środki pomocowe.

METRYKA PROJEKTU REALIZUJĄCEGO ZADANIE STRATEGICZNE
NR 21 pt.: „**ROZWÓJ GOSPODARCZEJ WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ
SAMORZĄDU POWIATOWEGO**”

1. OPIS ZADANIA

Dla celów strategii rozwoju Powiatu Bolesławieckiego, używając kryterium podmiotowego, wyodrębnić możemy następujące płaszczyzny współpracy transgranicznej:

- a) współpracę pomiędzy władzami powiatowymi a zagranicznymi:
 - jednostkami samorządu terytorialnego;
 - podmiotami gospodarczymi;
 - instytucjami otoczenia biznesu;
 - organizacjami społecznymi;
 - tzw. instytucjami pomocowymi;
- b) współpracę pomiędzy władzami gmin wchodzących w skład Powiatu Bolesławieckiego a ww. partnerami zagranicznymi;
- c) współpracę pomiędzy organizacjami społecznymi działającymi na terenie Powiatu Bolesławieckiego a ww. partnerami zagranicznymi;
- d) współpracę pomiędzy podmiotami gospodarczymi działającymi na terenie Powiatu Bolesławieckiego a ww. partnerami zagranicznymi.

Całość obrazu możliwej do zaistnienia współpracy transgranicznej dopełnia klasyfikacja przedmiotowa zgodnie, z którą wyróżnić możemy współpracę o charakterze gospodarczym, infrastrukturalnym, kulturalnym, oświatowym, sportowym, a także współpracę w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa publicznego.

Jak widać, współpraca transgraniczna posiada wysoce zróżnicowany charakter. Rozwój współpracy transgranicznej zależy od wielu podmiotów ją prowadzących. Realizacja tego zadania strategicznego nie będzie zatem należeć wyłącznie do władz powiatowych. Ich udział w rozwoju współpracy transgranicznej obejmował będzie podmiotowe płaszczyzny współpracy przedstawione w pkt a) oraz udział we współpracy określonej w pkt b). Sporadycznie władze powiatu mogą zaangażować się we współpracę przedstawioną w pkt c). Jeśli chodzi o przedmiotowy wymiar współpracy, można z całą pewnością stwierdzić, iż władze powiatowe mogą bezpośrednio lub pośrednio angażować się w każdy jej rodzaj.

2. ODNIESIENIE DO CELÓW STRATEGICZNYCH

Rozwój współpracy transgranicznej, w której będą brać udział władze Powiatu Bolesławieckiego przyczyni się do realizacji wszystkich trzech celów strategicznych:

- celu wysokiego poziomu aktywności gospodarczej powiatu – poprzez: „przyciągnięcie” inwestorów zagranicznych na teren powiatu, rozwój międzynarodowych kontaktów kooperacyjnych firm działających na terenie powiatu, poprawę infrastrukturalnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej na terenie powiatu, redukcję poziomu bezrobocia, wzrost popytu na usługi o charakterze turystycznym i paraturystycznymi, wzrost popytu na usługi tranzytowe związane z istnieniem na terenie powiatu przejść granicznych (pole strategiczne [P₁]);
- celu wysokiego poziomu warunków życia mieszkańców – poprzez: poprawę infrastrukturalnych warunków życia, poprawę środowiskowych warunków życia, wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego, wzrost dochodów (wywołany ww. czynnikami rozwoju gospodarczego), rozszerzenie oferty usług kulturalnych i oświatowych (pole strategiczne [P₂]);
- celu wysokiej jakości środowiska naturalnego – poprzez realizację różnorodnych działań mających na celu ochronę wód powierzchniowych i podziemnych, gleb oraz powietrza atmosferycznego, a także poprzez sanację zdegradowanych składników środowiska naturalnego (pole strategiczne [P₃]).

3. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU

Współpraca transgraniczna Powiatu Bolesławieckiego może być realizowana w następujących obszarach funkcjonalnych:

- infrastruktura techniczna;
- ekologia;
- promocja powiatu wśród zagranicznych inwestorów;
- promocja walorów powiatu wśród potencjalnych zagranicznych kontrahentów lokalnych podmiotów gospodarczych;
- promocja powiatu wśród potencjalnych zagranicznych turystów;
- aktywizacja rynku pracy;
- organizacja targów i wystaw;
- organizacja transgranicznych systemów informacji gospodarczej;
- realizacja inwestycji transgranicznych z udziałem podmiotów stanowiących własność powiatu;
- kooperacja i zaopatrzenie z udziałem podmiotów komunalnych;
- szkolenia i wymiana doświadczeń samorządowców;

- rozwój turystyki;
- planowanie przestrzenne;
- koordynacja strategii rozwoju;
- kreowanie wspólnych instytucji.

Wśród, mogących służyć jako przykład dla Powiatu Bolesławieckiego, konkretnych przedsięwzięć realizowanych przez inne powiaty Województwa Dolnośląskiego można wymienić:

- promocję walorów turystycznych powiatu na targach turystycznych w Szklarskiej Porębie, Lipsku, Görlitz, Warszawie i Poznaniu;
- budowę systemu ścieżek rowerowych – w wypadku Powiatu Bolesławieckiego byłaby to budowa ścieżek łączących się ze ścieżkami niemieckimi;
- modernizacja i oznakowanie szlaków turystycznych;
- organizacja międzynarodowych konferencji naukowych na temat rozwoju powiatu;
- otwieranie nowych oraz modernizacja istniejących, pieszo-rowerowych i samochodowych przejść granicznych;
- koordynacja działań stowarzyszeń biznesowych;
- transfer doświadczeń i sprzętu pomiędzy jednostkami straży pożarnej;
- rozwój bieżącej współpracy jednostek Policji i Straży Pożarnej;
- konsultacje w zakresie koncepcji zagospodarowania przestrzennego;
- tworzenie transgranicznych obszarów chronionych;
- wydawanie wspólnych materiałów promujących teren Powiatu Bolesławieckiego oraz teren samorządowego partnera zagranicznego;
- wydawanie wspólnych map turystycznych;
- tworzenie wspólnych banków ofert pracy;
- wymiana ofert inwestycyjnych, kooperacyjnych i turystycznych;
- wzajemne uczestnictwo w lokalnych targach;
- wymiana młodzieży w ramach Europejskiego Forum Młodzieży;
- organizacja zagranicznych stażów dla pracowników służby zdrowia;
- organizacja zagranicznych praktyk zawodowych dla młodzieży;
- tworzenie centrów edukacji ekologicznej;
- cykliczne szkolenia kadry samorządowej, sesje warsztatowe, zespoły problemowe;

- organizacja cyklicznych spotkań z potencjalnymi, zagranicznymi kontrahentami firm zlokalizowanych w powiecie;
- wymiana pracowników zatrudnionych na podobnych stanowiskach, którzy przez okres kilku tygodni pomagają wykonywać obowiązki swojemu odpowiednikowi za granicą;
- tworzenie wspólnych programów zapobiegania bezrobociu;
- organizacja cyklicznych wystaw lokalnych artystów;

Rola władz Powiatu Bolesławieckiego w realizacji ww. przedsięwzięć transgranicznych będzie zróżnicowana. Dla niektórych będzie on realizatorem głównym, czasem nawet jedynym. W stosunku do pozostałych, głównymi realizatorami będą gminy, podmioty gospodarcze oraz organizacje społeczne. W tym drugim przypadku rola władz powiatowych będzie ograniczona do działań inicjujących, wspomagających i koordynacyjnych. Należy również wziąć pod uwagę, iż realizatorem niektórych samorządowych inicjatyw transgranicznych może stać się projektowana instytucja rozwoju subregionalnego.

Władze powiatowe powinny pomagać w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych oraz zapewnić bieżącą i szeroką informację o możliwościach współpracy transgranicznej. Cenną inicjatywą byłaby organizacja szkoleń i innych spotkań dotyczących współpracy transgranicznej, a także propagacja godnych naśladowania wzorców współpracy transgranicznej oraz zapewnienie korzystnego klimatu dla współpracy transgranicznej poprzez akcje informacyjne adresowane do społeczności powiatu. Warto tu podkreślić, iż wysoce wskazaną byłaby tu również analiza i ocena dotychczasowej współpracy prowadzonej w ramach Euroregionu „Nysa”. Istnieją bowiem wypracowane i sprawdzone już mechanizmy współpracy transgranicznej, w których funkcjonowanie aktywnie może włączyć się powiat.

Pierwszym krokiem na drodze współuczestnictwa Powiatu Bolesławieckiego w rozwoju współpracy transgranicznej będzie podpisanie przez władze powiatowe z partnerami zagranicznymi dwu- lub wielostronnych umów partnerskich. Pozwoli to na sformalizowanie współpracy oraz na nadanie jej uszczegółowionego charakteru. Ponadto, niejednokrotnie, umowy tego typu są warunkiem ubiegania się o środki w funduszy pomocowych wspierających inicjatywy transgraniczne.

4. OKRES REALIZACJI PROJEKTU

Współpraca transgraniczna powinna być traktowana jako zadanie o charakterze ciągłym. Czasokres realizacji poszczególnych przedsięwzięć będzie mógł być określony dopiero po sporządzeniu wykazu transgranicznych przedsięwzięć, w których władze powiatowe wezmą udział w pierwszej kolejności. Wykaz taki, powinien zostać sporządzony przez Radę Powiatu we współpracy z władzami gmin. Czynność tą należy prowadzić równoległe z poszukiwaniem partnerów i podpisywaniem umów partnerskich. Całość prac powinna zakończyć się najpóźniej w

listopadzie 2001 roku, tak aby można było zarezerwować w kolejnym budżecie powiatu i współpracujących gmin niezbędne środki.

5. UCZESTNICY PROJEKTU

- Powiat Bolesławiecki;
- Gminy wchodzące w skład Powiatu Bolesławieckiego;
- Partnerzy zagraniczni – jednostki samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze, instytucje otoczenia biznesu, organizacje społeczne;
- Zainteresowane, działające na terenie Powiatu Bolesławieckiego, organizacje społeczne, instytucje otoczenia biznesu i podmioty gospodarcze;
- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Nysa”;
- Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego;
- Państwowa Agencja Inwestycji Zagranicznych;
- Radcy Handlowi przy Ambasadach Rzeczypospolitej Polskiej;
- Instytucje dystrybuujące środki pomocowe;
- Polska Organizacja Turystyki;
- Dolnośląska Organizacja Turystyki.

6. SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROJEKTU

- Nowe inwestycje z udziałem kapitału zagranicznego na terenie powiatu;
- Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych wywołany dynamizacją kooperacji i handlu zagranicznego;
- Redukcja poziomu bezrobocia;
- Wywołany rozwojem gospodarczym wzrost poziomu dochodów ludności;
- Wywołany rozwojem gospodarczym wzrost poziomu dochodów jednostek samorządu terytorialnego;
- Poprawa poziomu ochrony środowiska naturalnego;
- Rozwój infrastruktury technicznej;
- Wzrost popytu na usługi turystyczne i paraturystyczne;
- Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego;
- Rozszerzenie powiatowej oferty usług sportowych, rekreacyjnych, kulturalnych i oświatowych.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU

- Budżet Powiatu Bolesławieckiego;
- Budżety gmin Powiatu Bolesławieckiego;
- Środki partnerów zagranicznych;
- Środki polskich, biorących udział we współpracy, instytucji otoczenia biznesu i organizacji społecznych;
- Środki sponsorów – głównie podmiotów gospodarczych;
- Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej (Program PHARE Cross Border Cooperation - Program Współpracy Przygranicznej Polska – Niemcy);
- Środki programów przedakcesyjnych;
- Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej;
- Fundacja Konrada Adenauera;
- Fundacja im. Friedricha Eberta;
- Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży.

**LISTA LIDERÓW POWIATOWYCH ZAPROSZONYCH DO UDZIAŁU
W WARSZTATACH STRATEGICZNYCH**

1. Bartniak Witold – Prezes Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego „Stalbet” Sp. z o.o.
2. Borowski Stanisław – Artysta Szkła „Glasstudio”
3. Brylak Elżbieta – Kierownik ZOK Cuprum Bank S.A. Oddział Bolesławiec
4. Burniak Józef – Prezydent Miasta Bolesławiec
5. Chodyra Andrzej – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Budżetu i Finansów
6. Cholewa Czesław – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Rolnictwa
7. Ciemięga Adam – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Zarządu Powiatu oraz Komisji Zdrowia
8. Edward Murzyński – Pełnomocnik Zarządu Cuprum-Bank S.A.
9. Gabrysiak Tomasz – Wójt Gminy Gromadka
10. Gałka Edward – Dyrektor Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego „Edir”
11. Gawron Kazimierz – Wójt Gminy Bolesławiec
12. Gołębiowski Adam – Dyrektor Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego „Młynpol” s.c.
13. Gursztyn Bogdan – Sekretarz Powiatu Bolesławieckiego
14. Hałuch Grażyna – Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego
15. Haniszewski Mirosław – Wójt Gminy Warta Bolesławiecka
16. Hodowany Piotr – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Rolnictwa
17. Horoniecki Ryszard – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Rolnictwa
18. Horzempa Mirosław – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Rolnictwa
19. Hryciów Ewa – Zastępca kierownika Powiatowego Urzędu Pracy

20. Kata Józef – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Rady Powiatu, Członek Komisji Rolnictwa
21. Kocon Grzegorz – Komendant Powiatowej Straży Pożarnej
22. Kołotyło Roman – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Osiecznica
23. Kołotyło Wasyl – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Infrastruktury Powiatu
24. Koper Anatoliusz – Kierownik Zarządu Dróg Powiatowych
25. Koronkiewicz Rafał – Dyrektor Cuprum-Bank S.A. Oddział Bolesławiec
26. Kosior Danuta – Radna Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Budżetu i Finansów
27. Kostyra Barbara – Kierownik Referatu Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego
28. Kowalski Eugeniusz – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Edukacji
29. Kozak Jan Franciszek – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Infrastruktury
30. Kryś Grażyna Maria – Radna Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Zdrowia oraz Komisji Edukacji
31. Kuchmistrz Kazimierz – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Rolnictwa
32. Kujawińska Gabriela – Skarbnik Starostwa Bolesławieckiego
33. Kujundzić Radovan – Właściciel Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego „Rade”
34. Kutryba Leszek – Kierownik Powiatowego Urzędu Pracy
35. Kwaśniewski Dariusz – Naczelnik Wydziału Edukacji Starostwa Powiatowego
36. Kwiatkowski Franciszek – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Edukacji
37. Maksymczyk Adam – Przewodniczący Rady Gminy Warta Bolesławiec
38. Malina Krzysztof – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Zdrowia, Członek Komisji Rewizyjnej
39. Marczewski Kazimierz – Prezes Kopalni Surowców Mineralnych „Surmin – Kaolin” S.A.
40. Marecka Danuta – Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
41. Marszałek Henryk Zdzisław – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Rolnictwa
42. Metzger Lech – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Rewizyjnej oraz Komisji Budżetu i Finansów

43. Mocny Alojzy – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Rewizyjnej, Członek Komisji Budżetu i Finansów
44. Molenda Jan – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Budżetu i Finansów
45. Murzyński Edward – Pełnomocnik Zarządu Cuprum Bank S.A w Lubinie
46. Nalazek Waldemar – Wójt Gminy Osiecznica
47. Niebieszkański Kazimierz – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Bezpieczeństwa Obywateli, Członek Komisji Infrastruktury
48. Oliwa Mariusz – Kierownik Referatu Zarządzania Kryzysowego
49. Pakos Danuta – Radna Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Bezpieczeństwa Obywateli
50. Pańczak Krzysztof – Naczelnik Wydziału Architektoniczno-Budowlanego Starostwa Powiatowego
51. Piasecki Marek – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Edukacji
52. Piestrak–Babijczuk Janina Urszula – Radna Powiatu Bolesławieckiego, Przewodnicząca Rady Powiatu, Członek Komisji Zdrowia
53. Pieszko Krzysztof – Dyrektor Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Bolesławcu
54. Pietraszkiewicz Marek – Radny Miasta Bolesławiec
55. Pietrulewicz Jerzy – Dyrektor Firmy IBF Polska Sp. z o.o.
56. Pokładek Józef – Naczelnik Wydział Geodezji, Katastru i Nieruchomości Starostwa Powiatowego
57. Pomichter Ryszard – Inspektor Powiatowy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej
58. Prabucki Hubert – Wiceprezydent Miasta Bolesławca, Radny Powiatu Bolesławieckiego, Przewodniczący Komisji Bezpieczeństwa Obywateli, Członek Komisji Edukacji
59. Przybylski Cezary Adam – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Zarządu Powiatu, Członek Komisji Edukacji
60. Puk Jan – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Zarządu Powiatu oraz Komisji Bezpieczeństwa Obywateli
61. Razik Zbigniew Zdzisław – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Zarządu Powiatu oraz Komisji Bezpieczeństwa Obywateli
62. Roman Piotr – Starosta Powiatu Bolesławieckiego
63. Rozpędowski Jacek Antoni – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Budżetu i Finansów
64. Różycki Adam – Komendant Powiatowy Policji

65. Ruliński Ryszard – Prezes Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego „Rulimpex”
66. Russ Jan Piotr – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Edukacji, Członek Komisji Bezpieczeństwa Obywateli
67. Skorupski Józef – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Zdrowia
68. Słobodzian Wiesław – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Zarządu Powiatu oraz Komisji Infrastruktury
69. Spraski Edward – Dyrektor Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego
70. Stachowski Eugeniusz – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Zdrowia oraz Komisji Bezpieczeństwa Obywateli
71. Stefańska Żaneta – Naczelnik Wydziału Komunikacji Starostwa Powiatowego
72. Stasik Karol – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Rady Powiatu, Członek Komisji Infrastruktury Powiatu oraz Komisji Budżetu i Finansów
73. Surmiak Kazimierz – Prezes Zakładów Ceramicznych Sp. z o.o. Bolesławiec
74. Syska Jerzy – Inspektor Powiatowy Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego
75. Szczerbień Edward – Burmistrz Gminy Nowogrodziec
76. Tajak Małgorzata – Dyrektor PKO.BP Oddział Bolesławiec
77. Wasilewski Marek – Dyrektor Przedsiębiorstwa „Exbud” S.A. Bolesławiec
78. Wojciechowska Maria – Radna Powiatu Bolesławieckiego, Członek Komisji Infrastruktury Powiatu
79. Zuziak Władysław – Radny Powiatu Bolesławieckiego, Wiceprzewodniczący Komisji Rewizyjnej
80. Wiza Stanisław – Właściciel Zakładów Ceramicznych w Parowej